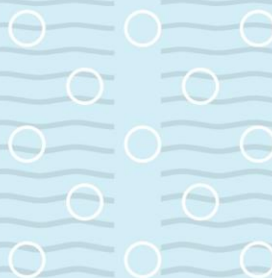

Ranveig Myrmo

Rådgiverrollen fra nasjonal intensjon til fylkeskommunal virkelighet

En studie av utviklingen i videregående skole i perioden 2000-2016

Veileder: Roger Kjærgård

Forord

Velg det som engasjerer og interesserer deg! Med denne og andre optimistiske tilbakemeldinger har min veileder, Roger Kjærgård, holdt meg gående i masterskrivingen. Det har vært spesielt avgjørende i dette intense siste halvåret av masterstudiet. Tusen takk, Roger!

Masterprogrammet *Karriereveiledning* startet opp som et deltidsstudium ved Høyskolene Sørøst-Norge og Lillehammer høsten 2014, landets første masterstudium i karriereveiledning. Vi har vært 1. kullstudenter i et inspirerende studie- og fagmiljø med engasjerte studieveiledere og lærerike forelesninger. Jeg vil særlig savne det å delta i et fagmiljø med forelesninger i mitt favoritttema karriereveiledning. Jeg har satt stor pris på medstudentene, spesielt Anne Charlotte Hermansen og Laila Lund. Takk for samarbeidet med mange hyggelige og oppløftende samtaler.

Jeg vil også takke mine kollegaer fra Landsstyrene 2004-2010 i Rådgiverforum-Norge under ledelse av Liv-Marie Bakka, for inspirasjon til denne oppgaven. Liv-Marie Bakka har som rådgiverkoordinator i videregående skole i Buskerud, vært en nær samarbeidskollega som jeg vil takke for engasjement og styrke, og for å ha vært en av de aktive pådriverne for å få til et masterstudium ved Høyskolen i Sørøst-Norge. Det har vært krevende å holde dette masterprosjektet i gang samtidig med full jobb som rådgiver i videregående skole. Mange har hatt tiltro til meg og spesielt Nina Forsberg, Trine Christoffersen, Anna Helene Stampe Sellæg, Jorun Fagerli og Vigdis Lothe Sætha har oppmuntret, hatt tro på og støttet meg. Takk skal dere ha.

Familien, Finn Stalheim Møller, Bendik Stalheim Møller, Iselin Stalheim Møller og Rune Busch har vært til uvurderlig støtte i hele masterperioden og spesielt til denne oppgaven. Dette ville jeg ikke klart uten deres tålmodighet, kjærlighet, store innsats, hjelp og heiarop. Vilmer Busch Møller har bidratt med sitt strålende smil og ivrige rop.

Lier, 1. desember 2017

Ranveig Myrmo

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvordan sentrale myndigheter legger til rette med gode rammevilkår for rådgiverrollen i videregående skole i perioden 2000-2016, og hvordan skoleeier som i denne oppgaven er Buskerud fylkeskommune, gjennomfører det til virkelighet i de videregående skolene i fylket. Jeg vektlegger at gode rammevilkår er en forutsetning for å kunne utføre en god rådgiverrolle.

2000-2016 er en periode med mye oppmerksomhet om behovet for en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen. I oppgaven har jeg analysert dokumenter for å se på rammevilkårene for rådgiverrollen, ved bruk av diskursanalyse med hovedvekt på Carol Bacchi og hennes analysemetode med seks spørsmål. Spørsmålene tar utgangspunkt i hva som er problemet og i denne oppgaven er det behovet for en bedre rådgiverrolle. Rammevilkårene jeg har valgt å analysere er retten til nødvendig rådgiving, tidsressurs, kompetansekrav og organisering av rådgiverrollen. I oppgaven har jeg hovedsakelig lagt til grunn dokumenter som stortingsmeldinger, Norges offentlige utredninger, rapporter om rådgiverrollen og Buskerud fylkeskommunes strategiske planer for skolerådgivingen og politiske saker i hovedutvalg for utdanning.

Det er en tydelig interesse for rådgiverrollen i videregående skole i begynnelsen av 2000-tallet og fram til det kom ny forskrift §22 om retten til nødvendig rådgiving og veiledende kompetansekriterier for rådgivere i videregående skole, begge i 2009. Etter 2009 er ikke oppmerksomheten om å endre rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole like sterk fra sentralt hold.

I Buskerud finner jeg en offensiv skoleeier i å tilrettelegge for en god rådgiverrolle, både når det gjelder retten til nødvendig rådgiving, ressursøkning og kompetanseheving. Også her er tendensen tydeligst fram til 2009. Deretter flytter fokuset og interessen for rådgiverrollen seg til partnerskap for karriererådgiving, samarbeid med ungdomsskolene med overgangsproblematikk, nettverksrådgivere og karrieresenter. Dette siste har ikke direkte innvirkning på rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole.

Konklusjonen er at sentrale myndigheter vektla å få på plass en ny forskrift §22 til Opplæringslova §9-2 og veiledende kompetansekriterier for rådgiverrollen. For øvrig la

de ansvaret på lokal skoleeier for å legge forholdene til rette for gode rammevilkår og en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen. Sentrale myndigheter initierte flere rapporter om rådgiverrollen som ble utført av eksterne analysefirmaer. De tok lite hensyn til resultatene av rapportene og behovene for tiltak. Sentrale myndigheter viste stor tiltro til at skoleeier skulle gjennomføre tiltakene for en bedre rådgiverrolle med gode rammevilkår i den videregående skolen. Buskerud fylkeskommune tok utfordringene og var aktive for å bedre rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole. Fylkeskommunen økte tidsressursen og stilte krav om minst 60 studiepoeng for de som skulle inneha den udelte rådgiverrollen, og minst 30 studiepoeng hvis du hadde ansvaret for kun utdannings- og yrkesrådgiving. I tillegg satset de mye på innføringen av ny Forskrift §22 for å sikre at alle de videregående skolene var godt rustet til å møte endringene. Når det gjaldt organisering av rådgiverrollen valgte Buskerud fylkeskommune en mer tilbakeholdende holdning, ved at hver skoleledelse fikk velge den løsningen som passet den enkelte videregående skole.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Rådgiverrollen og samfunnsmessige endringer	2
1.2	Rådgiverrollen i 2000.....	3
2	Forskning av rådgiverrollen 2000-2016.....	6
2.1	Masteroppgaver om rådgiverrollen	6
2.2	Forskningsrapporter om rådgiverrollen	7
3	Offentlige dokumenter	9
3.1	Stortingsmeldinger	10
3.2	Norges offentlige utredning (NOU)	13
3.3	Forskrift til Opplæringslova om rådgiverrollen	14
4	Problemstilling	14
4.1	Kategorier.....	15
4.2	Begrepsavklaring	16
5	Forskningsdesign, teori og metode	18
5.1	Analysemodell	20
6	Tekst- og dokumentanalyse	21
6.1	Retten til nødvendig rådgiving.....	23
6.1.1	Navnediskurs om rådgiverrollen	34
6.2	Tidsressurs til rådgiverrollen	35
6.3	Kompetansekrav til rådgiverrollen.....	41
6.4	Organisering av rådgiverrollen	51
7	Oppsummering	58
	Litteratur.....	63
	Vedlegg	68

Rådgiverrollen fra nasjonal intensjon til fylkeskommunal virkelighet

En studie av rådgiverrollens utvikling i videregående skole i perioden 2000-2016

1 Innledning

Oppgavens tittel er: *Rådgiverrollen fra nasjonal intensjon til fylkeskommunal virkelighet. En studie av rådgiverrollens utvikling i videregående skole i perioden 2000–2016*. Denne tittelen med begrepene nasjonal intensjon og fylkeskommunal virkelighet, er valgt fordi jeg tolker det politiske materialet slik at sentrale myndigheter formidler en intensjon som de ønsker at skoleeier skal omgjøre til virkelig politikk i den videregående skolen. Jeg har valgt å kalle det virkelighet ut fra et diskursrelatert tankesett. Det å definere diskurs kan likestilles med det å definere virkeligheten (Johannssen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 104).

Rådgiverrollen i videregående skole har engasjert meg gjennom hele 2000-tallet. Jeg ble selv ansatt som rådgiver i en videregående skole i 2000, og ble opptatt av hvordan rammevilkårene legger til rette for rådgiverrollen i videregående skole. Valget av rådgiverrollen som tema bygger også på min erfaring som medlem av landsstyret i Skolerådgiverlaget/Rådgiverforum-Norge i perioden 2004-2010. Jeg er interessert i og nysgjerrig på rådgiverrollen og vil finne ut hvordan den kommer til uttrykk i sentrale dokumenter, og om det er samsvar mellom intensjonene til sentrale myndigheter og hvordan Buskerud fylkeskommune som skoleeier, virkeliggjør intensjonene.

Som et uttrykk for sentrale føringer vil jeg i denne oppgaven legge hovedvekt på stortingsmeldinger, politiske dokumenter som Norges offentlige utredninger (NOU), og Opplæringslov og Forskrift til rådgiverrollen. Disse vil jeg se i sammenheng med politiske vedtak og satsingsområder for rådgiverrollen i Buskerud fylkeskommune. Jeg er nysgjerrig på hvordan sentrale myndigheter og Buskerud fylkeskommune former og påvirker rådgivingen i videregående skole i perioden 2000–2016.

Oppgaven vil omhandle rammevilkårene og hvordan forholdene blir lagt til rette for å utføre en bedre og profesjonell rådgiverrolle i henhold til lovverket og politiske intensjoner fra sentrale myndigheter.

Rådgiverrollen i videregående skole har endret karakter i løpet av 2000-tallet ved en ny og endret Forskrift i 2009, og ved at flere aktører har involvert seg i innholdet i rådgiverrollen. Temaet rådgiverrollen er spesielt relevant fordi utdanning- og yrkesrådgiving, særlig under begrepet karriereveiledning, har blitt aktuelt i et samfunnsperspektiv, og er en del av samfunnsdebatten i Norge etter 2000. OECD-rapporter i 2002 (OECD, 2002) og 2004 (OECD European Communities, 2004), med *Career Guidance*, viste at det var behov for forbedringer i rådgiverfeltet i skolen. Den var god på informasjon, men ikke på veiledning. Det ble fremhevet som positivt at Norge hadde en veletablert rådgivertjeneste i skolesystemet. I dette perspektivet er det interessant å se hvordan rammevilkårene for utdanning- og yrkesrådgiving blir lagt til rette, og hvilke intensjoner som legges til grunn for å få en mer profesjonell rådgiverrolle i videregående skole.

I samfunnsforskning er det sjelden skarpe skiller mellom det å observere et samfunnsfenomen og det å være en deltaker (Skjervheim, sitert i Johannesen et al, 2016, s. 27). Jeg har som rådgiver i videregående skole fulgt debatten om rådgiverrollen og mine egne erfaringer og opplevelser som rådgiver, kan påvirke hvordan jeg oppfatter og forstår datamaterialet. Dette er en nærhet jeg må være bevisst på.

1.1 Rådgiverrollen og samfunnsmessige endringer

Rådgiverrollen med vekt på valg av utdanning og framtidsplanlegging er en aktivitet som foregår i skjæringspunktet mellom samfunnsmessig nytte og individuell betydning. Enkeltmennesket er blitt fristilt tradisjoner i valg av utdanning og arbeid og det å ta ansvar for sin karriereutvikling og ta gode valg er relativt nye ferdigheter (Gravås & Gaarder, 2011, s. 14). «Utdanning, jobb og karrierevalg er ikke bare et individuelt anliggende. Et moderne samfunn som det norske, er avhengig av å utnytte sin arbeidskraftressurs på en god måte» (Gravås & Gaarder, 2011, s. 15). Vi kan tolke dette til at individet er fristilt tradisjoner, men valg av utdanning og arbeid er likevel ikke bare et eget valg. I et samfunn har man et samfunnsansvar med å delta i å løse samfunnsoppgavene og det vil ha innflytelse på valg av utdanning og arbeid.

Rådgiverrollen blir sentral i å styrke og utvikle ferdighetene som er avgjørende for at man tar gode valg for den enkelte og for samfunnets behov. Det vil være nødvendig med gode rammevilkår for å ivareta en profesjonell rådgiverrolle som ivaretar helheten som skal dekke både den enkelte elevs og samfunnets behov. Karriereveiledning i dag inngår i en kunnskapsøkonomisk diskurs der nytteinteresser preger perspektivet og det enkelte individ forventes å ta ansvar for sin egen karriere (Kjærgård, 2012, s. 9). Rådgiving kan se ut til å bli så viktig for samfunnet at rådgiverrollen må styres i større grad enn tidligere. OECDs rapporter (2002, 2004) gjør det politiske Norge oppmerksom på dette. Alle skal lære å foreta valg og rådgiverrollen skal inneha kompetansen som gjør dette mulig.

«Vi ser en endring fra velferdsstat til konkurransestat; en stat som vil gjøre den enkelte ansvarlig for sitt eget liv, og fellesskapet er relatert til arbeid og frihet. Friheten handler om å realisere egne behov» (Pedersen, 2011, s. 12).

Utdanning blir sett på som et relativt fritt gode, men likevel ønsker man mer samfunnsstyring. Samfunnet vil ha igjen for sine investeringer i utdanning og flere aktører forsøker å påvirke utdannings- og yrkesrådgivingen, slik at den enkelte også velger etter samfunnets behov. I en slik samfunnsstruktur er det viktig at rådgiveren har rammevilkår som både tidsressurs og kompetanse som gjør at eleven kan møte en profesjonell aktør som er i stand til å se helheten. Jeg vil se om rammevilkårene legger til rette for en systematisk og planlagt rådgiving som tilrettelegger forholdene slik at elevene i videregående skole blir i stand til å foreta gode valg, for både seg selv og samfunnets behov.

1.2 Rådgiverrollen i 2000

Karriereveiledning ble et tema både i et individ- og et samfunnsperspektiv i Norge etter 2000. Jeg vil presentere rådgiverrollen rundt 2000-tallet ved å legge fram to rapporter som kan beskrive situasjonen for rådgiverrollen, og deretter se på OECD og EUs syn på rådgiverrollen.

Alv Teig kom med en rapport om skolerådgivingen i 2000. Dette viser at diskusjonene om rådgiverrollen og behovet for forbedringer, har vært til stede også før OECD (2002) kom med synspunkter om rådgiverrollen i Norge. Formålet med Teigs rapport var å få fram kunnskap som kunne styrke grunnlaget for planlegging og gjennomføring av

utdanningstiltak for rådgivere (Teig, 2000, s. 7). Rådgivere i Norge hadde i 2000 ifølge Teig, lavest formalkompetanse av sammenlignbare land (2000, s. 7). Teig skisserer en uenighet mellom departementet og rådgivere angående behovet for spesiell rådgiverutdanning. Departementet mente at en lærer med kortere tilleggsutdanning kunne ivareta rådgiverrollen, mens rådgivernes representanter ville at det skulle være krav om spesiell rådgiverutdanning (Teig, 2000, s. 8).

Ressursen for rådgivere er uendret siden revidert læreplan fra 1964, en time per 25 elever (Teig, 2000, s. 21). Skolerådgiverlagets handlingsplan 1999-2001 har i et av sine hovedmål å sikre tilstrekkelige ressurser til rådgivers arbeid i skolen (Teig, 2000, s. 10). Skolerådgiverlaget er en interesseorganisasjon for skolerådgivere og heter i dag Rådgiverforum-Norge (Rådgiverforum-Norge, u.d.). Det fantes ulike rådgiverutdanninger fra 1970-tallet, men i 2000, kan fremdeles enhver som har undervisningskompetanse og erfaring fra skolen bli skolerådgiver (Teig, 2000, s. 17). Situasjonen i videregående skole i 2000, er at ressurs til rådgiverrollen er uendret fra 1964 og lærerutdanning er eneste sentrale kompetansekrav.

Rapporten *Styrking av yrkes- og utdanningsveiledningen i Norge - En utredning av alternative modeller for organisering av yrkes- og utdanningsveiledningen i Norge* (2004), startet på mange måter diskursen om rådgiverrollen i Norge og er ett svar på OECDs rapport (2002) om rådgiving (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004). Rapporten er utarbeidet av en sammensatt arbeidsgruppe fra Aetat, Arbeidsdirektoratet, Karrieresenteret ved UiO, Læringssenteret og VOX, etter oppdrag fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Den tar utgangspunkt i blant annet kvalitativ forbedring av utdannings- og yrkesveiledningen, utdanning av veiledere, koordinering og styring, kapasitet og tilgjengelighet. Utredningen sier at det er det enkelte individs behov for veiledning og hvordan dette behovet blir dekket, som er hovedanliggende for utvalgets arbeid. Arbeidsgruppen viste at det var forbedringsområder. Rådgivertjenesten i Norge var gode til å gi informasjon, men manglet tradisjon for veiledning, og fagfeltet hadde behov for kompetanseheving og profesjonalitet.

Det slås fast at god karriereveiledning er et viktig virkemiddel for å gi individet reell valgfrihet og for å realisere de samlede menneskelige ressurser i befolkningen til det beste for samfunnet (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004 s. 11). «Utredningen

peker på at karriereveiledning har et stort potensial for samfunnsøkonomiske besparelser» (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004, s. 3). Rapporten tilrår at ressursene til veiledning generelt må økes og kompetanseheving av karriereveiledere bør etableres. Det anbefales at det bør være kompetansekrav som må oppfylles for å kunne være karriereveileder. Utvalget sier at veiledningstjenesten er fragmentert og må gjøres mer helhetlig. Det klargjøres ikke hva som menes med veiledning, men det kan antas at det ikke begrenses til kun rådgiverrollen i skolen.

Utvalget foreslo at skolerådgiverne skulle være tilknyttet et karrieresenter og reise ut til de enkelte skoler og veilede elever. Dette forslaget skapte dissens. Representanten fra Læringssenteret, Lone Lønne Christiansen, tok dissens for grunnopplæringens del.

«Karrieresentermodellen vil sette skolens arbeid med utvikling av karriereveiledning tilbake ved å trekke rådgiverressursen ut av skolen og ansette karriereveilederen i karrieresenteret. Dette til tross for at man har tenkt at karriereveilederens individuelle veiledning for elevene skal foregå på skolen» (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004, s. 59).

I denne rapporten benyttes karriereveiledning som begrep og det argumenteres for at det vil være en forenkling av begrepsbruken fordi det inneholder både utdanning og arbeid. «Veiledning består av tre deler; informasjon, refleksjon og motivasjon. Utgangspunktet for veiledning er at alle personer er eksperter på seg selv, på sine egne interesser, ferdigheter og verdier» (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004, 2004, s. 6-7). Dette kunne tyde på at rådgivingstjenesten i videregående skole ville få en navneendring til veiledningstjeneste i framtida.

I Norge omhandlet OECDs rapport i 2002, *Landsrapport for Norge*, og i 2004, *Career Guidance*, fagfeltet utdannings- og yrkesrådgivingen. I disse rapportene ble karriereveiledning vurdert som en hjelp for mennesker. Interesser, ambisjoner, kvalifikasjoner og evner er spesielt vektlagt og mennesker skulle lære å planlegge framtidsvalget og foreta valg i arbeid og læring. Fokuset var endret fra å se veilederen som en ekspert, til å se veilederen som en tilrettelegger slik at den veiledede kunne ta individuelle valg (OECD, 2002). Veien videre var å finne forbedringer innen karriereveiledning både for ungdom og voksne, differensierte tilbud til de ulike målgruppene, økt tilgjengelighet for eksempel via internett og systematisk evaluering av

kvaliteten på tilbudet (OECD, 2004). I 2008 kommer EU-resolusjonen som definerer veiledning som en kontinuerlig prosess, og som sier alle bør ha tilgang til veiledning som er koordinert nasjonalt, regionalt og lokalt (EU, 2008). Det ble etablert et nytt syn på rådgiverrollen som krever gode rammevilkår for å kunne bli en profesjonell tjeneste som er i stand til å gi ungdommer i videregående skole nødvendig rådgiving.

2 Forskning av rådgiverrollen 2000-2016

Rådgiving og rådgiverrollen er et relativt ferskt forskningstema. Den eksisterende forskningen på rådgiverrollen i skolen berører for det meste hvordan rådgivingen oppleves av elever og rådgivere. Jeg velger likevel å nevne to masteroppgaver fra 2000-tallet. I tillegg vil jeg presentere tre rapporter om rådgiverrollen fra 2003, 2011 og 2015. De er alle resultat av forskergrupper som har sett på ulike sider ved rådgiverrollen og er sentrale fordi de gir innblikk i rådgiverrollens rammevilkår i perioden 2000-2016. Rapportene er aktuelle fordi jeg vil med min oppgave, belyse hvordan sentrale myndigheter legger til rette for gode rammevilkår slik at rådgiverrollen i videregående skole i perioden 2000-2016, kan utøves på en profesjonell måte.

2.1 Masteroppgaver om rådgiverrollen

Tidligere masteroppgaver om rådgiverrollen handler i hovedsak om rådgiverrollen i praksis og ikke i et overordnet perspektiv med blikk på rammevilkårene for rådgiverrollen, som er mitt forskningsområde. Jeg har sett nærmere på noen masteroppgaver som har innhold som er relevant for å forstå rådgiverrollen innhold selv om de ikke går direkte inn i min problemstilling og forskermetode. Jeg velger å nevne to oppgaver.

Marie Olea Løvset, har med sin oppgave *Karriereveiledning i skolen En kvalitativ studie av tre rådgiveres opplevelse av rollen som karriereveileder i videregående skole* (Løvset, 2013), tatt utgangspunkt i politiske føringer for rådgivertjenesten og fire kategorier er vektlagt: relasjonskvalitet, prosess, samarbeid og organisering. Oppgaven undersøker hvordan rådgiveren opplever sin arbeidshverdag, rollen som karriereveileder og hva de legger vekt på i møtet med elevene og andre samarbeidsaktører. Oppgaven handler om hvordan det fungerer for den enkelte rådgiver og har ikke vektlagt det overordnede nivået med hvordan de politiske intensjonene er vektlagt. Selv om denne oppgaven ikke er

direkte relevant for min oppgave, velger jeg å omtale den for å vise at forskning om rådgiverrollen vektlegger den personlige opplevelsen av rådgiverrollen.

Den neste masteroppgaven jeg vil nevne er oppgaven av Unn-Wenche Joramo (Joramo, 2008). Oppgavens tittel er *Elever og rådgiveres syn på rådgivningens form og innhold. Rådgivningsfunksjonen i den videregående skolen*. Tema for oppgaven er rådgivningsfunksjonen i den videregående skolen, og hvordan rådgivningens form og innhold ideelt sett bør være for å imøtekomme de behovene elevene har. Den tar for seg idealet for rådgivingstjenesten. Denne oppgaven er fra 2008, og det har etter denne oppgaven, skjedd endringer med blant annet *Forskrift til rådgivingstjenesten* og anbefalt kompetanse for rådgivere i grunnutdanningen.

2.2 Forskningsrapporter om rådgiverrollen

Flere offentlige rapporter om rådgiverrollen er relevante for min oppgave. Rapportene er utført av forskergrupper fra SINTEF og NTNU. Rapportene har lignende konklusjoner om rådgiverrollen og påpeker behovet for endringer og profesjonalisering. Rapportene om rådgiverrollen er fra 2003 til 2015 og de omtaler rådgiverrollen som en krevende rolle med utfordringer angående retten til nødvendig rådgiving, ressurs, kompetanse og organisering. I min oppgave vil jeg se spesielt på disse sentrale utfordringene i rådgiverrollen.

Prosjektet delt rådgivingstjeneste (DTR) foregikk fra 2000 til 2003. Rapporten *Det første skritt er tatt; veien videre venter?* ble utgitt i 2003 (Buland & Havn). Det overordnede målet for DTR var:

«Styrke yrkes- og utdanningsrådgivingen gjennom forsøk med delt rådgivingstjeneste slik at elever i grunn- og videregående skole settes bedre i stand til å foreta bevisste utdanningsvalg, uten at den sosialpedagogiske rådgivingen svekkes» (Buland & Havn, 2003, s. 1).

Fire fylkeskommuner; Akershus, Oppland, Oslo og Rogaland deltok og prosjektet omfattet både ungdomsskoler og videregående skoler (Buland & Havn, 2003, s. 1).

«Prosjektet betegnes som en ubetinget suksess i den forstand at prosjektskolene har opplevd at yrkes- og utdanningsrådgivingen har blitt styrket, samtidig som

dette ikke har gått ut over kvaliteten på det sosialpedagogiske arbeidet» (Buland & Havn, 2003, s. 65).

Det pekes på at skolene har fått rom til å utvikle, tilpasse og prøve ut gode tiltak. Utvikling av tiltakskjeder med helhetlig tenkning for hele skoleløpet, har vært positivt. Rådgiveren er den med spisskompetanse på yrkes- og utdanningsrådgiving, individuell veiledning er utviklet, samtidig som rådgiveren er en organisatorisk tilrettelegger. Nettverksbygging er vektlagt. Rådgiverkoordinatorer på fylkesnivået for å være en pådriver og koordinator, ble sett på som en ubetinget fordel. Rådgivere i prosjektet fikk både ressursøkning og kompetanseheving. Delingen av rådgivertjenesten blir i rapporten tillagt viktighet, men også det at det ble gitt rom og tid til å organisere tjenesten på en god måte. I dette prosjektet vektlegges det at utdannings- og yrkesrådgivingen skal være hele skolens ansvar og at det skal forankres i skolens ledelse.

Rapporten fra 2011, tar for seg kvaliteten på skolens rådgiving og beskriver mangfoldet i rådgiverrollen med krav og ønsker som krever mer enn lovverket.

«Rådgivingen i skolen skal på samme tid tilfredsstille elevenes, nærings-/arbeidslivets, samfunnets og skolens kortsiktige og langsiktige behov. Hvordan håndterer skolens rådgivning dette, i sin posisjon i grensesnittet mellom skolen og samfunnet rundt?» (Buland, Mathiesen, Aaslid, Haugsbakken, Bungum, Mordal, 2011, s. 13).

«På mange måter kan vi si at rådgivningen i skolen, og da særlig yrkes- og utdanningsrådgivningen (YoU) befinner seg i et kontinuerlig krysspress. Man skal hele tiden møte behov fra elever (og deres foresatte), fra skolen, fra lokalt og nasjonalt arbeidsliv og fra storsamfunnet» (Buland, et al., 2011).

Rapporten gir uttrykk for at skoleeier må gjøres i stand til å utvikle rådgiverrollen. Den blir ofte formet lokalt på den enkelte skole av ledelsen ut fra behov som kan være kortsiktige. Dette kan forhindres dersom skoleeier er en aktiv utvikler av rådgiverrollen. Rådgiverrollen i skolen betegnes som en stor og sammensatt oppgave. Det er flere aktører som mener noe om rådgiverrollen og det kan se ut som om flere har interesser i den. Rolf Jørn Karlsen var leder for rapporten NOU 2008:18, og den ville opprette et nasjonalt senter for karriereveiledning som et faglig ressurscenter. VOX fikk oppdraget fra

Kunnskapsdepartement og det nasjonale organet ble lagt til VOX, 1.02.2011 (Buland et al, 2011 s. 39). Selv om det i dag ikke er et tydelig ønske om å flytte rådgivingen ut av skolen, er det fremdeles en problemstilling som er levende for enkelte aktører (Buland et al, 2011, s. 40).

Rapporten *Rådgiverrollen, mellom tidstyv og grunnleggende ferdigheter* av Sintef i 2015 (Mordal, Buland, Mathiesen, 2015) presenterer noen interessante funn for rådgiverrollen. God rådgiving blir, ifølge rapporten, til lokalt, gjennom formelle og uformelle forhandlinger, i samspill mellom mikro- og makronivå. «Det foregår kontinuerlige forhandlinger og forming i lokal praksis» (Mordal et al, 2015, s. 9). «Rådgiveren etterspør en tydeligere ledelse, både fra skoleleder og skoleeier» (Mordal et al, 2015, s. 10-11). Rådgivingens plass i organisasjonen defineres som utenfor skolens primæroppgave som er undervisning. Rapporten viser at rådgivere ønsker en annen organisering og presenterer timeplanfestet tid til rådgiving som et forslag, slik at rådgiving kan bli en planlagt læringsaktivitet (Mordal et al, 2015, s. 10). Det er ønske om å omdefinere rådgiverrollen fra å handle om kortsiktig problemløsning til å bli en læringsaktivitet (Mordal et al, 2015, s. 10).

Ressursen oppleves som en barriere i rådgiverarbeidet. Det påpekes at kompetansekriteriene fylles stort sett i videregående opplæring, men at kursene som tilbys ikke passer behovet (Mordal et al, 2015, s. 10-11). Dette viser at det er viktig at kompetansen er relevant og at skoleeier og skoleledelse ser viktigheten av kompetanse og bidrar til å utvikle rådgiverrollen. Konklusjonen er likevel følgende:

«Selv om nettverk og samarbeid både internt og eksternt har blitt mer utviklet, opplever noen rådgivere seg fortsatt som ensomme i utførelsen av sin oppgave. Det er ennå et stykke å gå før alle kan snakke om at rådgiving er hele skolens oppgave, og enda lenger å gå før man opplever at rådgiving defineres og forstås som en av skolens kjerneoppgave» (Mordal et al, 2015, s. 11).

3 Offentlige dokumenter

I denne oppgaven skal jeg se nærmere på rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole. Det er rammevilkårene som er grunnlaget for å kunne utøve en god rådgiverrolle. Jeg vil legge til grunn offentlige dokumenter for min dokument- og tekstanalyse. Jeg har tatt for meg stortingsmeldinger og Norges offentlige utredninger

(NOU) som omhandler grunnutdanningen med spesiell vekt på videregående skole, og valgt ut stortingsmeldinger som er aktuelle for å kunne se nærmere på rådgiverrollens rammevilkår.

3.1 Stortingsmeldinger

Stortingsmeldinger viser hvilke intensjoner det politiske Norge har for rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole. Jeg velger å presentere de viktigste stortingsmeldingene som omhandler rådgiverrollen, i perioden 2003-2016.

Stortingsmelding nr. 30 *Kultur for læring* i 2003-2004 er slik jeg ser det, startsignalet for det norske politiske engasjementet for bedre rådgivning. Med utgangspunkt i OECDs landsrapport om rådgiverrollen fra 2002, er det av interesse å se hvordan Stortingsmelding nr. 30, *Kultur for læring* (2003-04) tar for seg temaet rådgiverrollen. Gjennom en egen del, 5.5. *Bedre rådgivning* under kapittel 5 *En helhetlig opplæring*, vektlegges rådgiverrollen i skolen på en ny måte med større tyngde, og det konkretiseres ved at rådgiving blir en del av skoleplakaten. Det er tro på at god rådgiving vil kunne føre til færre omvalg og bedre gjennomføring. Det påpekes at skoleeier har ansvar for rådgivingstjenesten (s. 56). Med samfunnsendringene vil unge og voksne hele livet møte nye utfordringer som krever ny kompetanse. Rådgiving, her kalt karriereveiledning, er et viktig tiltak og det vil være økt behov for personlig veiledning. Utdannings- og forskningsdepartementet (2002 - 2005) vil vurdere behovet for å klargjøre rådgivingsoppgaver i forhold til Forskrift til Opplæringslova og stimulere til utvikling av tilbud for å styrke den enkeltes rådgivers kompetanse (s. 58).

Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen* omhandler tidlig innsats for livslang læring. Mennesker lærer hele livet og stortingsmeldingen omhandler hvordan vi kan lykkes bedre slik at hver enkelt kan utforme og realisere sine livsprosjekter. Sosial utjevning er sentralt i denne meldingen. Kapittel tre omhandler blant annet temaet frafall i videregående skole. Det henvises til undersøkelser som viser at rådgivingen i ungdomsskolen er for dårlig og at det norske systemet for rådgiving legger ensidig vekt på informasjon på bekostning av veiledning.

«Dagens system er ved enkelte skoler basert på at den enkelte oppsøker rådgivingstjenesten. Det betyr at den ikke nødvendigvis fanger opp alle. Det gis

også lite informasjon om konsekvensene av ulike utdannings- og yrkesvalg» (Stortingsmelding nr. 16, 2006 -2007, s. 36).

Kapittel seks henviser til Kunnskapsløftet og påpeker at det er bred politisk enighet om hovedlinjene.

«En av reformens viktigste målsettinger er å bidra til en praksis i opplæringen som styrker elevens og lærlingenes læring, reduserer sosiale ulikheter og setter elever og lærlinger i stand til å foreta bevisste og riktige valg i utdannings- og yrkesliv» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 73).

Kunnskapsdepartementet konkluderer angående organisering av rådgiverrollen at den som hovedregel skal deles mellom sosialpedagogiske formål og yrkes- og utdanningsveiledning, rådgivingens formål og innhold i Forskrift skal utvides og det skal utarbeides veiledende kriterier for kompetanse (s. 83).

Stortingsmelding nr. 31 *Kvalitet i skolen* (2007-2008) omhandler for det meste kvalitet i grunnskolen, men har et kapittel som heter *Bedre gjennomføring i videregående opplæring* (s. 63). Det henvises til Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) om varsling av tiltakene angående rådgivingstjenesten som jeg har presentert i avsnittet fra den stortingsmeldingen. I kapitlet kompetanseutvikling redegjøres det for betydning for kompetanseheving uten at rådgiver er nevnt spesielt. Den henviser til *Kompetanse for utvikling – strategi for kompetanseutvikling 2005-2008* hvor utdannings- og yrkesrådgivning er et av satsingsområdene (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004, s. 9). Videre i Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) pekes det på betydningen av at kompetanseutvikling er lokalt forankret, men at det er behov for strammere prioritering av hva slags kompetanseutvikling de statlige bevilgningene skal kunne benyttes til (s. 64).

Stortingsmelding nr. 44 *Utdanningslinja* (2008-2009) vektlegger at det å ta utdanning gir muligheter til utdanning. Det er en hovedstrategi for å utvikle det norske velferdssamfunnet (s. 5). Prosjekt til fordypning for elever i yrkesfaglige utdanningsprogram skal gi alle erfaring fra yrkeslivet. Faget skal bidra til å forhindre feilvalg og senere frafall (s. 23). Karriereveiledningen må være mest mulig profesjonell (s. 23). Partnerskap for karriereveiledning er innført i alle fylker og karrieresentre et av flere virkemidler som partnerskap for karriereveiledning tar i bruk. VOX har fått i

oppdrag å utrede behovet for et nasjonalt koordinerende organ for karriereveiledning (s. 24).

Det er eget avsnitt med tittelen *Rådgivere* i meldingen. Det henvises til NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida* som foreslår kompetansekrav for rådgivere og at oppgavene i rådgiverfunksjonen må spesifiseres. Rådgivingen må være en del av skolens oppgave, og rådgiveren må ha en rolle som bidrar til at hele personalet kan gi råd og bidra i karriereveiledningen. Dagens rådgiverressurs bør dobles og etter- og videreutdanningen må bli styrket. Høringsinstansene til NOU 2008:18, er positive til å øke ressursen, men flere framhever at det må være fokus på innhold og kvalitet og at ressurs alene ikke er nok. Fylkeskommunene uttrykker at selve organiseringen av rådgivingen må være et lokalt ansvar. Regjeringen konkluderer med at den vil videreføre arbeidet med å heve kvaliteten på rådgivingstjenesten (s. 26).

Stortingsmelding nr. 20 *På rett vei* (2012-2013) er en gjennomgang av tidligere stortingsmeldinger for skolen, og meldingen sier både noe om det arbeidet som er gjort og om framtidsperspektivet. Meldingen konkluderer at en god skole er blitt bedre, og fleksibilitet og relevans i videregående opplæring er et sentralt tema. Meldingen har et eget avsnitt med overskriften *Arbeidslivsfag, utdanningsvalg og rådgiving* (s. 72). Det å foreta utdanning- og yrkesvalg er viktig, men krevende. Prosjekt til fordypning nevnes som et bidrag til at elever foretar riktige valg. *Rådgiving i skolen* (s. 73) nevner lærere og rådgivere som sentrale når elever skal foreta valg. Det presenteres en utfordring med kjønnsubalanse i ulike utdanningsprogram og Kunnskapsdepartementet signaliserer kompetansetiltak for rådgivere med vekt på kjønnsutradisjonelle valg (s. 75). «Undersøkelser viser at elever med god informasjon i mindre grad gjør valg de angrer på» (Markussen, gjengitt i Stortingsmelding nr. 20, 2012-2013, s. 73). Rådgivingen er skolens oppgave og organiseringen er et lokalt ansvar. Kunnskapsdepartementet har styrket rådgivingen i skolen gjennom tydeligere regelverk og veiledende kompetansekriterier for rådgivere. En rådgiver må ha god kunnskap om elevene, deres bakgrunn og særlige utfordringer og i tillegg er rådgivere viktige for at elevene får god kunnskap om utdanningssystemet og arbeidslivet. Partnerskap for karriereveiledning blir etablert i fylkene og viktigste tiltak i partnerskapene er opprettelser av karrieresentra.

Stortingsmelding nr. 28 *Fag-Fordypning-Forståelse En fornyelse av Kunnskapsløftet* (2015-2016), tar for seg frafallsproblematikken i videregående skole. En del viktige kunnskaper og kompetanser nevnes spesielt. Blant annet sosial kompetanse, emosjonelle kvaliteter og metakompetanser som selvrefleksjon, og det at skolen har en rolle i å formidle verdier. Det nevnes ikke rådgiverrollen spesielt i denne sammenhengen. Det henvises til Læringsplakaten som inngår i prinsipper for opplæringen. I kapittel sju tar meldingen for seg profesjonene i skolen. Meldingen nevner her lærere og skoleledere. De sier at en profesjons rolle er både formelle kjennetegn og formelle krav. Rådgivere er ikke nevnt spesielt.

3.2 Norges offentlige utredning (NOU)

Jeg vil ta med tre utredninger om rådgiverrollen i perioden 2000–2016. Den første kom i kjølvannet av OECD-rapportene og i perioden rundt stortingsmelding 30, *Kultur for læring*, 2003-2004. Den siste kom i 2016 og kan sees på som en oppsummering av samfunnsdiskursen om rådgiverrollen og rådgivingen, nå kalt karriereveiledning.

NOU 2003:16 *I første rekke-Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle*, fikk i oppdrag å se på en samlet og forsterket grunnopplæring. I dette utvalgets utredning er *Rådgivingen i grunnopplæringen* et av kapitlene. Utvalgets forslag for rådgivingstjenesten i videregående skole og for fylkeskommunen er flere. Utvalget foreslår at rådgivingstjenesten deles i en sosialpedagogisk del og en del for utdannings- og yrkesrådgivning, og at fylkeskommunene får det overordnede faglige ansvaret for utdannings- og yrkesveiledningen også på ungdomstrinnet. Utvalget mener at det må tilføres ressurser for å utvikle rådgivertjenesten, og det må utarbeides kompetansekrav til rådgivere innenfor sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgivning. I tillegg må tidsressursen til utdannings- og yrkesrådgivning styrkes.

NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida* har et eget kapittel 4; *Rådgiving og karriereveiledning*. Utvalget foreslår nasjonale kompetansekrav og klare forskrifter om mål og oppgaver og bedre etter- og videreutdanning for rådgivere. Rådgiveren må ha en rolle som bidrar til at kollegiet og avdelingslederen settes i stand til å gi råd og bidra i karriereveiledningen. Rådgivertjenesten må være en del av skolens oppgave. Dette har blitt kalt at rådgiving skal være hele skolens ansvar. Utvalget foreslår at dagens

rådgivingsressurs doubles. Dette er første gang noen sier noe om størrelsen på behov for ressursøkning. Det foreslås et nasjonalt senter for karriereveiledning (s. 15).

Norge i omstilling- karriereveiledning for individ og samfunn (NOU 2016:7) redegjør for oppdraget om å utrede et helhetlig system for karriereveiledning. Kvalitet og profesjonalitet er sentrale sider ved et helhetlig system for livslang karriereveiledning. Utvalget kom med konkrete anbefalinger for karriereveiledningen som er aktuelt for rådgiverrollen i videregående skole: Etablering av et kvalitetsrammeverk med en rammeplan for karrierekompetanse., etablere et utdanningstilbud for karriereveiledere og dermed både styrke og innføre kompetansekrav for karriereveiledere i grunnopplæringen (s. 10-11). En styrking av rådgivingsfunksjonen i grunnopplæringen ved en reell deling av funksjonen i en sosialpedagogisk del og en utdannings- og yrkesrådgivingsdel (s. 10). Utvalget foreslår også en navneendring fra utdannings- og yrkesrådgiving til karriereveiledning og karriereveileder som en egen stillingskategori (s. 10). Utvalget foreslår å etablere karriereveiledningstilbud på nett med informasjon, selvhjelpsressurser og en e-veiledningstjeneste (s. 11). Denne utredningen er fremdeles ikke endelig behandlet politisk, og vi vet ikke om den vil føre til endringer angående rådgiverrollen i videregående skole.

3.3 Forskrift til Opplæringslova om rådgiverrollen

Opplæringslova §9 og Forskrift til Opplæringslova §22 er sentrale dokumenter om rettighetene til elevene i grunnopplæringen. Forskrift §22 ble endret i 2009 og ble ved det enda tydeligere på elevens rettigheter til nødvendig rådgiving. Jeg vil i analysedelen av oppgaven, i kategorien *Retten til nødvendig rådgiving*, gå nærmere inn på Forskrift §22.

4 Problemstilling

Jeg vil i oppgaven besvare følgende problemstillinger:

- 1) Hvilke diskurser er framtreddende når det gjelder rammevilkårene for rådgiverrollen i videregående skole i perioden 2000-2016 og hvordan foregår diskursene?
- 2) Hvordan følges de nasjonale føringene for rådgiverrollen opp lokalt i Buskerud fylkeskommune i perioden 2000-2016?

Problemstillingene er valgt ut fra interessen og engasjementet jeg har for hvordan rammevilkårene legger til rette for rådgiverrollen i videregående skole. Gode rammevilkår er sentrale for å kunne utøve en god rådgiverrolle. Med rammevilkår for rådgiverrollen mener jeg retten til nødvendig rådgiving, tidsressurs, kompetansekrav og organisering. Jeg vil benytte dokument- og tekstanalyse med vekt på diskursanalyse, for å finne den nasjonale intensjonen og hvorfor og hvordan rådgiverrollen i videregående skole er interessant for sentrale myndigheter i den valgte tidsperioden. Videre vil jeg se på fylkeskommunale strategiplaner og fylkeskommunale politiske dokumenter i Buskerud fylkeskommune for å se hvordan de nasjonale føringene følges opp lokalt. Det er sentralt i de politiske føringene at rådgiverrollen er skoleeiers ansvar. Det er også interessant å se om rådgiverrollen i videregående skole er et like sentralt tema i hele tidsperioden både hos sentrale myndigheter og i Buskerud fylkeskommune.

For å undersøke hvordan rådgiverrollen i videregående skole kommer til uttrykk i offentlige dokumenter, vil jeg ta utgangspunkt i sentrale stortingsmeldinger, NOU-er (Norges offentlige utredninger), informasjon på utdanningsdirektoratets nettsider, rapporter om rådgiverrollen, Opplæringslov og Forskrift og Buskerud fylkeskommunes strategiplaner og politiske vedtak. Kildematerialet er valgt for å kunne se nærmere på rådgiverrollen og undersøke hvilke diskurser som er gjeldende angående rådgiverrollens rammevilkår og hvordan det påvirker rådgiverrollen i den videregående skolen i Buskerud.

4.1 Kategorier

Jeg har valgt å avgrense rådgiverrollen til fire kategorier: retten til nødvendig rådgiving, tidsressurs, kompetansekrav og organisering. Disse rammevilkårene er sentrale for å kunne utøve en god rådgiverrolle. NOU 2003:16 påpekte behov for ressursøkning, kompetansekrav og vektlegging av organisering av rådgiverrollen. NOU 2008:18 var enda tydeligere angående behovet for ressursøkning og de etterlyste en tydeligere Forskrift om retten til nødvendig rådgiving. Kategoriene fanger opp de mest vesentlige sidene ved hvordan rådgiverrollen er tilrettelagt. De er hver for seg viktige og bør ligge til grunn for utøvelsen av en god rådgiverrolle.

Kategorier:

- 1) Retten til nødvendig rådgiving
- 2) Tidsressurs til rådgiverrollen
- 3) Kompetansekrav til rådgiverrollen
- 4) Organisering av rådgiverrollen

Jeg vil bruke disse fire kategoriene til å plassere de politiske intensjonene og den praksisen jeg finner i dokumentene. Disse fire kategoriene vil være det jeg ser etter når jeg gjør bruk av Carol Bacchis WPR analysebriller (Bacchi, 2009). Det er interessant å se om kategoriene, det vil si rammevilkårene for rådgiverrollen, endrer seg og om dokumentene viser at det er interesse og vilje til å skape en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen i løpet av perioden 2000-2016.

4.2 Begrepsavklaring

Rådgiving, veiledning, karriere, rådgiverrollen, utdannings- og yrkesrådgiving og til sist hva man legger i begrepet en profesjonell i rådgiverrollen, er begrepene jeg vil avklare nærmere.

Rådgiving er et begrep mange mener handler om å gi råd, mens veiledning sies å være et videre og mer egnet begrep. Rådgiving kommer av det engelske ordet counselling og rådgivingsbegrepet brukes om oppgaver som en rådgiver utfører i skolen. En rådgiver gir informasjon, rettledning og oppfølging.

«En rådgivers oppgave skal ikke primært være å formidle kunnskap, men å sette den som søker hjelp, i stand til å ta i bruk sine egne ressurser og selv skaffe seg den kunnskapen vedkommende trenger» (Johannessen, E, Kokkersvold, E, Vedeler, L, 1998, s. 21).

«Veiledning består hovedsakelig av tre hoveddeler; informasjon, refleksjon og motivasjon» (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004, s. 6). I hele perioden 2000-2016, er det gjentakende diskusjoner om valg av begrep; rådgiving eller veiledning, uten at man har bestemt seg for ett begrep. Jeg benytter i denne oppgaven begrepene rådgiving og rådgiverrollen fordi det kan ivareta det å se på rådgivingen i skolen i et

helhetlig perspektiv. I tillegg har lovverk og forskrift holdt fast ved begrepet rådgiving i den i videregående skolen.

Karrierebegrepet er omdiskutert på 2000tallet. Kan framtidsplanlegging og utdanning- og yrkesplanlegging kalles karriere? Ordet karriere har en latinsk opprinnelse *carrus* og betyr kjerre med betydning løpebane, rask framgang (Bokmålsordboka, 1986, s. 283). Bokmålsordboka beskriver å gjøre karriere som det å gjøre det godt og avansere raskt. Ut fra dette kan det antydes at karriere er forbundet med suksess og det kan være årsaken til en viss motstand mot å bruke begrepet karriere i sammenheng med utdannings- og yrkesvalg i skolen. Øystein Djupedal, kunnskapsminister 2005-2007, uttalte 8.03.2006 at han syns ordvalget betyr mindre, mens at formidling av kunnskap og kompetanse til ungdom må styrkes (Ruud, 2006).

I Forskrift §22 til Opplæringslova fra 2009, henvises det til utdannings- og yrkesrådgiving i videregående skolen. Verken karriere- eller veiledningsbegrepet ble tatt inn i Forskrift §22 (2009). Begrepet ble utdannings- og yrkesrådgiving. I NOU (2016:7) brukes karriereveiledning og karrierevalg helt selvfølgelig om utdannings- og yrkesvalg og det viser at begrepsvalgene fremdeles er en levende diskurs i 2016.

Jeg benytter i denne oppgaven utdannings- og yrkesrådgiving som begrep fordi det er det begrepet som er benyttet i lovverket om rådgivingstjenesten i videregående skole, Forskrift §22, gjeldende fra 2009. Jeg har i oppgaven fokus på utdannings- og yrkesrådgiving og har ikke sett direkte på sosialpedagogisk rådgiving i videregående skole. Den sosialpedagogiske delen er ikke sentral i perioden 2000-2016, og i liten grad nevnt i de politiske dokumentene.

«Profesjonalitet i karriereveiledning forutsetter at tjenestene ivaretas av personer som har tilstrekkelig fagkompetanse» (NOU16:7, 2016 s. 32). «Veien til profesjonsorganisering går gjennom profesjonalisering av karriereveiledernes yrkesutøvelse og av tjenestene er tilgjengelige» (NOU:7, 2016, s. 33). Dette å være profesjonell dekker både det å inneha faglig kompetanse til å kunne utøve rollen og ha tidsressurs til å kunne yte nødvendig rådgiving og gjøre rådgivingen tilgjengelig for de som ønsker å benytte seg av den.

5 Forskningsdesign, teori og metode

Jeg velger i min oppgave å benytte tekst- og dokumentanalyse med vekt på diskursanalyse. Jeg vil først se på hvordan diskursanalysen behandles i den samfunnsvitenskapelige vendingen med hovedvekt på Bratberg og Ulleberg sine teorier. Til siste vil jeg presentere Carol Bacchis analysemodell.

I samfunnsvitenskapen benytter man begrepet den språklige vendingen, om den fortolkende vitenskapstradisjonen gjennom tolking av aktører, deres livsverden, ideer og intensjon (Bratberg, 2014, s. 13). Den språklige vendingen peker på behovet for innsikt gjennom tolking. Det viser blant annet til en svekket tro på forskerens evne til å gjøre nøkterne og objektive observasjoner, og vektlegger innsikt gjennom tolkning (Bratberg, 2014, s. 13-14). Den språklige vendingen innebærer viktige prinsipper fra sosialkonstruktivismen. Den sosiale verden er grunnleggende subjektiv og avhengig av å tolkes for å forstås. Forskeren har en aktiv rolle for å forstå aktørens ideer (Bratberg, 2014, s. 14). Min forskerrolle vil være å forstå mine aktørers idé om rådgiverrollen. Aktørene er politiske dokumenter som stortingsmeldinger, lovverk og politisk rapporter. Det vil være av interesse å se om intensjonene for rådgiverrollen legger til rette for gode rammevilkår for rådgiverrollen i den videregående skolen.

Oppgaven er kvalitativ med dokument- og tekstanalyse. Dokumentanalyse er en type kvalitativ innholdsanalyse. «Forskeren samler inn data som analyseres for å få frem viktige sammenhenger og relevant informasjon om det eller de forholdene i samfunnet vi ønsker å studere» (Johannessen et al, 2016, s. 99). Dokumenter gir oss informasjon om et saksforhold nedtegnet på et spesielt tidspunkt og kan være blant annet offentlige dokumenter som stortingsmeldinger (Johannessen et al, 2016, s. 99).

Tekst- og dokumentanalyse av empiri er metoden som kan avdekke diskurser som materialet inneholder. Diskursen kan romme den gjeldende virkelighetsforståelsen av rådgiverrollen i det enkelte dokument og tidsperioden. Et eksempel på en aktuell diskurs er hva som er problemet angående en bedre rådgiverrolle. Hvilken forståelse er det som ligger bak en bedre rådgiverrolle. Er det hensynet til rådgiverrollen i videregående skole med gode rammevilkår, eller ligger det et bakenforliggende aspekt som for eksempel samfunnsøkonomiske faktorer. Et annet eksempel er diskursen om organisering av rådgiverrollen i en sosialpedagogisk del og en utdannings- og yrkesrådgiving del. Det har

vært en sentral diskurs på 2000-tallet med forsøk og politiske vedtak, uten at det har blitt gjennomført formell deling i videregående skole. Diskursen er fremdeles til stede i 2016. I NOU, *Norge i omstilling-karriereveiledning for individ og samfunn*, har som et av sine konklusjonspunkter at det må gjennomføres en reell deling av rådgiverrollen i grunnopplæringen (2016:7, s. 10). Diskursen om en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen har vært sentral i offentlige meldinger og utredninger på hele 2000-tallet.

Strategi for dokumentanalyse i min oppgave er diskursanalyse. Diskursbegrepet er mangfoldig, men felles er problematisering rundt språk og språkets evne til å gjenspeile virkeligheten. Videre kan begrepet brukes ideologkritisk til å analysere hvilke tale- og forståelsesmåter som er i en tekst (Ulleberg, 2007, s. 65). Ulleberg skriver også at diskurs er en bestemt måte å tale om og forstå verden eller utsnitt av verden på. Vi kan tale om en utdanningsdiskurs (Ulleberg, 2007, s. 66). Dette kom som en kritikk på positivismen og tanken på at sannheten er kontekstbetinget. Diskursbegrepet og analysen blir tett koblet til en maktproblematikk (Ulleberg, 2007, s. 67). Det vil være relevant siden rådgiving i videregående skole har blitt interessant i økonomisk og samfunnsmessig sammenheng. Diskursen kan være rettet mot den enkeltes valgfrihet angående valg av utdanning og yrke opp mot samfunnets behov og krav.

Bergstöm og Boréus definerer diskurs som en samling utsagn i en bestemt sosial kontekst. Diskurs blir da et kognitivt og normativt fellesskap som kommer til uttrykk i et språk. Den lar seg alltid bestride (Bratberg, 2014, s. 29). Det vil si at diskursen kan ha flere sannheter og det kan foregå flere diskurser samtidig. Det er i perioden 2000-2016, ulike aktører i ulike kontekster som har synspunkter om rådgiverrollen.

Hva vil det si å analysere diskurser? «Diskursanalyse er ifølge Werner Christie Mathisen, analyse av språkbruk i en samfunnsmessig kontekst, med fokus på hvordan de ideer og begreper som produseres i denne konteksten tolker og er med på å forme den samfunnsmessige virkeligheten» (Bratberg, 2014, s. 31). Mening og argumentasjon er relevant for å forstå teksten det forskes i, og kunne sette den i en samfunnsmessig sammenheng. Diskurs er nært forbundet med forskjellige teorier om makt, hvor evnen til å definere diskursen ofte likestilles med det å definere virkeligheten (Johannessen et al, 2016, s. 104).

5.1 Analysemodell

Jeg vil benytte analysemodellen til Carol Bacchi, *What's the Problem Represented to be?* (WPR) fra 2009. Dette er et verktøy som skal lette undersøkelse av offentlig politikk. WPR har seks sentrale spørsmål som gjør at man kan gå bak teksten og diskursen på en praktisk metodisk måte.

- 1) What's the *problem* represented to be in a specific policy or policy proposal?
- 2) What presuppositions or assumptions underpin this representation of the *problem*?
- 3) How has this representation of the *problem* come about?
- 4) What is left unproblematic in this problem representation? Where are the silences?
Can the *problem* be thought about differently?
- 5) What effects are produced by this representation of the *problem*?
- 6) How/where has this representation of the *problem* been produced, disseminated and defended? How has it been questioned, disrupted and replaced?

Ut fra Carol Bacchis seks spørsmål ser jeg for meg følgende: Hvorfor sier de det de sier på denne måten? Spørsmål en er; Hva er problemet og hvorfor er vi opptatt av dette? Spørsmål to er; Hvilke argumenter underbygger og ligger til grunn for denne interessen for problemet i denne diskursen? Spørsmål tre er; Hvor kommer dette problemet fra og hvor kommer interessen for denne diskursen fra? Spørsmål fire er; Hva snakker vi ikke om og hva ligger under av usagte og skjult i diskursen? Spørsmål fem er; Hvilke effekter og resultater fører denne diskursen til? Spørsmål seks er; Hva fremmer denne type diskurs og hvilke endringer blir synlige i for eksempel samfunnsperspektiv? Jeg vil vektlegge denne metodens briller i min analyse.

Diskursen angående rådgiverrollen er at mange aktører er aktive og hovedelementet er at rådgiverrollen må bli bedre. Spørsmålet er hvorfor er vi opptatt av dette på 2000-tallet? Er det noe nytt som har kommet inn i diskursen som gjør den mer interessant? Hvilke argumenter kan det være mulig å finne i stortingsmeldingene? Er det noe vi ikke tar med i denne diskursen? Er det slik at rådgiverrapportene vil vise at det er noe som de politiske dokumentene utelater og er det en hensikt bak utelatelsen? Hvilke effekter kan man oppnå ved denne type diskurs? Hvordan og hva fremmer interessen for denne typen diskurs?

Diskurs vil være sentral i forskningen av rådgiverrollen. Hvordan kan en tolke rådgiverrollen i kontekst av ulike stortingsmeldinger og i rapporter? Det som blant annet

kan være av interesse i min forskning er om diskursanalyse vil vise at rådgivingen reelt holdes adskilt fra temaet skole på den politiske arenaen. Det kan se ut som om rådgiving er interessant i en økonomisk dimensjon når det er snakk om elevers frafall, feilvalg og manglende fullføring i løpet av normert tid. Rådgiverrollen ser ikke ut til å være en sentral i diskurs når man snakker generelt om skole og læring. Da dreier det seg med om fag, læring og kompetanseheving av lærere og ledere. Rådgiving er likevel spesielt ivaretatt med egen sentral ressurs og forskriftsrettighet for elevene. Det kan igjen tyde på at rådgivingen er en viktig og sentral ressurs i skolen. En annen interessant diskurs er om det skjer endring i hva som er den rådende diskursen om rådgiverrollen i løpet av perioden 2000-2016, og om diskursen endrer seg angående rådgiverrollen i de fire kategoriene; retten til nødvendig rådgiving, tidsressurs, kompetansekrav og organisering av rådgiverrollen.

6 Tekst- og dokumentanalyse

Etter at OECD-rapporten *Landsrapport for Norge* (2002) påpeker mangler med karriereveiledning, tar det politiske Norge tak i rådgiverdiskursen. I Stortingsmelding nr. 30, *Kultur for læring* (2003-2004) omtales rådgiverrollen i en egen del, 5.5. *Bedre rådgiving* under kapittel 5, *En helhetlig opplæring*. I innledningen til kapitlet henvises det til et arbeidsliv i stadig endring med utfordringer som krever ny kompetanse hele livet (Stortingsmelding 30, 2003-2004, s. 56).

«Rådgivingen som elevene tilbys, skal bidra til å gi en opplæring tilpasset den enkeltes forutsetninger og gi muligheter til å klare seg i arbeidslivet. Videre vil god rådgiving kunne føre til færre omvalg og dermed bedre gjennomføring. Skoleeier har ansvar for rådgivingstjenesten» (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56).

Satsingen på rådgiverrollen konkretiseres ved at rådgiving blir en del av skoleplakaten, punkt 4.4 *Rammeverk for kvalitet*: «Skolen og lærebedriften skal i punkt 5: legge til rette for at elevene og lærlingene kan foreta bevisste valg av utdanning og fremtidig arbeid» (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 36). Forventningen til rådgivingen i Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) er mer samfunnsøkonomisk rettet ved at den skal bidra til en tilpasset opplæring, gi mulighet til å klare seg i arbeidslivet og kunne føre til færre omvalg og bedre gjennomføring. Med utgangspunkt i dette vil det være behov for å se på hvordan rådgiverrollens rammevilkår legger til rette for å kunne utøve en god og

bedre rådgiverrolle. Til sist beskrives og analyseres kategoriene ved politiske dokumenter fra Buskerud fylkeskommune, *Hovedutvalget for utdanning*, og *Strategiplan for skolerådgivingstjenesten* 2004-2006 og 2006-2009.

Hva er det fylkeskommunen fører videre av sentrale intensjoner i rådgiverrollen til de videregående skolene? Buskerud fylkeskommune har 13 videregående skoler, Røyken, Lier, St. Hallvard, Drammen, Åssiden, Eiker, Rosthaug, Kongsberg, Numedal, Ringerike, Hønefoss, Gol og Ål videregående skole. Fører endringene til en bedre rådgiverrolle for den videregående skolen i Buskerud fylkeskommune, og ivaretar rådgiverrollen i Buskerud, intensjonene til sentrale myndigheter om en bedre rådgiverrolle?

Jeg vil benytte Carol Bacchis diskursmetode; *What's the Problem Represented to be?* WPR (2009), i analysen. Hun opererer med seks spørsmål som søker å tydeliggjøre bestemte politiske løsninger til bestemte problemer. Sentrale myndigheter mener det er behov for en bedre rådgiverrolle og de begrunner dette med de stadige endringene i samfunnet og behovet for stadig ny kompetanse (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004). Ved hjelp av WPR diskursanalysemetode (Bacchi, 2009), går jeg inn i diskursen ved å ta utgangspunkt i problemet som er å skape en bedre rådgiverrolle. I tillegg er det av interesse å finne årsakene til hvorfor dette har blitt politisk aktuelt. Hvem har dagordenen for løsningene? OECD fremmet i sin rapport *Career Guidance* (2004), at det er nødvendig med en bedre rådgivingstjeneste i Norge for å hjelpe ungdom til å styre sitt eget liv og sine valg gjennom karrierelæring. Finnes det en skjult agenda om å styre ungdommens valg etter markedets behov? Hva ønsker sentrale myndigheter og fylkeskommunale myndigheter skal være effekten av en bedre rådgiverrolle? I tillegg har WPR et siste punkt som stiller spørsmål om hvem det er som fremmer denne typen diskurs. Er det en samfunnsøkonomisk interesse som styrer diskursen? WPR diskursmetode benytter seks mulige spørsmål i analysen. Jeg vil velge spørsmål ut fra hva som er aktuelt for analysen av de ulike kategoriene.

Jeg vil se på saker fra Hovedutvalget for utdanning i Buskerud fylkeskommune og velger i oppgaven å benytte kortformen HUU. Saker fram til 2008 har jeg lest i papirutgave, mens fra perioden 2008-2016 er sakene til HUU digitalisert. Jeg henviser til HUU behandlingsnummer (Bh. nr.) i teksten og har lagt ved URL adresse i litteraturlista for

perioden 2008-2016. Jeg velger å utelate Buskerud fylkeskommune i teksthenvisingen siden alle HUU sakene er fra Buskerud fylkeskommune.

6.1 Retten til nødvendig rådgiving

Stortingsmelding nr. 30 tar opp behovet for endring av Forskrift til Opplæringslova av rådgivingstjenesten (2003-04). Dette kan være en av løsningene på diskursen en bedre rådgiverrolle fra det politiske Norge. Dette kan betegnes som en samfunnsøkonomisk diskurs, der målet kan være at ungdom ved å foreta bevisste utdanningsvalg som bidrar til færre feilvalg og bedre gjennomføring. Det vises til at interessen for hva som påvirker ungdommens utdannings- og yrkesvalg, har økt, både nasjonalt og internasjonalt. Karriereveiledning er et viktig tiltak mot arbeidsledighet, og det er økt behov for personlig veiledning (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56). «Samtidig må den enkelte gis behov for kompetanse til selv å kunne planlegge utdanning og yrke i et langsiktig perspektiv» (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56). Rådgivingen i skolen er for dårlig på sentrale områder som veiledning og framtidsplanlegging og meldinga introduserer begrepet karriereveiledning.

«Rådgivningen i skolen skal på samme tid tilfredsstillere elevenes, nærings-/arbeidslivets, samfunnets og skolens kortsiktige og langsiktige behov. Hvordan håndterer skolens rådgiving dette, i sin posisjon i grensesnittet mellom skolen og samfunnet rundt» (Buland et al, 2011 s. 13).

Elevenes rett til nødvendig rådgiving er sentral i den samfunnsøkonomiske diskursen om en bedre rådgiverrolle. Jeg tar utgangspunkt i Forskrift §22 til Opplæringslova i diskursanalysen om rammevilkårene for rådgiverrollen. Rådgiverrollen er regulert i elevens rett til nødvendig rådgiving i Opplæringslova §9-2 første ledd, 2009. Det ble meldt behov for endringer i Forskrift §22, *Retten til nødvendig rådgiving* i Stortingsmelding nr. 30, *Kultur for læring*, (2003-2004) og det ble nedsatt en arbeidsgruppe i 2005. Den bestod av representanter fra Utdanningsdirektoratet og rådgivere tilknyttet Skolerådgiverlaget. Det ble utarbeidet et forslag til ny Forskrift §22, til Opplæringslova §9-2. Dette forslaget tok utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 30, (2003-2004) og internasjonale rapporter fra blant annet OECD, med vektlegging på behovet for veiledning (Skolerådgiverlaget, Rådgivernytt nr. 3, 2005). Utdanningsdirektoratet ga ut en merknad til Forskrift §22 i 2006, der de sa de vil avvente stortingsmelding om sosial utjevning. De henviser til Stortingsmelding nr. 16, ... og ingen

stod igjen som kom i 2006-2007. I tillegg ble det varslet behov for en økonomisk og administrativ konsekvensutredning før det blir foretatt endringer i Forskrift §22 *Retten til nødvendig rådgiving*.

Problemet *bedre rådgiving* i videregående skole blir forespeilet en løsning, ved å endre Forskrift §22 *Retten til nødvendig rådgiving*, jamfør WPR spørsmål. Den indirekte årsaken til ønsket om å endre forskriften kan være kritikken fra OECD om rådgivertjenesten i Norge (OECD, 2002), jamfør WPR spørsmål 3. Sluttrapport fra evalueringen av prosjektet *Delt rådgivingstjeneste* (Buland og Havn, 2003) tar opp elevens rett til nødvendig rådgiving som et sentralt punkt. Hvorfor setter ikke sentrale myndigheter inn tiltak for å bedre rådgivingen ved å forbedre Forskrift §22 umiddelbart? Utdanningsdirektoratet vil ha en konsekvensutredning. Det vil kunne bety at de ser for seg økonomiske konsekvenser ved endring. Flere stortingsmeldinger etter Stortingsmelding nr. 30, *Kultur for læring* (2003-2004), tar opp denne diskursen angående forbedring av rådgiverrollen. Jeg vil se nærmere på hvilke argumenter stortingsmeldingene legger til grunn med utgangspunkt i WPR- diskursmetode for å kunne løse problemet med å ivareta elevens nødvendige rett til rådgiving. Hva uttrykker de politiske aktørene gjennom stortingsmeldingene og hvilke effekter og resultater fører denne diskursen til?

Stortingsmelding nr. 16 ... *og ingen sto igjen* (2006-2007) tar opp elevenes rett til nødvendig rådgiving og hvordan situasjonen for rådgivingen er i skolen.

«I dag har elevene en lovfestet rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbud, yrkesval og om sosiale spørsmål. Undersøkelser viser at mange opplever at de ikke får tilstrekkelig rådgiving, og at dagens system ved en del skoler er basert på at den enkelte selv søker råd. Dette betyr at tilbudet ikke nødvendigvis fanger opp alle» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 82).

Her bekrefter stortingsmeldingen at elevenes rett til nødvendig rådgiving ikke oppfylles med dagens forskrift. Videre sier meldingen at en forskriftsendring vil være løsningen, jamfør WPR spørsmål 5.

«Regjeringen mener at rådgivingen må styrkes gjennom at det beskrives nærmere i Forskrift til Opplæringslova hva som er formålet med henholdsvis sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving, og hvilke oppgaver

som er knyttet til de to formene for rådgiving» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 82.).

Dette henviser til WPR spørsmål 2 angående argumenter som benyttes for å løse problemet, jamfør WPR spørsmål 1, problemet er en bedre rådgiverrolle.

Denne meldingen bekrefter at det vil komme en forskriftsendring og styrkingen av rådgiverrollen blir nærmere beskrevet ved å presisere at myndighetene vil se på formålet og hvilke oppgaver rådgiverrollen skal inneholde. Dette blir en løsning på elevenes nødvendige rett til rådgiving, jamfør WPR spørsmål 5. Det kan se ut som om en tydeligere forskrift vil gjøre rådgiverrollen i stand til å kunne gi bedre rådgiving og veiledning til elever i videregående skole, jamfør WPR spørsmål 1. Kan det underliggende og usagte være at de politiske aktørene mener at rådgiveren ikke vet hva rådgiverrollen innebærer eller er det en innrømmelse at Forskrift §22 er uklar i innhold? Dette kan jamføres til WPR spørsmål 4.

Stortingsmelding nr. 31 *Kvalitet i skolen* (2007-2008) omtaler for det meste grunnskolen, men varselet om tiltak for å styrke rådgiverrollen blir gjentatt. Meldingen har et eget kapittel 4.1.5. *Bedre gjennomføring i videregående opplæring*, «En god rådgivingstjeneste vil redusere sannsynligheten for frafall» (Stortingsmelding nr. 31, 2007-2008, s. 63). Denne meldingen henviser til Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) som varslet tiltak for å styrke rådgivingstjenesten. Ny Forskrift til Opplæringslova nevnes ikke spesielt her.

Det kan se ut som om det har vært et press også utenfor politiske organer, for å få endret Opplæringslovas Forskrift §22, *Retten til nødvendig rådgiving*. Medlemstidskriftet Rådgivernytt for rådgivere i grunnopplæringen, henviser både til forslagene i Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) og Innstilling nr. 268 (2003-2004) for å få en bedre rådgivingstjeneste (Rådgivernytt nr. 3, 2005). Dette viser at rådgivere var utålmodige og aktive for å få en endret forskrift. Jeg vil se nærmere på årsakene til at rådgivere mente at endringen av selve forskriften ville endre rådgiverrollen, i analysen av kategoriene tidsressurs, kompetansekrav og organisering av rådgiverrollen

Det foregikk mange konkurrerende diskurser i denne perioden som forstyrret diskursen en *bedre rådgiverrolle* i videregående skole, jamfør WPR spørsmål 6. Å flytte utdannings- og yrkesrådgivingen ut av den videregående skolen var en sentral diskurs og

det var flere aktører som mente denne endringen ville være løsningen på problemet med at elever ikke fikk nødvendig rådgiving. Det er å anta at de politiske aktørene Stortinget, Regjering og Kunnskapsdepartement ville være helt sikre på organiseringen før de utarbeidet ny forskrift og at disse diskursene måtte avklares. Utvalget som behandlet *Styrking av yrkes- og utdanningsveiledningen i Norge* (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004) viste tydelig hvordan ulike aktører hadde ulike interesser i denne diskursen. De ble ikke enige om en felles konklusjon, og det kunne se ut som de var mer preget av egne organisasjonsinteresser som representanter for Aetat, VOX og UiO. De ville organisere utdannings- og yrkesrådgivingen nært opp til egen organisasjon og karrieresenter ble presentert som en god modell også for skolen. Som tidligere nevnt tok Læringssenterets representant dissens. Lone Lønne Christiansen er uenig i gruppens konklusjon. For grunnopplæringens del mener hun at karrieresentermodellen vil sette skolens arbeid med utvikling av karriereveiledning tilbake ved å trekke rådgiverressursen ut av skolen og ansette karriereveilederen i karrieresenteret (Arbeids- og administrasjonsdepartementet, 2004, s. 59). Denne uavklarte samfunnsdiskursen kan være en årsak for utsettelsen av ny forskrift, jamfør WPR spørsmål 6. Jeg vil her nevne dette som en mulig årsak til utsettelsen av Forskrift §22, og komme nærmere tilbake til denne diskursen i kategorien organisering av rådgiverrollen.

I 2009 ble ny Forskrift §22 til Opplæringslova §9 -2 vedtatt. Rådgivere i skolen var positive til ny forskrift. «Ny instruks for rådgivingen i skolen oppleves som et framskritt, en fordel at man har blitt klarere på elevenes rettigheter» (Buland et al., 2011, s. 16). Jeg vil gå nærmere inn på forskrift og se hva endringene innebærer for diskursen om rådgiverrollen i videregående skole. Dette er en rettighetslov og viktig for rådgiverrollen og for elevenes rett til nødvendig rådgiving. Spørsmålet er om denne forskriftsendringen kom med en løsning på problemet en bedre rådgiverrolle, jamfør WPR spørsmål 1 og spørsmål 5.

Opplæringslova §9-2 som forskrift bygger på, forblir uendret og den omhandler elevenes rett til rådgiving. «Elevane har rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbod og yrkesval og om sosiale spørsmål». Endringene av Forskrift §22 ble iverksatt 1. januar 2009. Paragraf 22-1 er en fellesbestemmelse om rådgiving og bestemmelsen er en ny tilføyelse. Første ledd presiserer utgangspunktet fra Opplæringslova §9-2. Retten til

nødvendig rådgiving og at tilbudet skal være kjent for elever og foresatte, og være tilgjengelig for elevene på den enkelte skole. Andre ledd presiserer utdannings- og yrkesrådgiving. «Retten til nødvendig rådgiving inneber at eleven skal kunne få informasjon, rettleiing, oppfølging og hjelp til å finne seg til rette på skolen og ta avgjerd i tilknytning til framtidige yrkes- og utdanningsval» (§22-1), jamfør WPR spørsmål 1. Ved å få informasjon, rettleidning, oppfølging og hjelp skal eleven bli i stand til å ta valg om utdanning og yrke. Rådgivingen skal være kjent og tilgjengelig for eleven. «Undersøkelser viser at mange opplever at de ikke får tilstrekkelig rådgiving, og at dagens system ved en del skoler er basert på at den enkelte selv søker råd. Dette betyr at tilbudet ikke nødvendigvis fanger opp alle» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 82). Det ble nødvendig å presisere dette i §22-1 første ledd.

Rådgivingen skal medvirke til at sosial ulikhet kan utjevnes, forebygge frafall og at minoriteter blir integrert, og i tillegg skal rådgivningen ha et helhetlig perspektiv slik at eleven blir i varetatt (Retten til nødvendig rådgiving, 2009, §22-1), jamfør WPR spørsmål 2 og spørsmål 5. Det er både argumenter for hva rådgiving skal føre til og tydelig ønsket effekt i §22-1. Dette er sentralt for ønsket om utviklingen av rådgivingstjenesten på 2000 tallet og det er en videreføring av Stortingsmelding nr. 30 (2003/04). Rådgivingen som elevene tilbys skal gi muligheter til å klare seg i arbeidslivet. God rådgiving skal kunne føre til færre omvalg og dermed bedre gjennomføring. Skoleeier har ansvar for rådgivingstjenesten» (Stortingsmelding nr. 30 2003-04, s. 56). Dette kan jamføres til WPR spørsmål 2 og effekten skal bli færre omvalg, jamfør spørsmål 5.

Forskrift til Opplæringslova §22-3 slår fast at

«Den enkelte elev har rett til rådgiving om utdanning, yrkestilbud og yrkesval. Utdannings- og yrkesrådgivinga har som formål å bevisstgjere og støtte eleven i val av utdanning og yrke og utvikle kompetanse til den enkelte til å planleggje utdanning og yrke i eit langsiktig læringsperspektiv».

Den enkelte elev skal bevisstgjøres i utdannings- og yrkesvalget (OECD, 2004) og dette ivaretar også hva OECD påpekte med at rådgivingen i Norge hadde for stor grad vekt på informasjon på bekostning av veiledning (OECD, 2002). Vi kan tolke dette til at grunnopplæringen skal legge grunnlaget for karrierferdigheter og karrierelæring i et livslangt perspektiv, jamfør WPR spørsmål 3. I diskursen er det en utfordring at ungdom

velger feil og må velge på nytt og dette skaper økonomiske og samfunnsmessige utfordringer. Rådgiverrollen oppfyller ikke forventningene de nasjonale føringene har til rådgivertjenesten i grunnutdanningen, jamfør WPR spørsmål 2. Det blir ikke sagt hva som blir følgende av denne endringen, men vi kan anta at meningen er at det å komme med en ny forskrift vil og skal føre til endring, jamfør WPR spørsmål 4. Den nye forskriften er løsningen på problemet en bedre rådgiverrolle og løsningen på flere problemer som ligger implisitt i selve forskriften, jamfør WPR spørsmål 5.

I formålet til utdannings- og yrkesrådgivingen, er det tydelig å se påvirkning fra Career management skills (CMS) med vekt på karriereferdigheter og det å lære å planlegge sin egen framtid i et livslangt perspektiv. Den enkelte elev skal bevisstgjøres i utdannings- og yrkesvalget (OECD, 2004) Dette ivaretar også det OECD tok opp med at rådgivingen i Norge hadde for stor grad vekt på informasjon på bekostning av veiledning (OECD, 2002). Vi kan tolke dette til at grunnopplæringen skal legge grunnlaget for karriereferdigheter og karrierelæring i et livslangt perspektiv. Jamfør WPR spørsmål 3 med behovet for endring som ble fremmet fra politiske aktører som OECD. I diskursen er det en utfordring at ungdom velger feil og må velge på nytt og dette skaper økonomiske og samfunnsmessige utfordringer. Rådgivingen oppfyller ikke forventningene til de sentrale myndighetene.

Videre i §22-3, annet ledd, er det listet opp hva retten til nødvendig rådgiving innebærer: rådgiving og rettleiding om valg av yrke og utdanning, oppdatert informasjon om utdanningsveier i Norge og andre land, oppdatert informasjon om yrkesområder lokalt, nasjonalt og internasjonalt, informasjon om søknadsfrister, inntaksvilkår og finansieringsordninger og opplæring og rettleiding om jobbsøking og andre søknadsprosedyrer (Retten til nødvendig rådgiving, 2009, §22-3). Kompetanse er sentralt for å kunne oppfylle dette, og det gir både skoleeier og skoleledelse et stort ansvar. Diskursen i dette er om det vil følge med klare kompetansekrav slik at rådgiveren vil ha rett til kompetanseheving. Kompetanse blir et privat anliggende lagt på rådgiveren hvis ikke sentrale myndigheter, fylkeskommunale myndigheter eller lokal ledelse både har og tar ansvaret.

Eleven skal bevisstgjøres og kompetansen til eleven skal utvikles i et langsiktig perspektiv. §22-3, tredje ledd understreker «at eleven skal gradvis bli bevisst (min

understreking) sine interesser, ferdigheter og verdier og at de skal få kunnskap, selvinnsikt og egenskaper slik at de selv kan ta avgjørelser i sitt framtidsvalg om yrke og utdanning». Dette langsiktige perspektivet krever samarbeidsarenaer på tvers av skoleslagene og det legger et stort ansvar på skoleeier om å initiere en prosess som ivaretar alle overgangene elevene opplever i skolen. Det er overgang fra ungdomsskolen til videregående skole og i videregående skole kan det være overganger mellom Vg1, Vg2 og Vg3 og til sist en stor overgang til høyere utdanning. Det skjulte spørsmålet er hvem som har ansvaret for å legge til rette slik at det er mulig å gjennomføre dette i et langsiktig læringsperspektiv, jamfør WPR spørsmål 4.

Stortingsmelding nr. 44 *Utdanningslinja* (2008-2009), presiserer at ungdommene fremdeles skal kunne foreta valg ut fra egne interesser.

«Det er verken ønskelig eller mulig for staten å styre ungdommens valg og dimensjonere utdanningssystemet, ut fra framskrivninger om framtidige behov på arbeidsmarkedet. Derimot vil regjeringen arbeide for at det blir bedre kunnskap om arbeidslivets behov, for at ungdommen skal kunne ta mest mulig informerte valg» (Stortingsmelding 44, 2008-2009, s. 10).

Dette er i samsvar med endringen av Forskrift §22-3 til Opplæringslova. En aktuell samfunnsdiskurs er om det er frie valg til utdanning og yrke eller om man skal tilpasse valget til arbeidsmarkedets behov, jamfør WPR spørsmål 6, om samfunnsutviklingen. Det kan se ut som stor tiltro til at informasjon om arbeidsmarkedet og rådgiving hjelper elevene til å bli bevisst sine interesser og ferdigheter, og det vil føre til valg som er gode for samfunnets behov. Det foregår ulike diskurser om ungdommens valgfrihet, og sentrale myndigheter har sett det nødvendig å presisere i Stortingsmelding 44 (2008-2009) at det ikke skal være styring av ungdommens valg. De velger en løsning ved å vektlegge kunnskap om arbeidsmarkedet og at kunnskap skal gi gode valg.

OECD mente at koordineringen mellom de ulike aktørene var dårlig (Stortingsmelding nr. 16, 2006 -2007 s. 36). Forskriften tar dette på alvor ved å konkretisere samarbeid. Målet er å gi god rådgiving som bevisstgjør elevene. Stortingsmelding nr. 30, (2003-2004) startet denne politiske debatten og vi kan si at det ble fullført og løst med ny forskrift. Elevene har fått en presisert rett til nødvendig rådgiving. Diskursen som hadde vart i flere år, ble fullført, men hva skjer med muligheten til å oppfylle en ny forskrift. Legges rammevilkårene for rådgiverrollen til rette for dette?

Rådgiverrollen skal gi riktig informasjon om utdanning og arbeid. Rådgiveren må være ekspert og oppdatert på informasjon, ha spisskompetanse i å veilede og ha tid til refleksjon og bidra til elevens karriereutvikling i et langsiktig perspektiv. Rådgivingen må være slik at den er tilpasset både enkeltindividets behov og elevgruppas behov, og rådgivingen må være organisert slik at den når alle. Den enkelte elev kan bestemme om tilbudet skal være individuelt eller gruppevis. I tillegg skal elevene ha god kompetanse i å foreta valg. Det forutsetter at rådgiveren innehar kompetanse om det å lære elevene valgkompetanse. Det fordrer mer samarbeid, nettverk og systemarbeid i rådgivingen i skolen. Rådgiveren må bidra og være en nettverksbygger som ivaretar det å samarbeide om rådgiverrollen i egen skole, med andre skoler, som grunnskoler og videregående skoler, høyere utdanning og næringsliv for at dette skal gi effekt, jamfør WPR spørsmål 5.

Ved at man vektlegger systematisk rådgiving og gradvis gir elever kompetanse i det å velge framtida si, kan man si at man har endret rådgiverrollen og gjort den mer målrettet. (Buland et al, 2011, s. 16). Det har helt klart tydeliggjort rådgiverrollen i videregående skole og man har støtte i forskriften som er detaljert i hva rådgiverrollen skal være. Ny forskrift kan se ut som den viktigste løsningen på diskursen om en bedre rådgiverrolle, fra sentrale myndigheter, jamfør WPR spørsmål 1. En bedre rådgiverrolle er problemet som skal løses og ny forskrift er løsning, jamfør WPR spørsmål 2 og spørsmål 5.

«Samtidig stiller mange spørsmålstegn ved hvor stor betydning instruksjonen har. I praksis opplever nok mange at de styres mer av forefallende oppgaver. Likevel opplever de fleste det som en støtte i arbeidet at instruksjonen har blitt mer detaljert mht hva god rådgiving skal være» (Buland et al, 2011, s. 16), jamfør WPR spørsmål 5.

Samarbeid med skoleeier og skoleledelsen blir viktig for å kunne ivareta rådgiverrollens oppgaver godt. Det pålegger skoleeier og skoleledelsen er stort ansvar for at rådgiverrollen til enhver tid skal være oppdatert og organisert slik at eleven får nødvendig rådgiving. Helhetstenkningen er sentral og målet for rådgiverrollen er at den skal fungere optimalt uavhengig av hvem rådgiveren er. Det er opp til enhver ledelse i fylkeskommunen og på den enkelte skole å pålegge rådgiverrollen oppgaver og definere innholdet i rådgiverrollen. Flere har benyttet begrepet blekksprut om rådgiverrollen. I debatten *Hvordan kan kvalitet og profesjonalitet prege rådgivingstjenesten i Norge?* på

Landskurs for rådgivere i Oslo i 2004, ytret Per Solli, rektor i Osloskolen følgende: «Rådgivere må slutte å være blekkspruter som skal løse alle oppgaver». Han påpekte at rådgiverne må bli profesjonelle veiledere og at det var viktig å rendyrke tjenesten (Skolerådgiverlaget, Rådgivernytt nr. 4, 2004). I rapport *På vei mot framtida - men i ulik fart?* (2011) er en av problemstillingene rettet mot rådgivningens plass i skole og samfunn.

«Rådgivningen i skolen skal på samme tid tilfredsstille elevenes, næringslivets, arbeidslivets, samfunnets og skolens kortsiktige og langsiktige behov. Hvordan håndterer skolens rådgivning dette, i sin posisjon i grensesnittet mellom skolen og samfunnet rundt?» (Buland et al, 2011, s. 13).

I rapporten *Rådgiverrollen – mellom tidstyv og grunnleggende ferdighet*, skrives det at rådgivere opplever en forventning ved å skulle løse både skolens og samfunnets behov» (Mordal et al, 2015, s. 9). Denne rapporten kom i 2015, flere år etter at forskriften til rådgivingstjenesten i grunnutdanningen ble endret. Dette kan tyde på at forskriftsendringen ikke løste utfordringene for rådgiverrollen. Diskursen er fremdeles levende om hva en bedre rådgiverrolle skal inneholde og være, og effekten av forskriftsendringen løser ikke alle utfordringene til rådgiverrollen.

I *På vei mot framtida – men i ulik fart* (2011) benyttes begrepet en rådgivende skole for bevisste valg mot en ny rådgiverrolle, der rådgiveren koordinerer skolens rådgiverarbeid, men fremdeles har spisskompetanse på det å foreta valg. Rådgiverrollen blir i en rådgivende skole sentral mellom individ og system og blir skolens rådgivningsleder med systemledelse og koordinering, i tillegg til nettverksbygging utenfor skolen (Buland et al, 2011 s. 129.). Rådgiverrollen vil endres ved dette synet og skolen vil se på rådgiving som en av primæroppgavene (Buland et al, 2011, s. 129). Er dette ved kjernen av hva en rådgiverrolle skal være og hvilken rolle den skal ha i den enkelte skole? Forskriften er endret, men ikke innholdet for arbeidet på den enkelte skole. Diskursen om en bedre rådgiverrolle fremdeles levende.

Konklusjon er at elevens rett på nødvendig rådgiving er styrket i ny forskrift og at det har medført forbedringer i rådgiverrollen og lagt et godt grunnlag. Det krever mer av rådgiverrollen når det vektlegges at ungdom skal læres opp til å ta bevisste valg og rådgiveren skal ha en koordineringsrolle både internt og eksternt. Dette er krevende og det er forventning om forbedrede rammevilkår. Det er av interesse å se hvordan Buskerud

fylkeskommune tar denne utfordringen som skoleeier. Det er ønskelig med mer fokus på rådgiving i skolen og mer vekt på det fra både skoleledelsen, skoleeier og sentrale myndigheter. «Rådgivingen i skolen utvikler seg i rett retning, men utviklingen skjer i ulik hastighet» (Buland et al, 2011, s. 15). «Selv om nettverk og samarbeid både internt og eksternt har blitt mer utviklet, opplever noen rådgivere fortsatt som ensomme i utførelsen av sin oppgave» (Mordal et al, 2015, s. 11).

Buskerud fylkeskommune har hatt en aktiv rolle overfor rådgiverrollen i videregående skole for å sikre kvalitet. I begynnelsen av 2000-tallet startet fylkeskommunen et satsingsområde med infotek med tilgang til informasjonsmateriell på internett for elever og informasjon om arbeidslivets behov på den enkelte videregående skole (Buskerud fylkeskommune, 1999, s. 7). Det ble tidlig ansatt en rådgiverkoordinator ved fylkesadministrasjonen som et bindeledd mellom fylkeskommunen og skoleledelsen og rådgiveren i den videregående skolen. Rådgiverkoordinatoren ledet arbeid med *Strategiplan 2004-2006 og 2006-2009 for skolerådgivertjenesten* i Buskerud fylkeskommune. Strategiplanen (2004-2006) videreføres ved vedtak i *Hovedutvalget for utdanning* (HUU). Det ble vedtatt at rådgivingen skal forankres i skolens ledelse og i skolens virksomhetsplan, og det skulle være en plan for karriereveiledningen på hvert årstrinn. I tillegg skulle elevene få opplæring i å lage en realistisk karriereplan og få individuell veiledning (HUU 38/06). *Strategiplan 2006-2009 Skolerådgivingstjenesten i Buskerud fylkeskommune* bygger videre på en bedre rådgiverrolle med blant annet tiltak som informasjonsmateriell til elever og foresatte og utarbeidelse av et spesielt foreldrekurs for foreldre i ungdomsskolen, jamfør WPR spørsmål 1. Det satses på internett for rådgivere i videregående skole både for informasjon og kommunikasjon. Og det gis kompetansehevende kurs og oppdateringskurs for rådgivere både i ungdomsskolen og i den videregående skolen som årlige tredagersseminar. Det opprettes også rådgivernetttverk i alle regioner med kontakt med og besøk hos næringslivet (Buskerud fylkeskommune, 2004-2006, s. 4).

Det er mye som tyder på at fylkeskommunen forut for ny forskrift, hadde en aktiv rådgiverpolitikk og ved det var forberedt på endrede krav til rådgiverrollen. Buskerud fylkeskommune viste en offensiv strategi med hovedsakelig informasjon og kompetanse, for å møte den nye rådgiverrollen i begynnelsen av 2000-tallet fram til ny forskrift ble vedtatt i 2009.

Rådgiverpolitikken kan imidlertid se ut som den er mest rettet mot rådgiverne i videregående skole og mindre aktiv mot den enkelte skoleledelse og samlet skoleledelse i de videregående skolene. Det er tydelig å lese i saker fra utdanningsavdelingen til *Hovedutvalget for utdanning* at rådgiverrollen ofte er utelatt når det dreier seg om temaer som bedre gjennomstrømming og helt fraværende ved tilstandsrapporter for videregående opplæring (HUU 26/10, HUU 13/11). Dette kan jamføres til WPR spørsmål 4. Spørsmålet er om det er skjult eller om det er et bevisst valg å utelate rådgiverrollen i tilstandsrapporter. Rådgiverrollen er interessant som et spesielt område, men i mindre grad som en del av helheten i den pedagogiske skolen. Dette er for øvrig ikke spesielt for Buskerud, men også tydelig i Stortingsmeldinger der rådgiverrollen behandles i egne kapitler. Både Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) og Stortingsmelding nr. 20 (2012-2013) er eksempler på at rådgiving behandles i egne avsnitt og utelates når det ikke er spesielt om rådgiverrollen. Det kan være at dette er årsaken til at diskursen rådgiverrollen ikke får en klar løsning. Den blir behandlet stykkevis og delt og ikke i en helhetlig struktur som en del av den videregående skolen.

Det er tydelig at i tiden etter 2009, endrer rådgiverrollen karakter i Buskerud fylkeskommune. Det blir mindre satsing direkte på rådgiverrollen i videregående skoler og mer aktivitet rundt prosjekter og tiltak som blant annet *Ungdom faller mellom to stoler* (HUU 21/09), *Ny giv* (HUU 35/11) og *Strategiplan bedre gjennomstrømming hindring av frafall* (HUU 26/10). I slike prosjekt har rådgiverrollen en mer perifer betydning og det kan se ut som om andre grupper er mer delaktige som for eksempel oppfølgingstjenesten i prosjektet *Ungdom faller mellom to stoler*. Rådgiverrollen blir en liten brikke og i noen tilfeller helt borte av prosjektplanen. Det fremmes flere saker i Hovedutvalget for utdanning fra 2009 og det er interessant å se at rådgiving ikke er nevnt i *Tiltaksplan for pedagogisk bruk av IKT 2009 – 2010*, når strategiplanen for skolerådgivingstjenesten (2006-2009) viser at det både er plan om å øke bruken av IKT, basert på veiledning av elever og bruk av elektronisk karriereplan. I en helhetlig IKT plan burde det være naturlig at også rådgiving er tatt med som en del av helheten.

Dette kan være en bekreftelse på samme måte som funnene i stortingsmeldingene at rådgiving for det meste blir omtalt i egne kapitler og ikke som en del av helheten skole og pedagogisk virksomhet. Dette er også tydelig i Buskerud fylkeskommunes rapporter

om tilstanden i videregående opplæring. Nevner som et eksempel HUU 13/11, som er et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem som skal omtale læringsresultater, frafall og læringsmiljø, med mulighet for skoleeier å ta med det som er formålstjenlig ut fra lokale behov (s. 1). Rådgiving er ikke tema i denne rapporten.

Det kan se ut som om ved innføring av Forskrift §22, slipper fylkeskommunen den aktive interessen for rådgiverrollen og nye satsingsområder dukker opp. Retten til nødvendig rådgiving kan se ut til å oppfylle den direkte satsingen på rådgiverrollens rammevilkår for en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen. Dette er synlig i Buskerud fylkeskommune ved at den etter 2009 ikke har egne strategiplaner for rådgivingstjenesten i videregående skole og det blir ikke en samlende satsing som en del av pedagogisk virksomhet. Hos sentrale myndigheter er det også mindre tydelig å se den direkte satsingen på rådgiverrollen i for eksempel stortingsmeldinger etter 2009.

6.1.1 Navnediskurs om rådgiverrollen

I §22-3 er det foretatt en navneendring fra yrkes- og utdanningsrådgiving til utdannings- og yrkesrådgiving. Hva er årsaken til at utdanning nå settes foran yrke? Det kan være en logisk rekkefølge at utdanning skjer som en forutsetning for et yrke. Man kunne tenke at i 2009 ville det bli kalt karriererådgiving eller karriereveiledning som flere aktører utenfor skolen benytter, men det skjedde ikke.

Grupper utenfor skoleverket som karrieresenter og høyskoler favnet om begrepet karriereveiledning. NOU (2016:7 s. 9) sier at det foregår karriereveiledning i skolens utdannings- og yrkesrådgiving. Siden begrepet benyttes i denne offentlige utredningen, kan det tyde på at det har skjedd en endring fra 2009 til 2016. Er karriereveiledning et mer akseptert begrep for det politiske Norge i 2016, og vil det i framtida komme en navneendring fra utdanning- og yrkesrådgiving til karriereveiledning for rådgiverrollen i skolen?

Det er sterke krefter som mener karriereveiledning er et dekkende begrep og det kommer klart til uttrykk i NOU (2016:7). Det er sannsynlig at siden det ikke ble en endelig deling av rådgivingen i videregående skole, i en sosialpedagogisk rådgiving og utdanning- og yrkesrådgiving, ble det ikke mulig å gå bort fra rådgivingsbegrepet og det kan være årsaken til at karrierebegrepet ikke ble aktuelt for rådgivingen i skolen ved

forskriftsendringen i 2009. Dette har likevel ikke lagt navnediskursen død. Den er en forstyrrende diskurs som kan ha vært til noe hindrer for fokuset på det som er sentralt, en bedre rådgiverrolle med gode rammevilkår i den videregående skolen.

6.2 Tidsressurs til rådgiverrollen

Utfordringene som ligger til grunn for oppmerksomheten om rådgiverrollen i stortingsmeldinger på 2000-tallet, er blant annet høyt frafall, dårlig samsvar mellom arbeidslivets behov og unges valg, jamfør WPR spørsmål 2. I hele perioden 2000 – 2016, har det vært fokus på en bedre rådgiverrolle og et av rammevilkårene er tidsressurs. Mange aktører har uttalt at den er for liten. Det stilles store krav til rådgiverrollen og den enkelte rådgiver har et stort press på seg for å imøtekomme dette. NOU 2003:16 uttalte at det var behov for ressursøkning og NOU 2008:18 fastsatte behovet til dobbel ressurs for rådgiverrollen i videregående skole, jamfør WPR spørsmål 2 og 5 med forslag til løsning med dobling av ressursen.

I 2011 uttales det fremdeles av ressursen er for lav;

«Rådgiverressursen oppleves i dag som for liten i forhold til de økte forventninger til oppgave. Det oppleves i dag som et betydelig misforhold, både mellom oppgaver og ressurs, og mellom politiske signaler om oppgavens betydning, og det handlingsrom rådgiverressursen faktisk gir» (Buland et al, 2011, s. 16).

Dette kan vi jamføre til WPR spørsmål 5 som løsning og spørsmål 6 henviser mer til samfunnets og politisk krav til rådgiverrollen. Rådgiverrollens behov for økt ressurs er sentralt for å kunne oppfylle rådgiverrollens oppgaver, som er tydelig beskrevet i Forskrift §22; *Retten til nødvendig rådgiving* (2009). Det ble gitt en økning i sentrale forhandlinger i 2006, med fem prosent ressurs til hver skole som en grunnressurs uavhengig av hvor mange elever skolene hadde. Ressursen for rådgiver i videregående opplæring er: «På den enkelte skole avsettes minimum 38* årsrammetimer pr. påbegynt 25 elever, pluss 5 % av et årsverk til lærere som utfører rådgivning» (Utdanningsforbundet, 2017). Dette innebærer at man har ansvar for litt over 500 elever i full stilling som rådgiver i den videregående skolen. Denne sentralgitte ressursen i videregående skole, er den samme som er omtalt i rapport i 2000 (Teig), med unntak av fem prosent økning til hver skole i grunnopplæringen, uavhengig av antall elever. Økt ressurs til rådgiverrollen er en diskurs som også Elevorganisasjonen tok del i, «Selv om rådgivingstjenesten er et av de viktigste tilbudene i skolen, vet vi at tjenesten ofte blir

nedprioritert og at den sliter med få ressurser», skriver Hallvard Hølleland, leder i Elevorganisasjonen i 2005 (Rådgivernytt nr. 3, 2005, s. 7).

Sentrale myndigheter anerkjenner at de er kjent med at ressursen til rådgiverrollen oppleves for liten:

«Rådgivere i videregående opplæring påpeker at tiden som er avsatt til rådgivertjenesten ikke står i forhold til den arbeidsmengden tjenesten krever. Minste tidsbruk til rådgivingstjeneste er avtalt mellom departementet og lærerorganisasjonene. Fylkeskommunen står fritt til å øke tidsbruken» (Stortingsmelding 30, 2003-04, s. 56).

Utdannings- og forskningsdepartementet vil ikke innføre nye nasjonale bestemmelser om ressursinnsats (Stortingsmelding 30, 2003-2004, s. 57), og skyver ansvaret for ressurs over til fylkeskommunene, jamfør WPR spørsmål 2. De er tydelige på at fylkeskommunene har ansvaret for en eventuell endring og resultater, jamfør WPR spørsmål 5. Dette vil kunne medføre ulike rammevilkår for rådgiverrollen i videregående skole. Problemet i denne sammenhengen er at rådgivers ressurs har betydning for å kunne gjøre rådgiveren i stand til å kunne utføre forventningene fra sentrale myndigheter om en bedre rådgiverrolle, jamfør WPR spørsmål 1. En bedre rådgiverrolle er problemet som det skal finnes en løsning for. Som tidligere nevnt kommer kravet om en bedre rådgiverrolle fra ulike politiske aktører, som OECD og det politiske Norge, jamfør WPR spørsmål 3. Jeg vil undersøke hvilke argumenter som ligger til grunn for behovet for økt ressurs til rådgiverrollen i stortingsmeldinger og rapporter, jamfør WPR spørsmål 2. I tillegg vil jeg se hva det ikke snakkes om, hva som er usagt, jamfør WPR spørsmål 4. WPR spørsmål 5, hvilke effekter har denne diskursen, vil komme fram i gjennomgang av ressursituasjonen i Buskerud fylkeskommune.

2006-2007 kom Stortingsmelding nr. 16 ... *og ingen stod igjen*. Denne meldingen har et kapittel som heter *Begrensinger i rådgivingen*. «Rådgivingen er tilfeldig, ved at ungdommen kontakter rådgiving selv og at det ikke alltid er satt i et system som ivaretar alles behov» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 36). Det henvises til at alle elever har en lovfestet rett til nødvendig rådgiving og til OECDs rapport som sier at det er for mye informasjon og for lite veiledning. (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 36). Det problematiseres ikke at årsaken til manglende rådgiving kan skyldes manglende rådgiverressurs. Stortingsmelding 16 (2006-2007) inneholder ett kapittel med tittelen;

Bedre gjennomføring i videregående opplæring (s. 82). Det henviser til at det store frafallet i videregående skole har sammenheng med tidligere utdanningsløp. Det er nevnt tiltak og satsing på karriereveiledning og styrking av kompetansen rundt eleven (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007 s. 82). Kunnskapsløftets hovedlinje er å redusere sosiale ulikheter og at elever settes i stand til å foreta bevisste og riktige valg i utdannings- og yrkesliv (Stortingsmelding 16, 2006-2007, s. 73). Dette kunne være en indikasjon på at det er en løsning for sentrale myndigheter å øke rådgiverressursen slik at karriereveiledning med personlig veiledning, kunne bidra i arbeidet med frafall og sosiale ulikheter, jamfør WPR spørsmål 5, en mulig effekt av ressursdiskursen.

I Stortingsmelding nr. 16, 2006 – 2007, sies det;

«Det kan være lite hensiktsmessig med en slik felles ressursbestemmelse for sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving, og departementet vil derfor vurdere om det skal ta initiativ overfor partene for å endre eller fjerne denne» (Stortingsmelding nr. 16, 2006 – 2007, s. 83).

Dette er vanskelig å forstå. Hva er departementets mening? Skal det ikke være en sentral ressurs og hva er lite hensiktsmessig? Det gis ikke noen tilleggsinformasjon til dette og setningen følger umiddelbart etter et avsnitt om ressursbestemmelsen og at avtalene fastsetter tid til rådgiving ved at rådgiverne har færre undervisningstimer. Er dette et varsel om at det kan bli en fjerning av den sentrale funksjons- og ressursbestemmelsen? Skal det være opp til skoleeier og skoleledelse å fastsette ressursen? Her er det jamfør WPR spørsmål 4, mye som er usagt og skjult. Det er vanskelig å se hva som er den politiske føringen med dette utsagnet. Utdanningsforbundets leder Ragnhild Lied sa i en paneldebatt på Landskurset i Oslo allerede i 2004 at i virkeligheten fins det ikke penger nok til rådgivertjenesten. «KS ville ikke ha sentrale gitte funksjoner, men vi vant den kampen og fikk beholde rådgiverfunksjonen» (Rådgivernytt 4, 2004). Dette viser at man kanskje har flere kamper å kjempe i denne ressursdiskursen. Det dreier seg kanskje ikke bare om å få økt ressurs, men om det i det hele tatt skal være en fast ressurs og en rådgiverfunksjon. Det ville endret rådgiverrollen dersom det var opptil den enkelte skoleeier og skoleledelse å bestemme rådgiverressursen. Det ville rokke ved ideen om en lik rådgiverrolle for alle elever. I og med ny Forskrift §22 (Retten til nødvendig rådgiving, 2009), kan man konkludere med at funksjonen rådgiver i videregående skole fortsatt består som en funksjon, og at den sentrale ressursen er uendret.. Vi kan her jamføre til WPR spørsmål 6 og si at dette gir likhet for elever i hele landet.

NOU 2008:18, *Fagopplæring for framtida*, skriver at noe av grunnen til at mange elever slutter i videregående opplæring kan være dårlig rådgiving eller feil valg av programområde. Utvalget konkluderer med en anbefaling om å doble ressursen til rådgiving i skolen (2008, s. 15). I 2009 vedtas Forskrift for rådgiverrollen (§22) uten av ressurssspørsmålet tas opp. Fram til 2009 er behovet for økt ressurs nevnt tydelig i Stortingsmelding 30 (2003-2004, s. 56) «Fylkeskommunen står fritt til å øke tidsbruken». Her kan det jamføres til WPR spørsmål 2, med henvisning til at en løsning, WPR spørsmål 5, er opptil den enkelte fylkeskommune.

Rapport om rådgiverrollen før 2009 omhandler temaet delt rådgivingstjeneste (Buland & Havn, 2003). Ressurs er ikke tema i oppdraget for dette prosjektet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 2000 (Buland & Havn, 2003 s. 1-2). Det dreier seg om å styrke yrkes- og utdanningsrådgivingen slik at elever blir i bedre stand til å foreta bevisste utdanningsvalg. Likevel var tidsressurs en del av prosjektet ved at prosjektskoler i realiteten fikk økt ressurs i prosjektperioden (Buland & Havn, 2003 s. 56-57). Det uttales i rapporten at relativt mange mener at det vil være nødvendig med en økt rådgiverressurs for å kunne opprettholde aktivitetsnivået fra prosjektet (s. 57). Det skjedde ikke noe som følge av dette prosjektet, angående tidsressurssituasjonen for rådgiverrollen. Det vi kan fastslå angående tidsressursspørsmålet i rådgiverrollen, er at sentrale myndigheter unnlater å gå nærmere inn på om det hadde betydning for resultatene i prosjektet delt rådgivingstjeneste. Vi kan fastslå av eventuell effekt ikke vil vurderes, jamfør WPR spørsmål 5.

Raskt etter ny Forskrift §22 (2009), ble det satt ned et prosjekt av Utdanningsdirektoratet med en overordnet problemstilling: «Hvor god er kvaliteten på skolens rådgiving i dag?» (Buland et al, 2011, s. 13). I tillegg er ett av de sentrale spørsmålene «Får elever den rådgiving de ifølge lov og forskrift har rett til å få?» (s. 14). Det er tydelig i rapporten at rådgiverressursen oppleves for liten i forhold til de økte forventningene til rådgiverrollen: «Det oppleves et misforhold, mellom både oppgaver og ressurs, og mellom politiske signaler om oppgavens betydning, og det handlingsrom rådgiverressursen faktisk gir» (Buland et al, 2011 s. 16). Likevel forholder sentrale myndigheter seg passive til tidsressursspørsmålet. I og med ny forskrift med nye og tydelig krav til

rådgivingstjenesten, ville det være en mulighet for sentrale myndigheter å ta tak i diskursen tidsressurs til rådgiverrollen.

I Stortingsmelding 20, *På rett vei* (2012-2013) står det i avsnittet *Rådgiving i skolen* (s. 73) at rådgivingen er skolens oppgave og organiseringen et lokalt ansvar. Kunnskapsdepartementet har styrket rådgiving i skolen gjennom tydeligere regelverk og veiledende kompetansekriterier for rådgivere. Det er tydelig at det er dette sentrale myndigheter ser på som sitt bidrag til en bedre rådgiverrolle og at tidsressursspørsmålet er ikke interessant å se nærmere på. Dette skal ut fra sentrale myndigheters syn, bidra til en bedre rådgiverrolle og ha en positiv samfunnseffekt, jamfør WPR spørsmål 5 og spørsmål 6.

NOU 2016:7 fremmer et forslag til en ny stillingskategori som kalles karriereveileder. Stillingsene skal være hele, men med rom for fleksibilitet (s. 10). Dette kan se ut som et forsøk på å gå inn i ressursdiskusjonen, men kanskje enda mer et forslag om deling av rådgivingen i videregående skole slik at karriereveiledningen blir en egen del av rådgiverrollen. Utvalget sier ikke noe om hvordan de tenker seg dette og hva de legger i hele stillinger. Det uttaler seg om karriereveiledning i et livslangt perspektiv og tittelen er; *Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn*.

I hele perioden 2000–2016 har det vært oppmerksomhet om ressursen til rådgiverrollen og problemet at den er for lav. Sentrale myndigheter legger dette ansvaret på skoleeier og anser det ikke som en aktuell problemstilling for egen del. De velger å utelate konkrete løsninger i ressursdiskursen. De satser på at et tydeligere regelverk som en ny og forbedret Forskrift §22, *Retten til nødvendig rådgiving*, vil føre til en bedre rådgiverrolle. Det kan se ut som om sentrale myndighetene ser for seg at det vil gi nødvendig effekt, jamfør WPR spørsmål 5.

Skoleeier Buskerud fylkeskommune hadde en sak om tidsressurs oppe til behandling i Hovedutvalget for utdanning allerede i 1998 (sak 78/98). «Rådgivingsfunksjonen styrkes med 10 % fra og med 1. august 1999, med målsetting om videre styrking med 10 % i hvert år i 7 år. Administrasjonen lager forslag til en modell hvor flere indikatorer enn elevtall brukes for å fordele rådgiverressursen til virksomhetene». Problemet er for lav

rådgiverressurs, jamfør WPR spørsmål 1. Med virksomhetene menes her videregående skoler i Buskerud fylkeskommune.

Hovedutvalgssak 47/99 (Buskerud fylkeskommune) vedtok en økning på 10% per skole og etter ytterligere et nytt vedtak 58/01 (Buskerud fylkeskommune) ble det presisert at hver skole fikk en grunnressurs på 5% og så ble det øvrige fordelt etter antall klasser, utdanningsprogram og elevtall. Det var mye arbeid med å få dette rettferdig og den endelige økningen i videregående skole ble på 170% og gjennomsnittet ble 10% per skole. I 2002 økes ressursen ytterlige med 10% og ressursen er da i gjennomsnitt 20% høyere enn grunnressursen. Ifølge vedtaket i 1 HUU 1998 skulle dette økes i til sammen 7 år, men det kom nå en pause i tidsressursøkning i Buskerud fylkeskommune direkte til rådgiverne i den videregående skolen. Fylkeskommunen satser på et bindeledd mellom fylkeskommunene og skoleledelsen og rådgivere, ved å ansette rådgiverkoordinator som i sak 74/00 (Buskerud fylkeskommune, HU, 2000) blir utvidet til en 40% stilling ut 2001.. I løpet av perioden 2000-2016 blir rådgiverkoordinatorstillingen en 100% stilling med ansettelse i utdanningsavdelingen i Buskerud fylkeskommune. Samtidig bremser utvidelsen av tidsressurs til rådgiver på den enkelte skole opp. Det er vanskelig å gjennomføre med knappe økonomiske rammer og fylkeskommunen prioriterer kompetanse og organisering av rådgiverrollen mer enn ressursøkning (Strategiplan 2006-2009). Det kommer en siste tidsressursøkning i Hovedutvalget for utdanning 2010 (HUU 61/10) *Tiltak for å sikre kvaliteten og gjennomstrømmingen i det 13. årige skoleløpet*.

I sammenheng med Stortingsmeldingene nr. 16 (2006-2007) og nr. 44 (2008-2009) ble det varslet tiltak om bedre samarbeid angående overgang ungdomsskolen og videregående skole og økonomiske midler ble tildelt fylkeskommunene. I Buskerud fylkeskommune bevilges det i gjennomsnitt 10% til rådgivere i den videregående skolen og i tillegg opprettes det nettverksrådgiverstillinger i hele fylket, HUU 16/11 hadde en orienteringssak om evaluering av nettverksrådgivere med prosjektplan som også viste økning i tidsressurs for rådgivere i videregående skole. Dette er delvis lagt til nye oppgaver for å kunne administrere og gjennomføre åpen dag for 9. trinn og praksisdager for 10. trinn og samarbeide tettere med kommunene og rådgivere i ungdomsskolene. Alle elever i ungdomsskolene skal minimum ha tilbud om tre dager i videregående skole for å bli kjent med tilbudene i videregående opplæring. Det skjer en justering av

ressurstildelingen til rådgivere i videregående slik at den pr. 2016 er 35% økning til den enkelte skole og i sammenheng med sentral tidsressursøkning i 2006, er økningen i tidsressurs økt med 40% i perioden 2000-2016 i Buskerud fylkeskommune.

Dette viser at Buskerud har delvis fulgt opp sin ambisiøse plan angående økning av tidsressurs til rådgiverrollen og tatt på seg ansvaret som ble gitt fra sentralt politisk hold at rådgivingen er et lokalt ansvar (Stortingsmelding nr. 20, 2012-2013). Fylkeskommunen tok utfordringen fra sentrale myndigheter, men vi kan konkludere med at sentrale myndigheter har stilt krav til en bedre rådgiverrolle uten å legge til rette for gode rammevilkår som tidsressurs. Sentrale myndigheter vil styrke rådgiverrollen, uten å øke tidsressursen. Situasjonen i videregående skole, er at sentral tidsressurs til rådgiverrollen er så å si uendret fra 1964 (Teig, 2000, s. 21).

NOU 2016:7 har en forventning om endring av rådgiverrollen som også innbefatter økt tidsressurs, men det er det uklart hva de mener med forslaget sitt. Det kan tyde på at deres forslag vil endre rådgiverrollen i videregående skole med spesiell vekt på karriereveiledningen.

6.3 Kompetansekrav til rådgiverrollen

Behovet for kompetanseheving av rådgiverrollen er framtredd i uttalelser fra OECD. Det etterlyses særlig kompetanse i veiledning. NOU 2016:7 omtaler dette slik: «Karriereveiledningen hadde en svak profesjonalisering sammenlignet med de andre nordiske landene. Ingen krav til formell utdanning, utover at rådgiverne i skolen måtte være lærere» (s. 29). Kompetanse er sentralt for å kunne utvikle rådgiverrollen og Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) tar dette på alvor. «Departementet vil stimulere til utvikling av tilbud for å styrke den enkeltes rådgivers kompetanse» (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 10). Det påpekes at det er skoleeier som har ansvaret for rådgivingstjenesten (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56). Departementet er tydelige på å ikke innføre krav om rådgiverrollens kompetanse (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 57). I forkant av denne uttalelsen henvises det til Kvalitetsutvalget (NOU 2008:18) som peker på at elever opplever rådgivingen overflatisk og at rådgivingskompetansen er svak (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56). Det er en mulighet for at overflatisk rådgiving skyldes manglende kompetanse, men det kan også skyldes flere andre faktorer som manglende tidsressurs og dårlig organisering. Det kan

være at rammevilkårene for rådgiverrollen generelt er for dårlige, jamfør WPR spørsmål 4. Det er i denne diskursen noe som er usagt og derfor vanskelig å vite hva som er årsaken til overflatisk rådgiving. Det signaliseres at det vil komme tilbud om utdanning for å gjøre rådgiverrollen mer profesjonell. Stortingsmeldingen presenterer kompetanseheving som en løsning på problemet om å få en bedre rådgiverrolle, jamfør WPR spørsmål 2.

Utdannings- og forskningsdepartementet vil gi utfordringen til skoleeier som skal finne en løsning for hvordan og hva slags kompetanseheving som skal settes i gang. Departementet har i Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004), argumentert for behovet for kompetanseheving, jamfør WPR spørsmål 2.

Utdannings- og forskningsdepartementet utarbeidet, *Kompetanse for utvikling, Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005 – 2008* der det blir henvist til at det er et kompetansebehov og at større handlefrihet vil gi skoleeier nye muligheter og større ansvar (s. 7). Kompetanseutvikling er et nasjonalt prioritert område innen utdannings- og yrkesrådgiving. Det kommer tydelig fram at det er skoleeiers oppgave å prioritere kompetanseutvikling, og universitet og høyskolars oppgave er å tilby relevant utdanning. Utdannings- og forskningsdepartementet har ansvar for å fastsette mål og nasjonale prioriteringer og særskilte ressurser (s. 7). Det blir argumentert for at skoleeier skal løse problemet en bedre rådgiverrolle med kompetanseheving, jamfør WPR spørsmål 2. Effekten skal være å gjøre rådgiverrollen bedre. Det er ikke tydelig hvilke konkrete effekter man vil oppnå ved å gi tilbud som skoleeier skal igangsette, jamfør WPR spørsmål 5.

Rådgivers kompetanse skulle ifølge boka *Rådgiving* (Johannessen et al, 1998), vektlegge kjennskap til seg selv, sine verdier og personlige forutsetninger. En rådgiver skal kunne utvise empati, ha en profesjonell identitet, inneha bred kunnskap om mennesker, systemer og organisasjoner og sette den som søker hjelp, i stand til å ta i bruk sine egne ressurser og selv skaffe seg den kunnskapen som trengs. Det handler om å finne en profesjonell identitet (Johannessen et al, 1998, s. 20).

Utdanningsdirektoratet har i artikkelen *Hva er rådgiving?* (2015) omtalt at utdannings- og yrkesrådgivingen skal hjelpe elevene til å bli bevisste på sine verdier, interesser og

forutsetninger, og rådgivingen skal gi elevene selvinnsett og øke evnen til å gjøre gode utdannings- og yrkesvalg. Rådgivingen skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, integrere etniske minoriteter, sikre at elevene fullfører utdanningsløpet og ivareta likestillingsperspektivet.

I 2015-versjonen vektlegger man tydelig sosial utjevning og samfunnets ønsker, mens i 1998 versjonen (Johannessen et al, 1998) var det fokus på å skaffe til veie den kunnskapen søkeren ønsket. Dette viser en dreining fra at valg bare dreier seg om elevens frie vilje til også å ta hensyn til samfunnets behov. «Et særtrekk ved karriereveiledning er at den både kan ha betydning for den enkelte i valgsituasjoner, og er et virkemiddel for samfunnets utnyttelse av tilgjengelig arbeidskraft» (NOU 2016:7, s. 9). Jamfør WPR spørsmål 5, angående effekten av karriereveiledning for den enkelte. Samfunnets behov er også en tydelig effekt som kan jamføres med WPR spørsmål 6. Dette er relatert til ønsket samfunnsutvikling og at elevene skal foreta valg i et samfunnsperspektiv. Når innholdet i selve rådgivningen har endret karakter, vil dette påvirke både innholdet og behovet for kompetanse av rådgiverrollen. Det kan være et argument for at kompetansebehovet kan være individuelt og bør være lokalt forankret, jamfør WPR spørsmål 2. Samtidig kan dette føre til en svært ulik rådgiverrolle og dermed vanskelig føre til en bedre rådgiverrolle i hele Norge.

Artikkelen *Hva er rådgivning?* (Utdanningsdirektoratet, 2015) henviser til Forskrift til Opplæringslova §22-4 (Retten til nødvendig rådgiving, 2009) som kilde. Den påpeker at det er skoleeiers ansvar å legge til rette for at elevens rettighet til nødvendig rådgiving oppfylles. Det er nødvendig med kompetanse for å ivareta §22.1 «Eleven skal få den hjelpa han/ho treng for å utvikle seg vidare og utnytte eigne ressurser». Dette blir også presisert i *Kompetanse for utvikling, Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen*, 2005- 2008 (2004).

«Elevene har rett til rådgiving som utdanning- og yrkesvalg, og elevene skal få informasjon om utdanning, yrke og arbeidsmarked. God utdannings- og yrkesrådgiving kan bidra til sikrere valg, mindre forsinkelser og bedre muligheter for den enkelte elev og lærling til å realisere sine evner og anlegg. Erfaringer, nasjonalt og internasjonalt, viser at det er sammenheng mellom kompetanse og kvaliteten på rådgivingstjenesten» (s. 9).

Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007 sier i kapittel 6 *Innsatsområder og tiltak* at yrkes- og utdanningsveiledningen skal profesjonaliseres (s. 13). Det henvises til at Kunnskapsdepartementet vil igangsette et systematisk arbeid for å vurdere langsiktige kompetansebehov. Rådgivning er et av områdene (s. 63). Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) har et eget kapittel for bedre gjennomføring i videregående opplæring. De skriver at tiltak for å øke gjennomføringen i videregående opplæring også må rettes mot grunnskolen. En god rådgivingstjeneste vil redusere sannsynligheten for frafall. Det skal satses på karriereveiledning, jamfør WPR spørsmål 5. Her ser vi at effekten som ønskes er reduksjon av frafall.

«Manglende krav til kompetanse kan bidra til at rådgivere og skoleeiere ikke motiveres til å benytte seg av de etter- og videreutdanningstilbudene som finnes, og at rådgiverfunksjonen ikke har den status de fortjener. Departementet vil utarbeide veiledende kriterier for kompetanse» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, s. 83).

Det blir ikke begrunnet hvorfor det skal utarbeides veiledende kriterier for formell kompetanse hos rådgivere. Det er å anta at det er for å ikke styre skoleeier og at det er individuelle forskjeller angående behov for kompetanse. Likevel kan det oppfattes som passivt at rådgivningen i skolen skal være en pedagogisk gruppe med kun veiledende kompetansekrav. Vil dette gi rådgiverrollen et bedre omdømme og høyere status, eller vil det forsterke forskjellene ut fra hvordan skoleeier velger å prioritere kompetansehevingen?

Stortingsmelding nr. 31, Kvalitet i skolen, 2007- 2008, har ingen referanse til rådgiverrollen og kompetanse. Den påpeker at tilbud om utdanning må være en plan for utvikling av skolens totale kompetanse og skoleledelsen har en viktig rolle i dette (s. 64). Stortingsmeldingen nr. 31 (2007-2008) vektlegger at det er avgjørende å øke gjennomføringen i videregående opplæring blant ungdom (s. 19), og at en god rådgivingstjeneste vil redusere sannsynligheten for frafall (s. 63). Det skjer en dreining fra direkte interesse for rådgiverrollens kompetanse til mer interesse for generelle temaer som gjennomføring, kjønnsforskjeller og elevenes utvikling i skolen. Det er ifølge WPR spørsmål 2, ulike argumenter som presenteres i Stortingsmeldingene nr. 16 (2006-2007) og nr. 31 (2007-2008). Kompetanse skal både gi effekter som høyere status for rådgiverrollen og øke gjennomføringen i videregående opplæring. Jamfør WPR

spørsmål 5 om effekt for rådgivingen og i tillegg en samfunnsmessig utvikling og endring, jamfør WPR spørsmål 6.

I Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen*, er det lagt grunnlag for en ny statlig satsing på kompetanseutvikling etter at strategien *Kompetanse for utvikling* (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004) er avsluttet. *Kompetanse for utvikling* var begrunnet med behov for etter- og videreutdanning i forbindelse med innføringen av Kunnskapsløftet. Videreutdanning skal i første omgang rettes mot fagområder og emner det på landsbasis særlig er behov for å styrke. Dette skulle bidra til bedre muligheter for videreutdanning for det pedagogiske personalet og gi høyere kvalitet i opplæringen. Ønskede effekter er at høyere faglig kompetanse vil gi bedre kvalitet og omdømme, til sist høyere status i samfunnet, jamfør WPR spørsmål 5 og til dels spørsmål 6.

Kompetansen skal være relatert til lov og forskrift for rådgivertjenesten, *Retten til nødvendig rådgiving* i §22 (2009). Kompetansen bør gi breddekompetanse slik at man har kompetanse som oppfyller Forskrift §22, og spisskompetanse i veiledning. Det er tydelig hva Forskrift til Opplæringslova, §22- 4, krever av utdannings- og yrkesrådgivingen. Forskrift (§22) kunne ligget til grunn for den formelle kompetansen til rådgiverrollen og ikke bare være underforstått, jamfør WPR spørsmål 4. Det kan være at sentrale myndigheter tenker det vil være lettere å oppnå resultater og bedre rådgiverrollen når de gir oppgaven til skoleeier. Sentrale myndigheter viser at de har tillit til at skoleeier gjennomfører intensjonene gitt i stortingsmeldinger. Rektors rolle er regulert i Opplæringslova §9-1 Leiing. Hver skole skal ha en forsvarlig faglig pedagogisk og administrativ ledelse (Opplæringslova, endret 2005, §9-1). Det kreves systematisk arbeid over tid med forankring i skolens ledelse, og kvalitetsutvikling krever at alle trekker i samme retning (Stortingsmelding nr. 31, 2007-2008 s. 47). Dette vil medføre et samarbeid mellom skoleeier og skoleledelse for å kunne oppfylle sentrale myndigheters intensjoner slik at det er et planmessig arbeid som bygger god kompetanse i rådgiverrollen. Samarbeid mellom skoleeier og alle rektorene vil kunne gi en felles kompetanseplan for rådgiverrollen.

I 2009 har Utdanningsdirektoratet utarbeidet veiledende kompetansekriterier for rådgiverrollen i skoleverket. Brev av 29.06.09 *Anbefalt formell kompetanse og veiledende kompetansekriterier for rådgivere*,

«Med rådgiver menes personer som er ansatt for å utføre oppgaver etter disse bestemmelsene. Det finnes ingen lovfestede kompetansekrav til de personene som skal utføre disse oppgavene» (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 1).

Det påpekes at rådgiveren vanligvis har vært tilsatt i undervisningsstilling og at kompetansekravet for undervisningspersonale indirekte har virkning også for rådgiveren. Dette er nå endret siden skoleeier kan ansette rådgivere som kun skal fungere som rådgivere (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 2). Rådgiverarbeidet krever oppdatert kunnskap og nødvendig kompetanse som forutsetter at skoleeier tilbyr relevant etterutdanning (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 3). Dette bekrefter sentrale myndigheters mål om at skoleeier har ansvar for rådgiverrollens nødvendige kompetanse.

Årsaken til at det blir utarbeidet veiledende kompetansekrav med en sterk anbefaling fra Utdanningsdirektoratet, og ikke klare krav om kompetanse som det ble påpekt var nødvendig fra OECD (2002) er uklart og usagt, jamfør WPR spørsmål 4. Skoleeier ville også med sentrale formelle kompetansekrav være ansvarlig for å gjennomføre videreutdanningen og kunne også være ansvarlig for at kompetansekrav ble oppfylt ved ansettelse. I innledningen (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 1) skrives det at anbefalte formelle kompetansekriterier kan (min understrekning) være til hjelp for skoleeier ved ansettelse av rådgiver og de vil kunne (min understrekning) brukes av rådgiver selv, når vedkommende skal vurdere sine egne ferdigheter, kunnskaper og holdninger og behov for etter- og videreutdanning.

«Internasjonalt har det vært økende fokus på nødvendigheten av å ha faglig kompetanse innen fagfeltet, noe som har ført til at flere land har innført sertifisering eller kompetansekrav til rådgivere» (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 2).

Denne uttalelsen i brevet, gjør at man i enda større grad kan spørre om hvorfor ikke det kom krav om sertifisering eller klare formelle kompetansekrav i Norge. I stedet påpekes det at både anbefalt formell kompetanse og veiledende kompetansekriterier er veiledende. (Utdanningsdirektoratet, 2009, s. 1), jamfør WPR spørsmål 2.

De veiledende kompetansekriteriene anbefaler at rådgiveren minst bør ha bachelorutdanning, og at 60 studiepoeng bør inneholde rådgiverrelevant utdanning. Dersom *bør* hadde vært byttet ut med *skal*, ville landets rådgivere hatt en god

grunnkompetanse. I tillegg har skoleeier etter opplæringsloven §10-8 ansvar for nødvendig kompetanseutvikling, også gjeldende for rådgivere. Her kunne skoleeier ha en kompetansehevingsplan slik at rådgivere i fylket har tilnærmet lik kompetanse i rådgiverrollen. I oppgaven går jeg ikke inn på enkeltrådgiveres kompetanse, men ser på hva skoleeier i Buskerud fylkeskommune krever ved ansettelse av rådgivere i videregående skole og hvilke kompetansetiltak som iverksettes i perioden 2000-2016.

Det har vært vanlig at rådgivere har undervisningskompetanse i skolen og erfaring fra undervisning, men skoleeier kan ansette rådgivere uten undervisningskompetanse som kun skal fungere som rådgivere. Skoleeier har ansvar for kompetanseutvikling for alle ansatte. Men det er likevel vanskelig å stille krav om kompetanse hos skoleeier når kompetansekravene er veiledende. Det stiller ganske store krav til at skoleeier er oppdatert på hva den enkelte rådgiver har av kompetanse, ut fra kravene i lov og forskrift. En rådgiver kan oppleve at det er behov for kompetanseheving, men har ingen egen rett til videreutdanning og er avhengig av at skoleeier ser det samme behovet. Det er vanskelig å se i evalueringen av kompetanseutviklingen i skolen hva som er kommet rådgiverrollen til gode. Evalueringsrapporten omhandler hovedsakelig lærerrollen og skolelederrollen i sin sluttrapport om kompetanseutvikling i perioden 2005-2008 (Hagen & Nyen, 2009).

Utdanningsdirektoratet fortsetter med kompetanseplaner for heving av kompetansen til pedagogisk personale i videregående skole. I perioden 2009–2012 heter satsingen *Kompetanse for kvalitet - strategi for videreutdanning*. Man styrker elevenes læring og motivasjon ved å øke lærernes kompetanse gjennom målrettet og landsdekkende gjennomføring av videreutdanning. Strategien er å øke læreryrkets status og styrke tilliten til skolens kvalitet. Rådgivning er et av delmålene i kompetanseplanen (Kunnskapsdepartementet, 2008, s. 3 og s. 15). Jamfør WPR spørsmål 2 med tydelig argumenter og spørsmål 5 for argument for effekt av kompetanseplanen.

Rådgivingstjenesten må være en del av opplæringen og siden det er et lite område med få ansatte, er det viktig å sette det inn i en helhet i skolen, også når det gjelder kompetansehevingsplaner. Rapport *På vei mot framtida – men i ulik fart?* nevner at det er viktig å få flere skoleeiere inn i aktørnettverkene rundt rådgivningen, og at skoleeier må gjøres i stand til å utvikle sin rolle for å styrke rådgivningen (Buland et al, 2011, s. 15). «Rådgiverprofesjonens egne har gjennom hele perioden ønsket og krevd formelle krav til

utdanning av rådgiver» (Buland et al, 2011, s. 97). I *Rådgiverrollen – mellom tidstyp og grunnleggende ferdighet* blir det trukket fram at skoleleder og skoleeier er årsak til barrierer og utfordringer angående kompetanseheving i rådgiving (Mordal et al, 2015, s. 67). Utdanningsforbundet mener det må stilles krav om tilleggskompetanse til de lærerne som tilsettes som rådgivere (Buland et al, 2011, s. 98). Rådgiving skal utføres av personer med relevant kompetanse, men at det ikke er krav om formell kompetanse og at spørsmålet om hvilken kompetanse som skulle kreves har vært diskutert siden rådgiving ble innført i 1959 (NOU 2016:7, s. 137). Det er ifølge rapport om rådgiving fra 2011 at 67% har formell kompetanse innen rådgiving (Buland et al, 2011, s. 100).

Rapporten *Kvaliteten i rådgivingen* (Utdanningsdirektoratet, 2015) vektlegger at rådgivingen skal være tilgjengelig og kjent for elever og foresatte. Eleven skal få informasjon, opplæring og veiledning. I punkt 3 om kompetanse blir begrepene bredde- og spisskompetanse i rådgiving nevnt, uten at det angis hva som legges i disse begrepene. Videre står det at rådgiving inngår i det etablerte systemet for etter- og videreutdanning for lærere og rådgivere. Fra 2012 er kjønnsutradisjonelle utdannings- og yrkesvalg og det flerkulturelle perspektivet vektlagt spesielt og kompetanseheving for rådgivere skal knyttes til disse fagområdene, jamfør WPR spørsmål 2 og effektmål spørsmål 5.

Dette viser at det kommer nye behov angående kompetanse for rådgivere og når det kommer direkte krav om kompetanseheving innen et spesifikt område, kan det være nødvendig å spørre hvordan dette påvirker skoleeiers behov og ansvar for kompetansehevingen. Utdanningsdirektoratet ønsker ved dette å styre rådgiverens kompetanseheving i en spesiell retning. Det kan se ut som om det menes at det som var manglende kompetanse som ble påpekt av OECD og tatt i full bredde opp i Stortingsmelding 30 (2003-2004), nå er oppfylt og at rådgivingen har nødvendig kompetanse til å oppfylle elevens rett til nødvendig rådgiving. Det er tydelig i *Kompetanse for kvalitet* der videreutdanning i rådgiving fortsatt skal tilbys, men det angis i for et lavere antall rådgivere enn i forrige strategiperiode (Kunnskapsdepartementet, 2011). Det vi si at det blir vanskeligere for skoleeier å prioritere kompetanse til rådgiverrollen, for med mindre vektlegging gis det også mindre økonomisk støtte til kompetanse i fagfeltet rådgiverrollen. Jamfør WPR spørsmål 4, kan det usagte være at nå er kompetanseplanen klar for endring og det er nye problemer det skal satses på. Det står ikke noe om hvilke mål som er oppnådd i tidligere satsinger. Spørsmålet hvorvidt

rådgivere i videregående skole har oppnådd faglig kompetanse til å kunne oppfylle rådgiverrollen er ikke er besvart i sentrale dokumenter.

I 2016 er situasjonen den at det kan se ut som om kompetanseheving for rådgivere ikke lenger er et tydelig spesifisert behov. Det finnes fremdeles muligheter i rådgiverrelaterte kompetansehevingstilbud, men det kan likevel se ut som om satsingen nå er økt på læringsutbytte for eleven og at rådgiverrollen ikke er direkte relatert til dette. Stortingsmelding nr. 28, Fag-Fordypning- Forståelse (2015-2016) vektlegger at utdanning er nøkkelen til utviklingen av kunnskapssamfunnet og det viktigste middelet for sosial utjevning (s. 5). Det er ikke nevnt noe spesielt om rådgiverrollen med unntak av at skoleplakatens innhold om valg av utdanning og framtidig arbeid fremdeles er gjeldende (s. 18).

NOU 2016:7 (s. 9) sier at samfunnet står overfor utfordringer i årene som kommer. «Tilgang til karriereveiledningstjenester av høy kvalitet er avgjørende i en tid der endring er nødvendig og der overganger vil skje kontinuerlig» (NOU 2016:7, s. 9). I framtida vil unge ta valg av utdanning i en mer usikker situasjon og utdanningen de velger kan også føre til at jobben de er utdannet til ikke finnes lenger (NOU, 2016:7, s. 9). Dermed kan det være et enda større behov for profesjonelle rådgivere. NOU2016:7 foreslår å innføre kompetansekrav for karriereveiledere i grunnutdanningen og anbefaler at det utarbeides en rammeplan for karrierekompetanser som en del av et kvalitetsrammeverk (s. 10-11).

Det har kommet et kompetansehevende utdanningstilbud, masterutdanning i karriereveiledning i 2014 i Buskerud. Det er et deltidsstudium over fire år ved Høgskolen i Sørøst-Norge, avdeling Drammen. Masterutdanningen Karriereveiledning har som mål å utvikle studentenes personlige kompetanser til å håndtere utfordringer i yrket i sitt arbeid med personer, grupper, organisasjoner og samfunn basert på forskning og profesjonell yrkeskunnskap i karriereveiledning (Høgskolen i Sørøst-Norge, 2017). Jeg har ikke funnet noe i HUU sakslister etter 2014 som tyder på at dette er et studium, som Buskerud fylkeskommune prioriterer i kompetanseplanen for videregående skoler. Skoleeier ville kunne prioritere denne muligheten til å øke kompetansen i utdannings- og yrkesrådgivningen, men velger å overlate det til skoleledelsen på den enkelte skole å se behovet for kompetanseheving på masternivå.

Buskerud fylkeskommune bidrar med delfinansiering av en forskerstilling i karriereveiledning i en partnerskapsavtale med Høgskolen i Buskerud (Buskerud fylkeskommune, fylkestinget sak 98/12). Fylkeskommunen har kanskje på denne måten bidratt til masterstudiet *Karriereveiledning*, men velger å la det være opp til skoleledelsen å eventuelt prioritere studiet til rådgivere i videregående skole, jamfør WPR spørsmål 2.

Buskerud fylkeskommune tok raskt tak i kravet om kompetanseplan for rådgiverrollen i videregående skole. I HUU 78/98 *Tid til og vilkår for rådgiving* ble det vedtatt kompetansekrav for rådgivere med 10 vekttall (30 studiepoeng) med 4 års overgangsordning fra 1. januar 1999.

Kompetansekrav ble prioritert i Buskerud fylkeskommune før både OECD (2002) og Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) påpekte manglende kompetanse hos rådgivingstjenesten i videregående skole. Det ble søkt om å sette i gang tilbud tilsvarende 1. halvårsenhet i rådgiving og tilbudet ble gitt ved Høgskolen i Buskerud (Statens utdanningskontor i Buskerud, 040400). Tilbudet ble utvidet med ytterligere 10 vekttall høsten 2001 (Buskerud fylkeskommune, 2004-2006). Dette var et tidlig tiltak og en aktiv arbeidsgiverpolitikk. Det er ikke oppgitt i dokumentene fra Hovedutvalg for utdanning om rådgivere fikk godkjent frikjøp for dette studiet. Det kan tyde på at det var skoleledelsen som hadde ansvaret for eventuelle frikjøp.

Strategiplanen 2006-2009 for skolerådgivingstjenesten i videregående opplæring i Buskerud fylkeskommune viser en satsing på en styrking av yrkes- og utdanningstjenesten ved at den etableres som en sterkere og mer sentral funksjon på den enkelte skole og alle rådgivere skal ha økt sin kompetanse i løpet av treårsperioden (s. 6). Det blir stilt krav om minst 30 studiepoeng innen fagområdet. Våren 2006 har Buskerud fylkeskommune i samarbeid med Høgskolen i Buskerud planlagt kompetansegivende utdanning, tilsvarende 10 studiepoeng for alle som jobber med utdannings- og yrkesrådgiving. Videre skal de som har koordinerende ansvar for fagfeltet utdannings- og yrkesrådgiving, øke kompetansen til 30 studiepoeng. (Buskerud fylkeskommune 2006-2009 s. 7). I sak til hovedutvalget for utdanning; *Videreutvikling av rådgivingstjenesten i Buskerud med særlig vekt på karriererådgivingen* (sak 38/06) fremmet Buskerud fylkeskommune i punkt 3 at rådgivertjenesten i Buskerud skal gis økt kompetanse i karriereveiledning og det blir stilt krav om 30 studiepoeng innen dette faget for den som skal inneha stilling

som karriereveileder i videregående opplæring. Frikjøp for studiet er ikke vektlagt og det antas at det er opp til skoleledelsen hvordan det skulle foregå. Jmfør WPR spørsmål 2, 5 og om frikjøp til kompetanseheving, jmfør WPR spørsmål 4.

I tillegg har fylkeskommunen prioritert innføringskurs for nye rådgivere (Buskerud fylkeskommune 2006-2009 s. 5). Dette er et kompetansehevende tiltak for selve rådgiverrollen ved å sørge for kjennskap til lover og forskriftet og gjennom å knytte relasjon til fylkeskommunen ved rådgiverkoordinator. Alle rådgivere blir tilbudt årlige kompetansehevingskurs i samarbeid med Høgskolen på Hønefoss (HiBu) i fagfeltet yrkes- og utviklingsveiledning (s. 5). Effekten er at alle fylkets rådgivere blir kompetansehevet.

Buskerud fylkeskommune har som en del av *Kompetanse og utvikling, Kompetansestrategi for pedagogisk ansvarlige* lagt til rette for at rådgivere skal ha minst 30 studiepoeng i rådgiverrollen (HUU 53/10). Tilbudet gis til alle rådgivere i ungdomsskolene og de videregående skolene og det blir begrunnet med annet ny forskrift, behov for systematisk og planmessig arbeid med nye veiledningsmetoder. Det er nå også mulig å søke frikjøp. Studentene som i 2010-2011 fikk tilbud om permisjon i 40 % av sin stilling for å ta denne videreutdanningen på 30 studiepoeng i løpet av ett år. Det er første gang muligheten for frikjøp er understreket i politiske dokumenter i Buskerud fylkeskommune.

Konklusjonen er at Buskerud fylkeskommune har ivarettatt skoleeieransvaret både når det gjelder kompetansekrav ved ansettelse og at de tilbyr kompetanseutvikling for rådgiverne i videregående skole i perioden 2000 – 2016. Med henblikk på WPR dekker dette spørsmål 2, og spørsmål 5 med konkrete tiltak.

6.4 Organisering av rådgiverrollen

I hele perioden 2000-2016, har det vært en diskurs om organisering av rådgiverrollen. Forskrift §22-4 Retten til nødvendig rådgiving, fastsetter skoleeiers ansvar for at elevenes rettigheter blir oppfylt og at skolen skal arbeide systematisk og planmessig for et tilfredsstillende rådgivningstilbud, mens §22-3 påpeker ansvaret for samarbeid både internt og utenfor skolen (Retten til nødvendig rådgiving, 2009).

Prosjektet *Delt rådgivingstjeneste* (DTR) ble initiert av Utdannings- og forskningsdepartementet fra 2000 til 2003. Det overordnede målet var:

«Å styrke yrkes- og utdanningsrådgivingen gjennom forsøk med delt rådgivingstjeneste slik at elever i grunn- og videregående skole settes bedre i stand til å foreta bevisste utdanningsvalg, uten at den sosialpedagogiske rådgivingen svekkes» (Buland & Havn, 2003, s. 1).

Prosjektet ble gjennomført i fire fylker; Rogaland, Oppland, Akershus og Oslo. Det var stor tro på at deling av rådgivertjenesten i en utdannings- og yrkesdel og en sosialpedagogisk del, skulle styrke rådgiverrollen. Likevel var det tvil om årsaken til forbedring var deling av tjenesten. «Prosjektet styrket rådgivingstjenesten på en rekke områder ved de skolene som deltok. Det er vanskelig å fastslå om det var delingen eller de generelle styrkingstiltakene som bidro til de gode resultatene» (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 56). DTR-rapporten tar opp balansen mellom sentral koordinering og lokal handlefrihet og konkluderer med at god forankring både hos sentrale myndigheter og skoleeiere er viktig med tanke på videreføring. I tillegg vektlegges koordinatorfunksjonen for samordning både internt på skolen og forankring mot sentrale myndigheter (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 11), WPR spørsmål 2 og spørsmål 5 og delvis 6. Det som hindrer at WPR spørsmål 5 og 6 gjelder fullt ut, er at det var få fylker involvert i prosjektet og det førte ikke til direkte overføring til de øvrige fylkene.

Rapport om DTR tar for seg at flere aktører kom inn i diskursen om organiseringen av utdannings- og yrkesrådgivingen. Spesielt aktive var NHO, LO, Elevorganisasjonen og Skolerådgiverlaget (Buland & Havn, 2003, s. 14). NHO var ivrig tilhenger av å flytte utdannings- og yrkesrådgivingen ut av skolen og etablere karrieresentre, etter modell fra for eksempel Sveits (Buland & Havn, 2003, s. 13-14). Både NHO og sterke krefter i LO drev aktiv lobbyvirksomhet for sitt syn for delt rådgivingstjeneste. Skolerådgiverlaget var også aktive med sitt syn som var å beholde rådgivingen samlet i skolen (Buland & Havn, 2003, s. 14). Prosjektet DTR viser at det ikke er enighet om at deling er det beste for rådgivingstjenesten i skolen og skisserer flere ulike modeller for organisering (Buland & Havn, 2003, s. 15-17). Det kan se ut som om de som er mest positive er deltagerne i prosjektet, mens det er skepsis hos rådgivere og skoleledere som ikke har deltatt i DTR. Mange argumenter imot deling er knyttet til økonomi og ressurser, og mange argumenter for deling er knyttet til at det ville føre til profesjonalisering og et skritt mot en ny veilederrolle. «Rådgivingstjenesten må forandre seg, rådgiverrollen må bli fornyet og

profesjonalisert, vi må gå fra funksjon til profesjon» (Buland & Havn, 2003, s. 24). Prosjektet DTR konkluderer med at det er ønskelig å beholde utdannings- og yrkesrådgivingen ved den enkelte skole og argumenter for at det er viktig med nærhet og kjennskap til elevene og nær kontakt med skolens lærere (Buland & Havn, 2003, s. 69). Det er i anbefalingene vektlagt at det bør etableres en ny rådgiverrolle og en styrking av rådgiverrollen. «Prosjektet delt rådgivingstjeneste har tatt de første skrittene på veien mot framtidens dynamiske yrkes- og utdanningsrådgiving i norsk skole. Veien videre venter utenfor døren» (Buland & Havn, 2003, s. 75). Dette viser at det er forventninger om en mer profesjonell og dynamisk rådgiverrolle og at muligheten er til stede for å oppnå dette, jamfør håp ved WPR spørsmål 5.

Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) og nr. 16 (2006-2007) understreker begge at konklusjonen er at det er ønskelig med en organisering der rådgiverrollen som hovedregel skal deles. Det vurderes slik at det ikke skal innføres nasjonale bestemmelser for organiseringen av rådgivingstjenesten. Skoleeier bør selv avgjøre hvordan rådgivingstjenestene skal organiseres (Stortingsmelding nr. 30, 2003-2004, s. 57). I Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007, vil departementet at rådgivingen som «hovedregel skal deles mellom sosialpedagogiske formål og yrkes- og utdanningsveiledning» (s. 83). I Stortingsmelding 31, Kvalitet i skolen 2007-2008, gjentas det at rådgivingstjenesten skal deles (s. 63). Jamfør WPR spørsmål 2, er det referanser i stortingsmeldingene og de viser tiltro til at det vil gi en bedre rådgiverrolle. Mens jamfør WPR spørsmål 5, er effekten av dette foreløpig uklar. Særlig er det uklart når premissene i prosjektet DRT ikke videreføres til normal drift i rådgiverrollen.

Det kommer ikke ytterligere tiltak for endret organisering av rådgiverrollen og Stortingsmelding nr. 20 (2012-2013) presiserer at rådgivingen er skolens oppgave og organisering er et lokalt ansvar (s. 73). Kunnskapsdepartementet signaliserer med dette at de ikke vil bidra til hvordan skolen organiserer rådgiverrollen. Det kan se ut som departementet mener at det ved å endre Forskrift §22 i 2009, har lagt forholdene til rette for skoleeier. Resultatet blir ikke krav om deling i ny Forskrift §22 til Opplæringsloven. Det er vanskelig å forstå dette resultatet siden utredninger, prosjekt DRT og stortingsmeldinger i perioden 2003-2008 uttrykte ønske om å dele rådgivingstjenesten. Det var krefter blant rådgivere som uttrykte skepsis til forutsetningen om at det å skille sosialpedagogisk arbeid fra yrkes- og utdanningsrådgivingen, ville resultere i bedre

rådgiving på begge områder. Det viser seg at rådgivere med erfaring fra deling er mer positive til deling (Buland et al, 2011, s. 115). Flere av informantene hadde deltatt i prosjektet DRT og dette prosjektet hadde flere styrkingstiltak enn kun deling. Det kan se ut som om det er usikkerhet om deling av rådgivertjenesten i seg selv vil gjøre rådgiverrollen bedre.

I perioden fram til 2009 er det også en annen diskurs aktiv, ønsket om å flytte utdannings- og yrkesrådgivingen ut av skolen. Det etableres en diskurs om at rådgivingen i videregående skole skal foregå på karrieresenter eller av rådgivere som er ansatt på karrieresenter. Utredningen *Styrking av yrkes- og utdanningsveiledningen*, foreslo karrieresenter i 19 fylker. Disse skulle ha ansatte karriereveiledere som hospiterte ute i den videregående skolen (2004, s. 37). Diskursen om karrieresentermodellen for rådgivingen i videregående skole var aktiv i perioden 2000-2009, og var en sentral diskurs som kunne virke forstyrrende på diskursen om rammevilkårene i rådgiverrollen. OECD hadde påpekt av veiledningstjenesten var veletablert innen skolesystemet med et sterkt og lokalt eierskap (2002). Det er et behov for at rådgiving er forankret i skolens organisasjon, ledelse og planapparat (Buland et al, 2011, s. 94). Diskursen om hvor utdannings- og yrkesrådgivingen skulle foregå ble avsluttet i første omgang ved ny Forskrift §22-1 som fastsetter at rådgivingen skal være tilgjengelig for eleven på den enkelte skole (Retten til nødvendig rådgiving, 2009). Dette kan jamføres til WPR spørsmål 2 for argumenter i teksten og 5 for resultatet. I tillegg dekker dette også WPR spørsmål 6. Det er fastsatt at rådgivingen skal være en del av den videregående skolen, for elevene i den videregående skolen. Selv om karrieresentermodellen ikke ble en direkte del av rådgivingen i videregående skole, ble det etablert karrieresenter i fylkene. «Det skal etableres karrieresentre med tilstrekkelig kapasitet i alle fylker» (NOU 16:7, s. 77). Dette er anbefalingen fra utvalget og karrieresenterets kjerneoppgave skal være karriereveiledning til alle over 19 år (s. 77).

Organisering av rådgiverrollen i videregående skole er likevel fremdeles en aktiv diskurs også etter 2009. «Det økende fokus på timetelling i skolen, for at elevene skal få de timene de har krav på i basisfag, fører altså til at det blir vanskelig å få avsatt tid med elever til rådgiving» (Buland et al, 2011, s. 93). Dette viser tydelig at timetelling i undervisningsfag er et problem for organiseringen av rådgiverrollen. Dette er ikke et tema som er aktualisert i stortingsmeldinger i perioden 2009 – 2016. Organisering for å løse dette ser det ikke ut som om verken sentrale myndigheter eller skoleeier hadde interesse i.

I Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) stod det at skolens rådgiving og veiledning må blant annet skje i samarbeid med lokalt næringsliv (s. 83). I 2007 ble faget *Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og trinn 2 yrkesfaglige utdanningsprogram* startet opp. Faget ble innført som en følge av Kunnskapsløftet, og skulle fremme samarbeid med næringslivet. Reformen Kunnskapsløftet hadde ført til større avstand mellom programfagene på skolen og lærefagene og yrkene i arbeidslivet og faget Prosjekt til fordypning ble innført for å redusere denne avstanden (Nyen & Tønder, 2012). «Prosjekt til fordypning skal brukes til tilpasset opplæring i forhold til den enkeltes behov og ønsker» (Stortingsmelding nr. 16, 2006-2007 s. 83). I forskrift til lokal læreplan er det i punkt 4 *Prinsipper for utarbeiding av lokale læreplaner i prosjekt til fordypning* henvist til «opplæringsloven §9-2 om elevens rett til nødvendig rådgiving og til forskrift til opplæringsloven om rådgivingstjenestens oppgaver» (s. 3). Som ledd i arbeidet med lokale læreplaner bør skolen innhente informasjon fra og søke samarbeid med andre videregående skoler, lokalt arbeidsliv og lokale og/eller regionale utviklingsmiljøer (s. 3). Det vises til Opplæringslova § 9-2, og til elevenes rett til nødvendig rådgivning i forskrift. Rådgiverrollen er ikke en aktiv del av faget, viser evalueringen (Nyen & Tønder, 2012). I faget utdanningsvalg i ungdomsskolen er rådgivere engasjert som lærere i faget. «Ved de skolene hvor rådgiver underviser i faget, blir det ikke tatt av rådgiverressursen, men fra undervisningsdelen» (Mordal et al, 2015). Hvorfor ble ikke dette valgt som hovedmodell også i videregående skole i faget prosjekt til fordypning? Det er å anta at det kunne være en støtte både faglig, ressursmessig og organisatorisk. Rådgiverrollen ville kunne være tettere på skolen som organisasjon og fått et naturlig samarbeid med lærere om fag og utplassering i næringslivet. Det er et problem at rådgivere kommer og tar elever ut av timer (Mordal et al, 2015 s. 115). Dette ville kunne gi en positiv effekt, jamfør WPR spørsmål 5, med rådgiverrollen som en del av hele skolens ansvar med tett samarbeid om elevenes valg og samarbeid med næringslivet. Faget har i løpet av perioden endret forskrift og navn. I dag heter faget yrkesfaglig fordypning med lokal læreplan, innført høsten 2016. Jeg velger å ikke gå inn i denne endringen siden den kommer sent i perioden som denne oppgaven omhandler.

Rådgiving som hele skolens ansvar er et aktuelt tema som tas opp i kapittelet *Hele skolens ansvar – visjon eller virkelighet?* i rapporten om DTR (Buland & Havn, 2003, s. 26). Det var et viktig mål å gjøre rådgivingen til noe mer enn bare rådgivers ansvar. «Man ønsker en skole som er klar på at rådgiving er en del av skolens primæroppgaver, at hele skolen skal bidra til å gi elevene gode valg og et bedre liv» (Buland et al 2011

s. 18). Skoleinterne nettverk kan være sentrale for at rådgiverrollen skal kunne fungere bedre i organisasjonen skole. Det bør være knyttet klare oppgaver i slike nettverk på den enkelte skole (Buland et al s. 17). «Noen skoler har kommet langt i etableringen av felles, og noen ganger også samlokaliserte elevtjenester der alle aktører arbeider sammen» (Mordal et al, 2015, s. 75). Det vil være en måte å samarbeide på og rådgivere forteller om nødvendigheten av å være en del av sammensatte team med ulike kompetanser. Rådgiveren opplever seg som en del av et kollektiv som arbeider sammen med kollegaveiledning (Mordal et al, 2015, s. 76-77).

Ved innføringen av faget Prosjekt til fordypning kunne man fått en mulighet til at faget ble et samlet ansvar der også rådgiver var involvert sammen med faglærer, skoleledelse og næringslivskontakt. Dette skjedde ikke og timetellingsproblematikken er fremdeles en del av problematikken rundt organiseringen av rådgiverrollen. NOU (2016:7) mener det bør utvikles et karriereveiledningsfag for elever i studieforbereidende program i videregående skole. Vi kan anta at dette vil være en diskurs framover. Hvordan skal rådgiverrollen ivareta utdannings- og yrkesrådgivingen hvis ikke skolene er organisert på en måte slik at det er mulig å nå elevene?

Rådgivingen bør være forankret i ledelsen på den enkelte skole og vektlagt at den skulle være nedfelt i skolens virksomhetsplaner (Buland et al, 2011, s. 37). Dette viser at skoleeier må prioritere skolering av skoleledelsen og ha en plan for hvordan rådgiverrollen skal organiseres på den enkelte skole.

Buskerud fylkeskommune valgte at hver skole kunne bestemme hvorvidt rådgivertjenesten skulle organiseres.

«Skolens rådgivingstjeneste deles ved at en rådgiver har koordineringsansvaret for karriererådgivingen og en annen rådgiver har koordineringsansvaret for den sosialpedagogiske rådgiverarbeidet. Delingen gjennomføres i skoleåret 2006-2007» (HUU 38/06).

Buskerud etablerte karrieresentermodellen for voksne ved karrieresenteretablering på Papirbredden karrieresenter i Drammen og det ble en varig ordning i 2010 (HUU 62/10). Dette hadde ikke innvirkning på rådgiverrollen i videregående skole, men jeg nevner det her for å vise at karrieresenteretablering og veiledning av voksne kan ha hatt innvirkning på fylkeskommunene interesse for rådgiverrollen i videregående skole. Det er ingen strategiplan for rådgiverrollen i den videregående skolen etter 2009. Det er få saker som

berører rådgiverrollen og det er ingen saker som direkte angår organiseringen av rådgiverrollen i sakene til Hovedutvalget for utdanning i perioden 2009 – 2016.

Det blir som en følge av Stortingsmelding nr. 44 (2008-2009) vektlagt satsing på tidlig innsats og samarbeid mellom ungdomsskolen og videregående skole blir prioritert. Dette har indirekte påvirkning på organiseringen i videregående skole. Elever i ungdomsskolen får tilbud om åpen dag og praksisbesøk i videregående skole i Buskerud. Organisering av tiltaksplan har som mål å gi ungdomsskoleelever nødvendig kunnskap om videregående opplæring og det startes en toårig prosjektperiode tilknyttet utdanningsavdelingen (HUU 26/10).

Sak i hovedutvalget 15.12.2010, «Tiltak for å sikre kvaliteten og gjennomstrømmingen i det 13-årige skoleløpet» (HUU, 61/10), viser en oversikt over samarbeid mellom kommunene og fylkeskommunen. I denne saken har nettverksrådgivere direkte innflytelse på organisering av rådgiverrollen i videregående skole fordi nettverksrådgiverne er med på å organisere både åpen dag og praksisdager. Rådgiverrollen i videregående skole har fått en utvidet organisasjonsoppgave, men det er i den sammenheng også blitt en ny samarbeidsarena med nettverksmøter som ledes av nettverksrådgivere. Hovedutvalget for utdanning (16/11) omhandler *Evaluerings av to år med nettverksrådgivere i alle regioner*. Nettverksrådgivere leder lokale rådgiverfora i samarbeid med den lokale rådgivergruppa (s. 1). Etablering av ulike rådgivernettsverk som skal bidra til at rådgiverne har sitt kompetansenettsverk, kan gi tid og anledning til å arbeide strategisk og organisatorisk (Mordal et al, 2015, s. 50). Dette kan gjøre at skoleeiers rolle blir tydeligere ved at nettverkene organiseres i fylkeskommunens regi. I Buskerud fylkeskommune har de fortsatt med både en rådgiverkoordinator i tillegg til nettverksleder. Det er i 2015 i rapporten *Rådgiverrollen -mellom tidstyp og grunnleggende ferdighet* meddelt at rådgivere gir uttrykk for at de fortsatt er ensomme i utførelsen av sin oppgave (Mordal et al 2015, s. 11). Nettverk både på skolen og i fylkeskommunen kan være veien å gå for å endre rådgiverrollen til en organisatorisk, kompetansebasert samarbeidsarena. Det vil kunne gi en løsning på problemet en bedre rådgiverrolle, jamfør WPR spørsmål 5.

7 Oppsummering

Rådgiverrollen; sentrale intensjoner og fylkeskommunal virkelighet

I denne oppgaven har jeg studert rammevilkårene for rådgiverrollen i perioden 2000-2016. Jeg har vektlagt fire kategorier som er sentrale i diskursen om rådgiverrollen. Uenighetene i diskursen handler hovedsakelig om hvordan rammevilkårene er lagt til rette for rådgiverrollen i den videregående skolen slik at det er mulig å oppfylle lov og forskriftskrav. Diskursen dreier seg også om hvem som er ansvarlig for gode rammevilkår. I tillegg er det en sentral diskurs om hvordan rådgiverrollen skal være og hva den skal inneholde. Det dreier seg om innholdet i retten til nødvendig rådgiving, ressurs og kompetanse til å kunne utføre rådgiverrollen og hvordan organisering av rådgiverrollen skal foregå. Dette er sentrale diskurser i hele perioden 2000-2016.

Jeg har benyttet Carol Bacchis analysemodell, *What's the Problem Represented to be?* (2009) som et verktøy for å finne svar på problemstillingene for oppgaven. Modellen er et nyttig verktøy også for å kategorisere funnene i oppgaven. Jeg vil nå gå igjennom funnene ved å bruke Bacchis modell.

WPR spørsmål 1 handler om problemet som det ønskes en løsning for. I denne oppgaven er problemet en bedre rådgiverrolle i videregående skole. Dette er en diskurs om behovet for en bedre og mer profesjonell rådgiverrolle. Flere aktører deltar i diskursen med meninger og løsninger; sentrale myndigheter som i denne oppgaven, er representert ved Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet, skoleeier og skoleledelse, organisasjonene i arbeidslivet som NHO, LO og Utdanningsforbundet, interesseorganisasjonen Rådgiverforum-Norge og Elevorganisasjonen. Rammevilkårene for rådgiverrollen er sentrale for å kunne utføre en bedre rådgiverrolle, og jeg har valgt å se nærmere på kategoriene retten til nødvendig rådgiving, tidsressurs til rådgiverrollen, kompetansekrav til rådgiverrollen og organisering av rådgiverrollen.

WPR spørsmål 2 handler om argumentene for en bedre rådgiverrolle. Jeg finner at sentrale myndigheter hadde tydelige forventninger om at rådgiverrollen skulle bli bedre og at de la ansvar på skoleeier for å sørge for en bedre rådgiverrolle i den videregående skolen. Kirke -, utdannings- og forskningsdepartementet (2000 - 2001), Utdannings- og

forskningsdepartementet (2002 - 2005) og Kunnskapsdepartementet (2006-) bidro med forbedret lovverk ved ny Forskrift §22 og anbefalinger om formell kompetanse og veiledende kompetansekriterier for rådgivere.

Allerede i Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) blir det klart uttrykt at tidsressurs, organisering av rådgiverrollen og krav om kompetanse er skoleeiers ansvar. Sentrale myndigheter tar initiativ til undersøkelser av rådgiverrollen, men setter ikke i gang tiltak for å gjennomføre forslagene til forbedringer som blir presentert som nødvendige for en bedre rådgiverrolle. Rapportene konkluderer med behov for endringer som økt tidsressurs, formelle kompetansekrav, og bedre organisering av rådgiverrollen. Rapportene signaliserer at det er et felles ønske om en bedre rådgiverrolle og ikke et ønske om at hver skoleeier skal gjøre sine valg. NOU 2016:7 tar til orde for en deling av rådgiverrollen i videregående skole med hele stillinger, økt tidsressurs til karriereveiledningsdelen og innføring av kompetansekrav. Jeg opplever at argumentene for deling av rådgiverrollen, økt tidsressurs og krav om kompetansekrav er den samme diskursen som startet i begynnelsen av 2000-tallet. Argumentene for endring er også repeterende i rapportene om rådgiverrollen som jeg har lagt vekt på i min oppgave.

WPR spørsmål 3 tar for seg hvor ønsket om en bedre rådgiverrolle kommer fra. Det er flere aktører som etterlyser en bedre rådgiverrolle NHO, LO, Elevorganisasjonen, Rådgiverforum-Norge og Utdanningsforbundet, men det var særlig OECD som i 2002 startet diskursen for alvor. Rådgiverrollen fikk en sentral plass i stortingsmeldingene umiddelbart etter OECDs *Landsrapport for Norge* i 2002.

WPR spørsmål 4 handler om det som ikke blir sagt, det skjulte og underforståtte i diskursen.

Det er fra sentrale myndigheter et ønske om å tydeliggjøre Forskrift §22. Ved dette signaliserer sentrale myndigheter en årsak til behovet for en bedre rådgiverrolle kan være at forskriften er uklar eller at skoleeier og rådgiver trenger en slik presisering for å få kunnskap om hva rådgiverrollen skal inneholde. Det kan være et skjult budskap rundt dette.

Et annet skjult spørsmål er hvem som har ansvaret for at rådgiverrollen tar hensyn til ønsket om et langsiktig læringsperspektiv. Dette er sentralt i ny forskrift. Arbeidet med

dette langsiktige perspektivet blir vanskelig å gjennomføre når rammevilkårene uteblir. Det gjelder både tidsressurs, kompetanseheving og organisering. Dette er et eksempel på en sentral diskurs som er en uenighet som sentrale myndigheter overser og ikke tar direkte opp.

WPR spørsmål 5 handler om hvilke effekter og løsninger som blir foreslått for en bedre rådgiverrolle. Funnene i denne oppgaven viser at sentrale myndigheter bidrar med forskriftendring, anbefalinger om formell kompetanse og veiledende kompetansekriterier for rådgivere, men utover det overlater ansvaret til skoleeier. Dette stiller store krav til skoleeier og man kan anta at det kan være vanskelig å prioritere kompetanse til rådgiverrollen. Rådgiverrollen blir i størst grad utformet lokalt og dermed blir det en ulik rådgiverrolle i den videregående skolen avhengig av hvor mye den enkelte skoleeier prioriterer satsingen på rådgiverrollen.

Når satsingen og interessen endrer seg og nye oppgaver blir prioritert, finner jeg at rådgiverrollens rammevilkår er mindre sentrale i stortingsmeldingene etter 2009. Dette skillet gjør seg også gjeldende i Buskerud fylkeskommune, selv om fylket har en aktiv rådgiverpolitikk. Det blir merkbart mindre interesse for rammevilkårene til rådgiverrollen i den videregående skolen og mer interesse for blant annet partnerskap for karriereveiledning og etablering av karrieresenter.

Det gjør det vanskelig å få en helhetlig rådgiverrolle når sentrale myndigheter ikke engasjerer seg i diskursen om rammevilkårene til rådgiverrollen når det gjelder tidsressurs, kompetansekrav og organisering. De har endret Forskrift §22 og retten til nødvendig rådgiving er blitt tydeligere, men rammevilkårene gjør det vanskelig å oppfylle denne retten. Rådgivere ønsker en tydeligere ledelse fra skoleeier og ønsker at rådgiverrollens plass i den videregående skolen skal defineres som en del av skolens primæroppgave som er opplæring og undervisning. Rådgiving bør bli en læringsaktivitet og timeplanfestet som en del av skolens kjerneoppgaver gis det uttrykk for i den siste rapporten om rådgiverrollen (Mordal et al, 2015)

WPR spørsmål 6 handler om samfunnets syn på rådgiverrollen. Individet er i dagens samfunn fristilt tradisjoner. Samtidig har samfunnet et ønske og kanskje krav om at

rådgiverrollen skal bidra til at elever velger utdanning som tilfredsstillende samfunnets behov for blant annet nødvendig arbeidskraft til enhver tid.

Det kommer fram i rapportene om rådgiverrollen at rådgivere føler seg utsatt for et krysspress ved å skulle møte behov fra elever, fra skolen, fra lokalt og nasjonalt arbeidsliv og fra storsamfunnet.

Rådgiverrollens rammevilkår er en aktiv diskurs som vist i gjennomgangen av WPR spørsmålene 1-6. Diskursene styres av mot sentrale myndigheters valg av strategier for en bedre rådgiverrolle i videregående skole. Myndighetene vil ha en bedre rådgiverrolle som ivaretar funksjonen rådgiver, men er ikke villig til å gå aktivt og legge forholdene til rette med klare krav til skoleeier. Resultatet blir at sentrale tidsressurser, kompetansekrav og organisering av rådgiverrollen har så å si de samme vilkårene i 2016 som i 2000. I NOU 16:7 blir både kompetansekrav og ressurs nevnt som nødvendig for en bedre rådgiverrolle. Det blir en ulik rådgiverrolle når hver enkelt skoleeier får ansvaret for rammevilkårene.

Buskerud fylkeskommune følger til en viss grad opp sentrale myndigheters intensjoner og forventninger om en bedre rådgiverrolle. Jeg finner at fylket har en offensiv og aktiv rådgiversatsing med økning i tidsressurs, retningslinjer for utøvelse av retten til nødvendig rådgiving, kompetansekrav ved ansettelse av rådgivere og tilbud om kompetanseheving for alle rådgiverne i utdannings- og yrkesrådgiving. Fylkeskommunen er mer passiv når det gjelder organisering av rådgiverrollen i den videregående skolen og gir dette ansvaret til skoleledelsen ved den enkelte skole. Dette vil kunne føre til ulik praksis og ulik rådgiverrolle i de videregående skolene i Buskerud. Kvaliteten på rådgivingstjenesten avhenger av hvordan skoleeier, Buskerud fylkeskommune, ivaretar og utøver sin ledelse. Det vil kunne bli en tilnærmet lik rådgivingstjeneste i Buskerud fylkeskommune, dersom utdanningsavdelingen ved utdanningssjefen velger å legge klare føringer for hele rådgivingstjenesten i fylket og ikke lar det være opp til hver enkelt skoleledelse og den enkelte rådgiver å utforme rådgivertjenesten og ivareta forskriftens innhold. Da vil det være fylkets politiske føringer som holder tak i diskursen og setter premissene for diskursen om rådgiverrollen.

Det skjer en endring i satsingen på rammevilkårene for rådgiverrollens rundt 2009. I de politiske sakene i Hovedutvalget for utdanning finner jeg at det er vanskeligere å se at rådgiverrollen er aktivt prioritert etter 2009.

Utvalget NOU (16:7) har et avsnitt om Nasjonal enhet for karriereveiledning som ble lagt til Vox i 2011. VOX har endret navn til Kompetanse Norge i 2017. Jeg tenker at det ville være interessant å se nærmere på rollene som den nasjonale enheten innehar og hvordan den forholder seg til karriereveiledningsfeltet i den videregående skolen. Det kan tyde på at sentrale myndighetens vektlegger at karriereveiledningen skal styres fra Kompetanse Norge. For videre studier kan det være interessant å finne ut hvilken rolle det nye Kompetanse Norge har for rådgiverrollen i videregående skole og om de i større grad enn Kunnskapsdepartementet vil være aktive i endring til en bedre rådgiverrolle.

Litteratur

Arbeids- og administrasjonsdepartementet. (2004). *Styrking av yrkes- og utdanningsveiledningen i Norge - En utredning av alternative modeller for organisering av yrkes- og utdanningsveiledningen i Norge*. Oslo: Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/aad/rap/2004/0003/ddd/pd/fv/209008-utdanningsveiledning.pdf>

Bacchi, C: Analysing Policy: (2009) What's the problem represented to be? Pearson, Australia

Bokmålsordboka: (1986) *Definisjons- og rettskrivingsordbok*, Universitetsforlaget, Oslo

Bratberg, Ø: (2014) *Tekstanalyse for samfunnsvitere*, Cappelen Damm Akademisk, Oslo

Buland, T., & Havn, V. (2003). *Det første skritt er tatt; veien videre venter? Sluttrapport fra evalueringen fra prosjektet "Delt rådgivingstjeneste"*. Trondheim: SINTEF Teknologiledelse IFIM STF38 A03510.

Buland, T., Mathiesen, I. H., Aaslid, B. E., Haugsbakken, H., Bungum, B., & Mordal, S. (2011). *Skolens rådgiving - på vei mot framtida - men i ulik fart?* Trondheim: SINTEF A18112 .

Buskerud fylkeskommune: Fylkestinget; *Møtekalender politiske møter 2008 – 2016*, Bh.nr 98/12 Sak.nr 08/88
Hentet Fra: <http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:505/utvalg:13>

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning, 1998, sak 78/98

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning, 1999, sak 47/99

Buskerud fylkeskommune (1999) *Faglig utvikling rådgiving*, Arbeidsgruppe som skal fremme prosjektforslag

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning, 2000, sak 74/00

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning, 2001, sak 58/01

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning 2006. sak 38/06

Buskerud fylkeskommune: Hovedutvalg for utdanning; *Møtekalender politiske møter 2008 – 2016*

Hentet fra: <http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:utvalg/utvalg:5>

Bh.nr 21/09 Sak.nr 08/944

<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:131/utvalg:5>

Bh.nr 26/10 Sak.nr 10/3229
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:266/utvalg:5>
Bh.nr 53/10 Sak.nr 10/440
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:280/utvalg:5>
Bh.nr 61/10 Sak.nr 10/3229
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:281/utvalg:5>
Bh.nr 62/10 Sak.nr 09/1466
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:281/utvalg:5>
Bh.nr 13/11 Sak.nr 09/2335
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:348/utvalg:5>
Bh.nr 16/11 Sak.nr 08/304
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:348/utvalg:5>
Bh.nr 35/11 Sak.nr 10/4676
<http://www.bfk.no/Politikk/Politiske-saker-og-moter/Motekalender/motekalender-2008-2016/#se:mote/moteid:350/utvalg:5>

Buskerud fylkeskommune: Strategiplan 2004-2006 *Skolerådgivingstjenesten i videregående opplæring i Buskerud fylkeskommune* – vedlegg 1

Buskerud fylkeskommune: Strategiplan 2006-2009 *Skolerådgivingstjenesten i videregående opplæring i Buskerud fylkeskommune* – vedlegg 2

EU (2008) Council in the European Union. On better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies. Doc. 15030/08

Forskrift til opplæringslova Kapittel 22 Retten til nødvendig rådgiving. Tilføyd ved forskrift 19 des 2008. nr. 1526 (i kraft 1 jan 2009).
Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_24#§22-1

Gravås, T. F., & Gaarder, I. E. (2011). *Karriereveiledning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hagen, A og Nyen, T: (2009:21) Kompetanse- for hvem? Sluttrapport fra evalueringen av «Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnsopplæringen 2005-2008, FAFO
Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/forskningsrapporter/sluttrapport-kompetanse-for-utvikling.pdf>

Innst. S. nr.268: (2003-2004) Det Kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet

Johannssen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metode* Oslo: Abstrakt forlag.

Johannessen, E, Kokkersvold, E, & Vedeler, L. (1998) *Rådgivning Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis*. (4. utgave). Oslo: Universitetsforlaget

- Joramo, U.-W. (2008). Elever og rådgiveres syn på rådgivningens form og innhold . *Rådgivningsfunksjonen i den videregående skolen*. Oslo: Høyskolen i Oslo og Akershus.
- Kjærgård, R: (2012) *Karriereveiledningens genealogi*. Den suverene stats regulering av det frie utdannings- og yrkesvalg, Institut for Uddannelse og Pædagogikk (DPU), Aarhus universitet
- Kunnskapsdepartementet. (2008, 11). *Kompetanse for kvalitet* Strategi for videreutdanning av lærere. F-4249 B. Oslo, Norge: Kunnskapsdepartementet.
Hentet fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Kompetanseforkvalitet2009_endelig.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2011, 12). *Kompetanse for kvalitet* Strategi for etter og videreutdanning 2012-2015. F-4269 B. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
Hentet fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/f_4269b_kompetanse_for_kvalitet.pdf
- Løvset, M. O. (2013, 04). En kvalitativ studie av tre rådgiveres opplevelse av rollen som karriereveileder i videregående skole,. *Karriereveiledning i skolen*. Trondheim: NTNU.
- Markussen, E, Frøseth M.W, Lødding, B og Sandberg, N: (2008) Rapport 13/2008. Bortvalg og kompetanse. *Gjennomføring, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner fem år etter*, NIFU STEP, 2008
- Mordal, S., Buland, T., & Mathiesen, I. H. (2015). *Rådgiverrollen - mellom tidstyv og grunnleggende ferdigheter*. Trondheim; Stavanger: SINTEF Teknologi og samfunn A26556.
- NOU 2003:16 *I første rekke-Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle*, utdannings- og forskningsdepartementet
- NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida*. Kunnskapsdepartementet
- NOU 2016:7 *Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn*. Kunnskapsdepartementet
- Nyen, T, Tønder, A. H.: (2012:47) *Fleksibilitet eller faglighet? En studie av innføringen av faget prosjekt til fordypning i Kunnskapsløftet*, FAFO
Hentet fra: http://www.fafo.no/media/com_netsukii/20274.pdf
- OECD. (2002). *Landsrapport for Norge 2002 Gjennomgang av politikk for yrkesveiledning*. OECD.

- OECD European Communities. (2004). *Career Guidance. A Handbook for Policy Makers*. OECD.
- Opplæringslova (1998) *Lov for grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17.07.98 nr. 61*
Hentet fra: <http://www.skoledata.net/Lover/Opplaring/opl09.htm>
- Pedersen, O. (2011). *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels forlag.
- Ruud, Marianne (2006), *Rådgivingstjenesten er skolens ansvar*. Oslo: Utdanningsnytt.no
Hentet fra: <https://www.utdanningsnytt.no/nyheter/2006/mars/-radgivingstjenesten-er-skoleeiers-ansvar/>
- Rådgiverforum-Norge. Hentet fra <http://www.rf-n.no/>
- Statens utdanningskontor i Buskerud (04.04.2000) *Videreutdanning 10 vekttall i Rådgiving og sosialpedagogisk arbeid. Brev*. Drammen, Buskerud.
- Skolerådgiverlaget (2004), Rådgivernytt nr. 4, Løkka grafisk AS, Larvik
- Skolerådgiverlaget (2005), Rådgivernytt nr. 3, Løkka grafisk AS, Larvik
- Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004), *Kultur for læring* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 9 (2006-2007), *Arbeidslinja* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 44 (2008-2009) *Utdanningslinja* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 20 (2012-2013) *På rett vei* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 28 (2015-2016) *Fag-Fordypning-Forståelse* Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartementet
- Teig, A. (2000). *Skolerådgiving – status og utdanningsbehov*. Sluttrapport Oslo: Høyskolen i Oslo.
- Thagaard, T: (2013) *Systematikk og innlevelse*. En innføring i kvalitativ metode, Fagbokforlaget, Bergen

- Ulleberg, H.R: (2007) *Diskursanalyse: et mulig bidrag til utdanningshistorisk forskning*, Barn nr. 1 2007:65-80, ISSN 0800-1669, Norsk senter for barneforskning, NTNU Trondheim. Hentet fra:
<https://www.ntnu.no/documents/1272099285/1272487294/ulleberg.pdf/0270baec-1226-455c-9d14-dff0f06d983a>
- Utdanningsdirektoratet. (2015) *Hva er rådgiving?*
Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/radgiving/hva-er-radgiving/>
- Utdanningsdirektoratet. (2015) *Kvaliteten på rådgivingen*
Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/radgiving/kvaliteten-pa-radgivingen/>
- Utdanningsdirektoratet (31.01.2007) *Prosjekt til fordypning*
Hentet fra:
https://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKEwj5p_XdneTXAhWDQpoKHXGeBdgQFgg7MAI&url=https%3A%2F%2Fwww.udir.no%2FUpload%2Fflarerplaner%2FFastsatte_lareplaner_for_Kunnskapsloftet%2F5%2FForskrift_for_prosjekt_til_fordypning_vg1_vg2_endret.odt%3Fepslanguage%3Dno&usq=AOvVaw2b_o-HwYOCEVTstxbZYTQ-
- Utdanningsforbundet (2017) *Hovedavtalen KS, tariff, arbeidsavtale SFS 2213*
Hentet fra: <https://www.utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/tariffavtaler/ks/sfs-2213/>
- Utdannings- og forskningsdepartementet. (2004, 10). *Kompetanse for utvikling Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005-2008*. F-4176 B. Oslo, Norge: Kunnskapsdepartementet.
- VOX, nasjonalt organ for karriereveiledning. (2009) *Forslag til organisasjonsmodell, styringsform, mandat og ressursbehov*.
Hentet fra www.regjeringen.no: Tildelingsbrev 2010 til VOX, tillegg 2: Etablering av enhet for nasjonal koordinering av karriereveiledning
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etablering-av-enhet-for-nasjonal-koordin/id611800/>

Strategiplan 2004- 06

Skolerådgivningstjenesten i videregående opplæring i Buskerud fylkeskommune

Bakgrunn:

På møtet i utdanningsavdelingen den 18.august ble det bestemt at det skulle lages et kort strateginotat. Seksjonsleder Erik Kathrud ønsket å ta strateginotatet opp i ledergruppa.

Det er et ønske at fagområdet implementeres i Handlingsplanen.

Buskerud fylkeskommune har ikke tidligere utarbeidet strategiplan innen dette fagområdet.

Premisser

I **Lov om videregående opplæring** § 9.2 står det at «Elevane har rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbud og yrkesval og om sosiale spørsmål». I *forskrifter* er både den sosialpedagogiske og yrkes og utdanningsveiledningen (YoU) presisert i § 22-1 og 22-2.

I § 22-3 er det presisert at skoleeigaren er ansvarleg for å oppfylle forskrifta.

Stortingsmelding nr. 30, «Kultur for læring» ble vedtatt med få endringer i Stortinget 17. juni 2004. Bedre rådgiverarbeidet var et eget delkapittel under 5, «En helhetlig opplæring». Både Stortingsmeldingen og KUF komiteen peker på nødvendigheten av å styrke rådgivingstjenesten. De uttrykker at det sentrale i rådgiverrollen skal være spisskompetanse på individuell veiledning og støtte ungdommen i deres valg. I tillegg er det blitt et økt behov for sosialpedagogisk veiledning i skolen

Målet er at en bedre kvalitet vil bidra med å gi sikrere valg, mindre forsinkelser, og bedre muligheter for den enkelte.

I meldingen blir det pekt på at rådgiving vil kunne effektiviseres driften i videregående opplæring og lette overgangen til arbeidsliv og høyere utdanning.

I St. meldingen og i komiteens tilråding ønsker man å styrke rådgivningen ved tiltak:

- at rådgivningen blir en del av skoleplakaten. YoU - veiledningen skal nå inngå som en del av skolens rammeverk for kvalitet, og dermed være gjenstand for statlig tilsyn
- rådgiveroppgavene skal klargjøres gjennom forskrift til opplæringsloven
- kompetanseheving for rådgivere er nødvendig og det må etableres flere etter og videreutdanningstilbud.
- en stillingsbeskrivelse bør foreligge med klare kvalitetskriterier. En gjennomgang på hver skole kan frigjøre tid og ressurs til selve rådgiverarbeidet.

- å dele tjenesten i en yrkes- og utdanningsdel og en sosialpedagogisk del for å skape klarere arbeidsforhold, arbeids- og ansvarsfordeling, og gjøre jobben mer oversiktlig.
- etablere et regionalt partnerskap for utdannings- og yrkesrådgiving på fylkesnivå.
- Yrkes- og utdanningsveiledning (YoU) skal ha en sterkere funksjon og mer sentral plass i skolens virksomhet. YoU er hele skolens ansvar og skal nedfelles i skolens virksomhetsplaner.

Dessuten vil programfag i ungdomsskolen og valg av utdanningsprogram vil gi ungdommen mer innsikt og bli tryggere på valget.

«Å styrking rådgivingstjenesten gjennom Delt rådgivingstjeneste» var et forsøk drevet av Utdanningsdirektoratet, som ble avsluttet våren 2004. Sluttrapporten sier:

- YoU-veiledningen må forankres på alle nivå i skolen ønskelig og nødvendig
- med en regional, ekstern pådriver og koordinator som kan hjelpe til med å samordne aktiviteter mellom skoler og mellom skolene og andre aktører
- fordel å tenke helhetlig på tiltak og tenke tiltakskjeder framfor enkelttiltak
- selve delingen var et kontroversielt tema under hele forsøksperioden, men i direktoratet anbefaler deling.

Hovedutvalget for utdanning i Buskerud (HU) har i to saker behandlet viktige rådgiversaker og lagt en politisk plattform for arbeidet i Buskerud. *Sak 78/98* ønsket å sikre tid til og kompetanse i skolens rådgivingsarbeid med bla. vedtak om 10 vekttall (30 studiepoeng) kompetansegivende rådgiverrelatert utdanning ved ansettelse, og ønske om igangsetting av halvårsenhet i rådgiving og sosialpedagogisk arbeid. Det ble enstemmig vedtatt at rådgiverfunksjonen skulle styrkes med 10% og hvert år i 7 år. En politisk/faglig arbeidsgruppe ble nedsatt som skulle fremme rådgiverfaglig utvikling i fylket.

I *sak 13/99* hadde en faglig/politisk arbeidsgruppe utarbeidet flere styrkingstiltak som ble enstemmig vedtatt. Man ville at funksjonen rådgiving skulle gis prioritet, oppmerksomhet og ressurs. Funksjonen skulle ha egen kontaktperson i skoleseksjonen. Det skulle vektlegges rådgivernes mulighet til å være orientert, til nettverksbygging og samarbeid bla. ved Internett og gjennom databaser. Nødvendig opplæring skulle også gis.

Koordinerende organ for yrkes- og utdanningsveiledning i Buskerud, ble etablert i 1997. Dette har vært en samarbeidsgruppe som hvert år har utarbeidet en *Handlingsplan for yrkes- og utdanningsveiledning*. De som har vært med i denne gruppa er representanter for Fylkesmannen, kommunene i Buskerud, Fylkesarbeidskontoret, NHO, LO, Opplæringskontorene, Skolerådgiverlaget og Buskerud fylkeskommune. Handlingsplanen har gitt en oversikt over tiltak som de involverte parter ville sette i gang gjennom skoleåret for å gi oppdatert informasjon og tilby skolering for rådgivergruppa, lærere, eventuelt elever og foreldre.. Gruppa har vært ledet av oppvekst og utdanningskontoret hos Fylkesmannen.

OECDs rapport Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap (2004)

OECD-landene vurderer livslang læring og arbeidsmarkedspolitikk som meget viktige verktøy for å skape økonomisk vekst og sosial likhet. Effektive informasjons- og veiledningssystemer er nødvendige for å få dette til. I tillegg trenger alle borgere å

forbedre egne ferdigheter i å virkeliggjøre sine karrieremål. Dessverre er det store «gap» mellom politiske målsettinger og kapasiteten til de nasjonale karriereveiledningssystemene.

OECDs landrapport om Norge (2002)

- gir Norge ros for en veletablert veiledningstjeneste internt i skolesystemet med sterkt lokalt eierskap
- men veiledningstjenesten som helhet er fragmentert med mange utdanningsbaserte tjenester uten sterke forbindelser til arbeidsmarkedet, og uten sammenhengende fokus på strategisk utvikling.
- systematisk veilederutdanning mangler, noe som fører til svak profesjonalitet i tjenesten

Situasjonen i dag i videregående opplæring

2. Ekstern

Etter **Stortingsmeldingen 30** har bedt Regjeringen legge frem en framdriftsplan for oppfølgingen av utviklingstiltakene med anslåtte kostnader. Den har ikke kommet enda.

Tiltak for å styrke rådgivingstjenesten er i noen grad avhengig av disse tiltakene, men i forhold til andre tiltak er det skoleeier og skolene selv som må sette det ut i livet.

Stortingsmeldingen legger opp til at skoleeier og skolene selv må foreta en del endringer for å styrke tjenesten. I Buskerud har vi kommet lang på enkelte områder, mens andre områder bør tas fatt på nå. Vårt fylke har vært sett på som et foregangsfylke innen rådgiverarbeidet. Vi har hatt et Hovedutvalg som har ønsket å utvikle fagfeltet og bl.a. styrket på kompetanseområdet er vi ett av få fylker som kompetansekrav ved ansettelse.

Koordinerende organ. Representanten fra fylkesmannen ønsker ikke lenger å lede arbeidet med yrke- og utdanningsveiledningsgruppa som vi har hatt gjennom 8 år i Buskerud. Årsaken er at oppgavene hos Oppvekst og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen har endret seg, samt at det i St. meldingen skrives at Fylkeskommunen bør ha ansvaret for et regionalt samarbeidsorgan. Samarbeidsgruppa har ikke hatt møte siden våren 2003, men flere av aktørene etterlyser dette.

3. Internt

Utdanningsavdelingen har fulgt opp Hovedutvalgets vedtak ved

- ansettelse av rådgiverkoordinator i skoleavdelingen, (også viktig i Delt rådgivingstjeneste).
- ressursøkning til rådgivingstjenesten til skolen to ganger (nevnt også i St. meldingen)
- internettskolering av alle rådgivere i vgs.
- krav om rådgiverkompetanse ved ansettelse
- internt nettsted for oppdatering og nettverks kommunikasjon
- kurs og oppdatering, noe i samarbeid med høyskolen på Hønefoss.
- gjennom Østlandssamarbeidet gis fagområdet også fokusering og prioritering
- bedre samarbeid mellom skolene og eksterne samarbeidspartnere

I Buskerud har vi ikke fått til at

- rådgiverarbeidet skal være hele skolens ansvar
- rådgiverarbeidet er nedfelt i skolens planer

- individuell veiledning gis til alle elever som trenger det
- kompetanseheving av tjenesten innen yrkes- og utdanningsveiledning
- en gjennomgang av rådgivers oppgaver med synliggjøring av ansvarsområde
- gjennomgående tiltaksplaner mellom ungdomsskolen og videregående skole

Disse områdene berører både tiltakene som er nevnt i St. meldingen og i forsøkene Delt rådgivingstjeneste, samt noen av de internasjonale rapportene.

De positive tiltakene som har vært gjennomført i Delt rådgivingstjeneste kjenner rådgiverne til, men som nevnt ovenfor har vi flere felter vi må jobbe med fremover.

Hvilke mål har vi for neste 1 til 3 årene?

Fylkesutdanningssjefens mål med *yrkes- og utdanningsdelen* av rådgivingstjenesten er:

- Det skal bli lettere for elever å finne og velge utdanning.
  - o For eleven skal rådgivingen/veiledningen kunne sikre tilstrekkelig grunnlag for å treffe realistiske beslutninger for valg av utdanning og yrke. Samtidig er det ønske om å sikre nødvendig rekruttering til arbeidslivet.
- Vi ønsker bedre kvaliteten på veiledningen slik at det er progresjon i tiltakene og gir elevene muligheter til refleksjon. Dette bør være i samarbeid med ungdomsskolen.
- Vi vil øke bruken av IT-basert veiledning og informasjon om utdanning og arbeidsliv.
- Vi vil fortsette arbeide for å redusere frafallet i videregående utdanning
- Vi ønsker å forbedre sammenhengen mellom skole/opplæring og arbeidsmarked

Fylkesutdanningssjefens mål for den *sosialpedagogiske rådgivningen* er å

- gi den enkelte elev bedre oppfølging og hjelp med å finne seg til rette i opplæringen
- gi elever som trenger det oppfølging og hjelp til personlige og sosiale vansker som har noe å si for opplæringen. (Jmf Opplæringsloven forskrift §22-1).
- forbedre samarbeidet mellom kontaktlærer og rådgiver innen det sosialpedagogiske arbeidsområdet.

Tiltak for å innfri målene ut dagens situasjon

På Fylkesutdanningssjefens kontor vil arbeide for å gjennomføre følgende konkrete tiltak:

Skolerådgivning:

- Videreføre og utvikle arbeidet i det koordinerende samarbeidsorganet, slik at det kan bli et organ som kan bistå skoler og skoleeiere med oppdatert informasjon, skolering, initiere forsøk og iverksette strategier.
- I samarbeid med de andre fylkene i Østlandssamarbeidet og høyskolene utvikling av tilbud som vil øke den enkelte rådgivers kompetanse.

- Ta initiativ til at rådgiverarbeidet blir nedfelt i skolens virksomhetsplaner
- Legge til rette for at rådgivingstjenesten får oppdatert informasjon om utdanning, yrker og arbeidsmarkedet gjennom bruk av intranettet, og i kurs og møter.
- Koordinere og stimuler samarbeidet mellom ungdomsskolen og videregående skole, bl.a. ved informasjon og ulike former for praksis og hospiteringsordninger i den videregående skolen, og ved gjennomgående tiltaksplaner.
- Støtte hovedutvalgets ønske om å gi rådgivingsarbeidet prioritet, oppmerksomhet og ressurs. Arbeidsområdet vil fortsatt ha en egen kontaktperson i skoleseksjonen.
- Arbeide for at rådgivingstjenesten etter hvert blir mer tilgjengelig for lærlinger
- Arbeide for at forsøkene med fra Delt rådgivingstjeneste blir implementert i alle skolene i Buskerud
- Arbeide for at alle elever i Buskerud får sin elektroniske karriereplan.

Sosialpedagogisk rådgiving:

- koordinere VIP-prosjektet på arbeidsinstituttet og i de videregående skolene.
- arbeide for bedre samhandling mellom skolens rådgivingstjeneste og PP - tjenesten

På den enkelte **skole** har man følgende ansvar for yrkes og utdanningsveiledning:

- Sørge for at skolen har egne rådgivertjeneste som er kjent og tilgjengelig for alle skolens elever.
- Rådgiverarbeid skal være nedfelt i skolens virksomhetsplaner.
- Rådgiverne bør ha en egen arbeidsbeskrivelse.
- Hvis skolen har minimum to rådgivere bør en ha hovedansvaret for den sosialpedagogiske delen av arbeidet og en for yrkes- og utdanningsveiledningen. For øvrig bør arbeidet fordeles slik det passer med skoles øvrige organisering.
- Det bør finnes planer (tiltakskjeder) på skolen for den yrkes- og utdanningsveiledningen som gis, slik at alle skolens elever er sikret en gradvis kan utvikle kunnskap, sjølinnsikt og evne til selv å ta avgjørelse om videre utdanning og framtidig yrke. Jmf. Opplæringslovens forskrift.
- På sikt få til en klar grenseoppgang og samarbeid mellom kontaktlærers sosialpedagogiske oppgaver og rådgivers sosialpedagogiske arbeid.
- Bedre kontakten mellom skolens rådgivingstjeneste og eksterne samarbeidspartnere innen utdanning og arbeidsliv.

Sluttkommentar

For å få en god kvalitet i rådgiverarbeidet på skolene er fremdeles behov for å styrke yrkes- og utdanningsveiledningen i skolen.

- *Det er behov for å øke rådgivernes kompetanse innen utdanning- og yrkesveiledning (karriereveiledning)*
- *Yrkes- og utdanningsveiledningen skal nedfelles i skolens virksomhetsplaner.*

- *Alle de videregående skolene skal ha skriftlige tiltaksplaner for alle klassetrinn.*

Liv-Marie Bakka
Rådgiverkoordinator
Buskerud fylkeskommune

Strategiplan 2006 -2009

Skolerådgivningstjenesten i videregående opplæring i Buskerud fylkeskommune

▪ Bakgrunn:

Fylkesutdanningssjefen ønsker å sette i gang tiltak for å bedre rådgivingstjenesten i den videregående opplæringen i Buskerud. Strateginotatet for perioden 2006 – 09 skal gi bakgrunn for ønskede endringer.

Endringene i skolerådgivertjenesten skal drøftes politisk og vedtakene gjøres i Hovedutvalget for utdanningssektoren på møtet 4. mai -06.

Buskerud fylkeskommune har tidligere utarbeidet strategiplan innen fagområdet for perioden 2004 -06. Strategiplan for perioden 2006 -2009 bygger på foregående plan.

Strategiplan for 2004 -2006 ble levert ledergruppa i Utdanningsavdelingen i august -04.

(I strategiplanen brukes både begrepene yrkes- og utdanningsveiledning og karriererådgiving om det samme fagfeltet. Grunnen til at begge begreper brukes er at det skjer en endring fra å bruke yrkes- og utdanningsveiledning til å bruke begrepet karriereveiledning)

▪ Premisser

I **Lov om videregående opplæring** § 9.2 står det at «Elevane har rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbud og yrkesval og om sosiale spørsmål». I *forskrifter* er både den sosialpedagogiske og yrkes og utdanningsveiledningen (YoU) konkretisert, § 22-1 og 22-2.

I § 22-3 er det presisert at; skoleeigaren er ansvarleg for å oppfylle forskrifta.

Stortingsmelding nr 30, «Kultur for læring» ble vedtatt med få endringer i Stortinget 17. juni 2004. «Bedre rådgiving» var et eget delkapittel under «En helhetlig opplæring». Både Stortingsmeldingen og KUF komiteens innstilling S268 peker på nødvendigheten av å styrke rådgivingstjenesten. De uttrykker at det sentrale i rådgiverrollen skal være spisskompetanse på individuell veiledning og kunne støtte ungdommen i deres valg. I tillegg gis det uttrykk for at det har blitt et økt behov for god sosialpedagogisk rådgiving i skolen, men ellers er ikke sosialpedagogisk rådgiving i fokus i reformen, Kunnskapsløftet.

Målet er å bedre kvalitet i yrkes- og utdanningsrådgivingen (karriererådgiving) for å kunne gi hver enkelt ungdom bedre forutsetninger for å ta ansvar for seg selv og sine valg. Ungdommene skal gis kunnskaper for å mestre et arbeidsliv i stadig endring. Flere forsøk viser at god rådgiving vil føre til færre omvalg og dermed bedre gjennomføring av den videregående opplæringen.

I meldingen blir det pekt på at samtidig som rådgiving vil kunne effektivisere driften i videregående opplæring, vil den også kunne lette overgangen til arbeidsliv og høyere utdanning.

I St. meldingen og i komiteens tilråding ønsker man å styrke rådgivningen ved tiltak som:

- rådgivere bør finnes på hver enkelt skole, og tjenesten må gjøres mer tilgjengelig

- rådgivningen er en del av læringsplakaten og følges opp gjennom nasjonale kvalitetsvurderingssystem
- rådgiveroppgavene skal klargjøres gjennom ny forskrift til opplæringsloven
- kompetanseheving for rådgivere er nødvendig
- stillingsbeskrivelse med klare kvalitetskriterier skal utarbeides.
- en gjennomgang og opprydding i rådgivers oppgaver på hver skole vil frigjøre tid og ressurs til selve rådgiverarbeidet.
- å dele tjenesten i en yrkes- og utdanningsdel og en sosialpedagogisk del for å skape klarere arbeidsforhold, arbeids- og ansvarsfordeling, og gjøre jobben mer oversiktlig.
- å etablere et regionalt partnerskap for utdannings- og yrkesrådgiving/ karriereveiledning som bør ledes fra fylkeskommunen.
- YoU- veiledning skal ha en sterkere funksjon og en mer sentral plass i skolens virksomhet. YoU er hele skolens ansvar og skal nedfelles i skolens virksomhetsplaner.
- foreldregruppa skal også nås med YoU-informasjon

I tillegg mente komiteen at programfag i ungdomsskolen og valg av utdanningsprogram i videregående skole kunne gi ungdommen mer innsikt og trygghet i sine valg av utdanning og fremtidig yrke.

- **«Å styrke rådgivingstjenesten gjennom Delt rådgivingstjeneste»** var et 3-årig forsøksarbeid som ble drevet av Utdanningsdirektoratet. Sluttrapporten fra SINTEF kom våren 2004. Oppsummering sier:

Delingen er bare ett av mange virkemidler som kan bidra til å bedre utdannings- og yrkesveiledningen. Det krever også rammefaktorer som:

- Ledelsesforankring
- Opprydding i og tydeliggjøring av roller, oppgaver og ansvar
- Fokusering
- Ressurser
- Nettverk som arbeidsform for å sikre rådgiverne et fagmiljø
- Helhetlig tiltak (tiltakskjeder) framfor enkelttiltak
- Kvalitetsvurderingen av rådgivingstjenesten.
- Kompetanseutvikling og kvalitetskrav til tjenesten.

I tillegg viste resultatet at tjenesten bør ha en regional, ekstern pådriver. En regional koordinator vil kunne hjelpe til med å samordne aktiviteter mellom skoler og mellom skolene og andre aktører. Samtidig kan det bidra til gi tjenesten bedre kompetanse og større utviklingsmuligheter. De regionale rådgivernettsverk bør dannes på tvers av skolenivåene for å få til et helhetlig arbeid.

Bevisste utdanningsvalg var også et nasjonalt 3-årig forskningsprosjekt for å styrke rådgivingstjenesten i Norge. Fire fylker var med i forsøksperioden som gikk fra 1997 til år 2000. Sluttrapporten viste til flere gode tiltak og hva som påvirker ungdommene og hva som gjør dem mer bevisste i sine valg.

Hovedutvalget for utdanning i Buskerud (HUU) har i to saker behandlet viktige rådgiversaker og lagt en politisk plattform for arbeidet i Buskerud.

Sak 78/98 ønsket å sikre tid til og kompetanse i skolens rådgivingsarbeid med bla. vedtak om 10 vekttall (30 studiepoeng) kompetansegivende rådgiverrelatert utdanning ved ansettelse, og ønske om igangsetting av halvårsenhet i rådgivning og sosialpedagogisk arbeid. Det ble enstemmig vedtatt at rådgiverfunksjonen skulle styrkes med 10% det året og videre styrkes med 10% i 7 år. En faglig/politisk arbeidsgruppe ble nedsatt for å utarbeide forslag som skulle fremme rådgiverfaglig utviklingsarbeid i fylket.

I *sak 13/99* hadde den faglig/politiske arbeidsgruppa utarbeidet flere styrkingstiltak som ble enstemmig vedtatt i HUU. Funksjonen rådgiving skulle gis prioritet, oppmerksomhet og ressurs. Funksjonen skulle ha egen kontaktperson i skoleseksjonen. Det skulle vektlegges rådgivernes mulighet til å være orientert, til nettverksbygging og samarbeid bla. innen IKT internt og eksternt. Nødvendig IKT-opplæring skulle gis. På skolene skulle det etableres mini-infotek slik at elevene selv skulle kunne finne fram til nyttig informasjon innen utdanning, yrker og arbeidsmarkedet.

Koordinerende organ for yrkes- og utdanningsveiledning i Buskerud, ble etablert i 1997. Denne samarbeidsgruppa utarbeidet en årlig *Handlingsplan for yrkes- og utdanningsveiledning* for vårt fylke. Planen ga en oversikt over tiltak som de involverte parter ville sette i gang gjennom skoleåret for å gi oppdatert informasjon og tilby skolering for rådgivere, lærere, eventuelt elever og foreldre. De som har vært representert i gruppa er Fylkesmannen, kommunene i Buskerud, Fylkesarbeidskontoret, Opplæringskontorene, NHO, LO, Skolerådgiverlaget og Buskerud fylkeskommune. Gruppa var ledet av avdeling for oppvekst og utdanning hos Fylkesmannen.

▪ **Internasjonale føringer:**

▪ **OECDs rapport Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap (2004)**

OECD-landene vurderer livslang læring og arbeidsmarkedspolitikk som meget viktige verktøy for å skape økonomisk vekst og sosial likhet. Forsøk viser at effektive informasjons- og veiledningssystemer er nødvendige for å få dette til. I tillegg trenger alle borgere å forbedre egne ferdigheter i å virkeliggjøre sine karrieremål. Rapporten viser at det dessverre er det store «gap» mellom politiske målsettinger og kapasiteten til de nasjonale karriereveiledningssystemene.

▪

▪ **OECDs landrapport om karriereveiledningstjenesten i Norge (2002)**

- gir Norge ros for en veletablert veiledningstjeneste internt i skolesystemet med sterkt lokalt eierskap
- men loven og forskriften er vag og klargjør lite hva elevene har rett til å få.
- veiledningstjenesten som helhet er fragmentert med mange utdanningsbaserte tjenester uten sterke forbindelser til arbeidsmarkedet, og uten et sammenhengende fokus på strategisk utvikling.
- systematisk veilederutdanning mangler, noe som fører til svak profesjonalitet i tjenesten

Den 27.mai 2004 kom **EU-resolusjon om at alle borgere hadde rett til rådgiving/veiledning** som en viktig del av tiltaket livslang læring. Både voksne og ungdom i EU-land skal de være sikret karriereveiledning. Norge har senere sluttet seg til denne resolusjonen.

Situasjonen i dag i videregående opplæring

Ekstern

Etter 17.juni -04 da Stortinget ga klarsignal for å sette i verk den nye reformen, Kunnskapsløftet, har Utdanningsdirektoratet utarbeidet forslag til **ny forskrift for rådgivingstjenesten**. Den nye forskriften bygger opp på St.melding 30 og Inns. 268 og klargjør sterkere mål og oppgaver for rådgivertjenesten. Forskriften har høsten-05 vært på høring og er nå klar for endelig godkjenning.

I tillegg har Utdanningsdirektoratet høsten -05 valgt 3 fylker som skal prøve ut **Partnerskap for karriereveiledning**. Det ble Nordland, Akershus og Telemark. Buskerud søkte, men kom ikke med. Utdanningsdirektoratet har i brev til fylkene allikevel bedt om at partnerskapene sette i gang også i andre fylker. Buskerud har utarbeidet prosjektpå plan og saken behandles politisk i mai-06.

I tillegg har Utdanningsdirektoratet opprettet et **nasjonalt koordinerende organ**, etter påtrykk fra bl.a. Østlandssamarbeidet, for å arbeide med politikkutvikling, kunnskapsutvikling, erfaringsspredning og veiledning på karriereveiledningsområdet.

Stortingsmeldingen og innstillingen legger opp til at skoleeier og skolene selv må foreta en del endringer for å kunne styrke tjenesten.

Sluttresultatene fra forsøkene Delt rådgivingstjeneste og Bevisste utdanningsvalg er kjent stoff i de fleste kretser av rådgivingstjenesten i Buskerud. Resultatene er ikke på samme måte kjent av skoleledelsene; noe som etter hvert vil bli nødvendig for å implementere deler av tiltakene i skolens arbeid.

Koordinerende organ i Buskerud. Dette koordinerende organet vil implementeres i tiltaket Partnerskap for karriereveiledning og det vil bli fylkeskommunen som har ansvaret for det regionalt samarbeidsorgan.

Internt i Buskerud fylkeskommune

- **I Buskerud har vi kommet lang på enkelte områder**, mens på andre områder har vi store utviklingsmuligheter. I flere år ble Buskerud sett på som et foregangsfylke innen rådgiverarbeidet, spesielt var det vedtakene i Hovedutvalg som ga klar melding om at man ønsket en utvikling innen fagfeltet.
- Siden 2000 har fylkesutdanningssjefen brukt ekstra ressurs på **rådgiverkoordinatorstilling tilknyttet skoleseksjonen**. Koordinatoren har med sine 80%, kunnet gi tjenesten prioritet, oppmerksomhet og skolering. Koordinatoren har kunnet hjelpe til med å samordne aktiviteter mellom skoler og mellom skolene og andre aktører, helt i tråd med både tiltakene fra HU i Buskerud og fra sluttrapporten i «Delt rådgivingstjeneste». Buskerud fylkeskommune har nå et **aktiv rådgiverkorps** som er godt oppdatert og som framover ønsker å kunne utvikle bedre kvalitet i tjenesten.
- Fylkesutdanningssjefen, har på grunn av vanskelig økonomi, bare kunne **øke ressursen** til skolens rådgivingstjeneste to ganger i motsetning til HU vedtaket fra -99 om en øking i 7 år.
- I alle regioner innen Buskerud finnes nå et **rådgivernettsverk**, i alt 5. Både grunnskolen og videregående skole, samt Oppfølgingstjenesten og i noen grad PP-tjenesten er tilknyttet disse nettverkene. De fleste nettverk har skriftlige og forpliktende samarbeidsplaner. Nettverkene har også kontakt med næringslivet og legger ofte møter og informasjonsbesøk hos eksterne samarbeidspartnere.

- Flere nettverksgrupper har etablert undergrupper som samarbeider helhetlig rådgiving, som utarbeidelse av **tiltakskjeder (framfor enkelttiltak) mellom ungdomsskolen og videregående**. (I tråd med resultatene fra Delt rådgivingstjeneste) Et eksempel er i Drammen, hvor rådgivergruppa har utarbeidet en helhetlig plan for rådgiverarbeidet fra 8 trinn i ungdomsskolen til 3 trinn i videregående. Planen er gitt til både elever og foreldre.
- **Rektorgruppa har dette skoleåret flere ganger diskutert endringer innen rådgivertjenesten.** Høsten -05 ble bruk av karriereplan diskutert. Partnerskap for karriereveiledning, samarbeid med ungdomsskolen om *programfag til valg* og fordeling av rådgiverressurs er andre områder som har vært tatt opp. På rektormøtet i april fikk de informasjon og kom selv med innspill i forhold til tiltak som må settes i verk for å bedre yrkes- og utdanningsrådgivingen i den videregående skolen i Buskerud. Det ble vektlagt viktigheten av å forankre dette hos skolens ledelse hvis man skal lykkes med endringene.

Bedre kompetanse i utdanning og yrkesveiledning har vært et viktig mål for å øke kvalitetene både i vedtakene i HUU fra -99, så vel som i de to nasjonale forsøkene, og er nå som ett av de nasjonale prioriterte områder i reformen Kunnskapsløftet.

I Buskerud har:

- som et av de få fylkene, et kompetansekrav ved ansettelse av rådgiver. Alle rådgivere skal ha minst en halvårs enhet i rådgiverrelatert utdanning. Dette har vært nesten uten unntak, kurs i den sosialpedagogisk delen av rådgivningsarbeidet.
- rådgiverne årlig fått et tre dagers oppdateringskurs på Høyskolen på Hønefoss (HiBu). Kurset er et samarbeid mellom HiBu og fylkeskommunen. Kursene har også vært åpne for PPOT. Temaene har vært i fagfeltet yrkes- og utviklingsveiledning.
- alle nye rådgivere fra grunnskole og videregående skole får et endags innføringskurs i rådgivingsarbeid, hvor de bl.a. får kjennskap til aktuelle lover og forskrifter.

ellers har utdanningsavdelingen i Buskerud fylkeskommune

- gjennomført skolering om reformen både for rådgivere i ungdomsskolen og videregående
- utarbeidet informasjonsmateriell om reformen til bruk for foreldre og elever
- utarbeidet et foreldrekurs om valg av videregående skole for ungdomsskolene og holdt sertifiseringskurs for rådgivere i ungdomsskolene. Kurset er nå gjennomført på over 30 ungdomsskoler for foreldre i 10.klassene.
- utarbeidet et Yrkesvalghefte i samarbeid med 4 andre fylker. Heftet er delt ut til alle 10.klasse elevene i Buskerud. Målet er å bedre kunnskapen om den videregående skole og bevisstgjøre elevene i sitt valg av videre utdanning og fremtidig yrkesvalg
- opprettet internt nettsted for rådgivingstjenesten i videregående. Her gis både oppdatert informasjon og det gis muligheter for kommunikasjon og bruk av hverandres kompetanse.
- hatt møter/kurs med alle nettverksgruppene i bruk av karriereplan for elevene
- gjennom samarbeidet i Østlandssamarbeidet diskutert fagområdet med andre fylkeskommuner. Dette har gitt økt samarbeidet både med A-etat sentralt og

Utdanningsdirektoratet. I tillegg til samarbeid med Høyskolene som nå skal starte kurs i karriereveiledning.

- økt samarbeidet med eksterne aktører i Buskerud i planlegging av kurs, veiledning til elever, foreldre, i yrkesmessetilbudene m.m,

I Buskerud har vi ikke fått til at:

- rådgiverarbeidet skal være hele skolens ansvar
- rådgiverarbeidet bør være nedfelt i skolens planer
- individuell veiledning som rådgivernes spisskompetanse
- individuell veiledning gis til alle elever som trenger det
- kompetanseheving av tjenesten innen fagfeltet yrkes- og utdanningsveiledning
- delt ansvarsområde i skolen med en hovedansvarlig for sosialpedagogisk- og for YoU- veiledningen.
- en gjennomgang av rådgivers oppgaver på skolen med synliggjøring av ansvarsområde
- gjennomgående tiltaksplaner mellom ungdomsskolen og videregående skole i hele Buskerud
- gode samarbeidsrutiner og klar ansvarsfordeling mellom klassestyrer/kontaktlærer og rådgiver.
- økt ressurs etter 2002

De enkelte tiltakene er nevnt både i St. meldingen og i Innstilling S268, samt i de nasjonale forsøkene, i tillegg til evalueringen fra de internasjonale rapportene.

De ulike tiltakene er kjent for rådgiverne i videregående skole til, men skolens ledelse har hatt liten skolering innen dette fagområdet.

Hvilke mål har vi for neste 1 til 3 årene?

Fylkesutdanningssjefens mål med *yrkes- og utdanningsdelen* av rådgivingstjenesten er:

- Legge til rette for at alle elevene kan foreta et bevisst valg av utdanning og framtidig yrke. (Læringsplakaten punkt 5)
- Yrkes- og utdanningstjenesten skal etableres som en sterkere og mer sentral funksjon ved hver enkelt skole.
- Alle rådgivere som arbeider med fagområdet yrkes- og utdanningsveiledning skal ha en økt kompetanse innen fagfeltet.

Delmålene:

- øke kvaliteten på rådgivingen med at det foreligger planer på skolene for yrkes- og utdanningsrådgivingen i hvert utdanningsprogram. Det skal være progresjon i tiltakene og elevene skal gis muligheter til refleksjon
- øking av kvaliteten skal ikke gå på bekostning av den sosialpedagogiske rådgivingen
- fortsette samarbeidet mellom ungdomsskolen og den videregående skolen, spesielt innen *Programfag til valg* og med å utvikle tiltakskjeder og karriereplaner.

- forbedre sammenhengen mellom skole/opplæring og arbeidsmarked
- dele rådgivertjenesten i en sosialpedagogisk rådgiving og en karriererådgivingstjeneste
- implementere den nye forskriften i rådgiverarbeidet. Blant annet med å:
  - o øke bruken av IT-basert veiledning og informasjon om utdanning og arbeidsliv.
  - o gi alle opplæring i å lage en realistisk karriereplan
  - o gi alle tilbud om individuell veiledning
- gi alle rådgivere økt kompetanse (minst 10 studiepoeng) innen karriererådgiving
- gi den som skal koordinere arbeidet med karriereveiledningen 30 studiepoeng innen fagfeltet
- sette krav om minst 30 studiepoeng innen fagområdet ved ansettelse av rådgiver
- sette krav for at alle de videregående skolene har rådgiverarbeidet nedfelt i skolens virksomhetsplan
- gjennom møter, seminar og via internett sørge for at rådgivergruppa får oppdatering og nødvendig informasjon
- fortsette å arbeide for å redusere frafallet i videregående utdanning
- øke ressursen til rådgiverarbeidet i skolen, jmf HU vedtak fra –99

Fylkesutdanningssjefens mål for den sosialpedagogiske rådgivningen er å

Gi den enkelte elev god oppfølging og hjelp med å finne seg til rette i opplæringen.

Elever som trenger det skal få oppfølging og hjelp til personlige og sosiale vansker som har noe å si for opplæringen. (Jmf Opplæringsloven forskrift §22-1).

Implementere den nye forskriftens mål og oppgaver i den videregående opplæringen.

Tiltak for å innfri målene ut fra dagens situasjon

Fylkesutdanningssjefens og hans stab vil arbeide for å gjennomføre følgende konkrete tiltak:

- **Øke kompetansen i rådgivertjenesten.** Våren -06 har Fylkeskommunen i samarbeid med Høyskolen i Buskerud planlagt et kompetansegivende kurs innen YoU-veiledning. Kurset vil starte opp høsten -06 og gi alle som jobber med Yrkes-og utdanningsveiledning 10 studiepoeng innen fagområdet. De som vil få et særlig ansvar for koordinering av You-veiledningen på skolene skal øke kompetansen vider til 30 studiepoeng innen fagfeltet
- Fortsatt legge til rette for at rådgivingstjenesten får **oppdatert informasjon** om utdanning, yrker og arbeidsmarkedet gjennom bruk av intranettet, og i kurs og møter.
- Sette krav til skolene om at **karriererådgiverarbeidet blir nedfelt i skolens virksomhetsplaner** og at det blir planer for alle utdanningsprogram.

- Fortsatt støtte hovedutvalgets ønske om å gi rådgivingsarbeidet prioritet, gis oppmerksomhet og ressurs. Arbeidsområdet skal fortsatt ha en gen kontaktperson i utdanningsavdelingen.
- Koordinere og stimuler samarbeidet mellom ungdomsskolen og videregående. For neste skoleår blir det samarbeid med forsøk innen faget *programfag til valg*. Samtidig fortsetter samarbeidet med å bygge opp gjennomgående tiltaksplaner. Senere må den videregående skolen ha stabile ordninger for praksis og hospiteringsordninger for ungdomsskoleelevene.
- Sette krav til skolene om tjenesten i første omgang skal deles ved at en rådgiver får ansvaret for å koordinere yrkes- og utdanningsrådgivingsarbeidet og en annen rådgiver har koordineringen av det sosialpedagogiske arbeidet ved skolen. Det gis rom for lokale tilpasninger. På små skoler med bare en rådgiver deles ikke tjenesten. En deling av tjenesten skal utredes som en del av evalueringen av tjenesten.
- Arbeide for at alle elever i Buskerud får sin elektroniske karriereplan og gis tilbud om individuell veiledning.
- Øke ressursen til rådgiverarbeidet i skolen

Sosialpedagogisk rådgiving:

Det er et politisk ønske om å bedre yrkes- og utdanningsveiledningen (karriererådgivingen), men det må sørges for at dette ikke går på beskostning av det sosialpedagogiske rådgivingsarbeidet. I dette arbeidet blir viktig med en avklaring mellom kontaktlærers og rådgivers ansvarsområde.

I § 8.2 i opplæringsloven står det: «*Kontaktlærer har særlig ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremål som gjeld eleven, mellom anna kontakten med heimen.*»

Det må legges til rette for at man i den videregående opplæringen:

- fremdeles sørger for at det gis god sosialpedagogisk rådgiving i skolen
- arbeider for bedre samhandling og grenseoppgang mellom kontaktlærer, rådgivingstjenesten og PP tjenesten
- VIP-prosjektet (psykisk helse) på arbeidsinstituttet og i de videregående skolene skal være en del av skolens virksomhet. Dette er et viktige forebyggende tiltak

Sluttkommentar.

- For å få en god kvalitet i rådgiverarbeidet for alle elever i Buskerud er det behov for å styrke arbeidet på flere nivåer, både internt, men også i samarbeid med eksterne aktører.

Liv-Marie Bakka
Rådgiverkoordinator
Buskerud fylkeskommune